

Să crești un copil din închisoare

Manual pentru specialiști

**Să crești un copil din închisoare:
Manual pentru specialiști**

Să crești un copil din închisoare:
Manual pentru specialiști

Atena, Grecia
2012

“Să crești un copil din închisoare” (JLS/2008/DAP3/AG/1260) a fost cofinanțat prin Programul Daphne III (2007 – 2013) al Comisiei Europene – Departamentul General pentru Justiție, Libertate și Securitate (80%) și organizații partenere (20%).

Acest ghid în limba engleză a fost întocmit de Vassiliki Karveli, Kiki Petroulaki și George Nikolaidis, Institutul pentru Sănătatea Copilului, Departamentul pentru Sănătate Mintală și Ajutor Social (ICH-MHSW), Grecia.

Responsabili pentru a traducerea și adaptarea Ghidului în versiunea română:

Lector univ. dr. Dan Octavian Rusu și Conf. Dr. Müller-Fabian Andrea, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Departamentul de Asistență Socială (BBU).

Mulțumim pentru revizii, comentarii și contribuții în special

- Andrea Müller-Fabian, Coordonator al grupului partener din România
- Vaska Stancheva-Popkostadinova, Coordonator al grupului partener din Bulgaria
- Sakis Ntinopoulos, Cercetător din partea partenerului din Grecia

Orice modificare, adăugare și / sau eliminare din variantele naționale (greacă, română și bulgară) sunt responsabilitatea organizațiilor care și-au asumat responsabilitatea traducerii și adaptării.

Coordonatorul Proiectului

Institutul pentru Sănătatea Copilului, Departamentul pentru Sănătate Mintală și Ajutor Social, Centrul pentru Studiul și Prevenirea Abuzului și Neglijenței Copilului (ICH-MHSW), Grecia

Parteneri

Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Departamentul de Asistență Socială (BBU), România

Universitatea de Sud Vest “Neofit Rilsky” (SWU), Bulgaria

Rețeaua Europeană Anti-Violență (EAVN), Grecia

Evaluare Externă

SURT, Asociația Femeilor pentru Ocuparea Forței de Muncă, Spania
Mar Camarasa Casals

Activitățile care au dus la întocmirea acestui document au fost finanțate prin Programul Daphne III al Comisiei Europene. Conținutul acestui document este responsabilitatea autorilor și nu reflectă în niciun fel părerile Comisiei Europene.

Cuprins

Introducere	7
Seria „Să crești un copil din închisoare” – seria pentru specialiști	8
Cui i se adresează acest manual?	9
1. Bază teoretică	
1.1. Perspectiva de atașamentului	11
1.2. Perspectiva traumei	13
1.3. Teoria relațională	16
1.4. Teoria parcursului vieții	20
1.5. Teoria învățării sociale	20
2. Mamele private de libertate (MPL)	
2.1. Rezumat statistic al mamelor private de libertate	23
2.2. Profilul mamelor private de libertate	24
2.3. Factori de risc, nevoi și încercări	26
2.3.1 Deținute însărcinate	32
2.4. Programe de intervenție pentru parenting	33
2.5. Provocări în cercetarea și intervenția pentru mamele private de libertate	39
3. Copii cu mame private de libertate	
3.1. Rezumat statistic al copiilor cu mame private de libertate	41
3.2. Impactul privării de libertate mamei asupra copiilor	42
3.2.1 Din perspectiva dezvoltării	48
privarea de libertate și copiii sugari	48
privarea de libertate și copiii de vârstă preșcolară	49
privarea de libertate și copiii școlari	50
privarea de libertate și adolescenții	52
3.2.2 Ciclul intergenerațional de infracționalitate și privarea de libertate	54
3.3. Intervenții pentru copiii cu părinți privați de libertate – modele de program	55
4. Recomandări	61
Bibliografie	63
ANEXE	
Anexă I: Proiecte de intervenție care au inclus intervenții de parenting pentru persoanele private de libertate	78
Anexă II: Închisori de femei în Bulgaria /Grecia /România	95
Anexă III: Instrucțiuni / Protocol pentru tratarea cazurilor de abuz și neglijență asupra copilului (CAN) în Bulgaria / Grecia / România	101

Introducere

Există dovada că privarea de libertate a unui părinte perturbă într-o mare măsură legăturile de familie precum și viețile copiilor, în special atunci când părintele privat de libertate este mama. În plus, majoritatea femeilor private de libertate fac parte din grupuri cu risc mare (ex. grupuri excluse social cum ar fi imigranții, grupuri cu educație scăzută și / sau nivel socio – economic scăzut, persoane care fac abuz de substanțe) și posibilitatea de a fi trăit experiențe de abuz fizic, sexual și psihologic în copilărie și / sau în perioada adultă este mult mai mare decât la populația generală de femei. Se presupune că acești factori de risc subminează atât capacitatea de atașament cât și abilitățile de parenting ale mamelor private de libertate care, la rândul lor, diminuează capacitatea de atașament a copiilor, sănătatea mentală generală și cresc riscul de a fi abuzați și neglijați.

În acest context, **Proiectul European Daphne III denumit „Să crești un copil din închisoare”** (*JLS/2008/DAP3/AG/1260*), care a fost implementat în 2009 – 2012 în Bulgaria, Grecia și România a avut ca scop: i) să sprijine femeile din închisoare, care sunt de asemenea mame (mame private de libertate), să facă față experiențelor proprii de abuz [fie violența partenerului intim (IPV) sau abuzul sau neglijența față de copil (CAN)] și să își îndeplinească rolul de părinte într-un mod cât mai eficient posibil și ii) să prevină și să se opună CAN astfel încât să ofere sprijin copiilor cu părinți privați de libertate pentru a întrerupe ciclul violenței și să mărească capacitatea de recuperare a copiilor. Astfel, scopul proiectului a fost de a contribui la prevenirea primară, secundară și terțiară a IPV & CAN, prin activitățile sale care au îmbunătățit abilitățile de părinte ale mame private de libertate (IM) și capacitatea de recuperare a copiilor cu părinți privați de libertate (CHIP) prin implementarea grupurilor de suport pentru IM & CHIP. Activitățile acestui proiect desfășurat pe doi ani cuprind: i-ii) *Cercetarea & Evaluarea nevoilor (cu IM & personalul închisorii)*, iii-iv) *Grupuri de sprijin pentru mame (M-SG) & Activități de consolidare a legăturilor familiale* în cadrul a 5 închisori de femei (1 în Bulgaria, 2 în Grecia și 2 în România), v) *Grupuri de sprijin pentru copii (CHIP-SG) & vi) dezvoltarea materialului de sprijin* care se adresează tuturor grupurilor target, anume:

- o broșură pentru mamele private de libertate
- o broșură pentru copiii cu mame private de libertate (CHIM)
- o serie de 3 broșuri pentru personalul calificat din închisorile de femei, din care aparține prezentul manual.

Specialiștii care lucrează cu IM și / sau CHIP (ex. psihologi, asistenți sociali, sociologi) în timpul activităților lor obișnuite (ex. în închisori de femei) sunt invitați să răspundă nevoilor ambelor grupuri țintă, care redau instruirea lor permanentă teoretică și experiențială, necesare acestora pentru a obține și / sau consolida abilitățile acestora precum și cunoștințele lor despre probleme cum ar fi IPV, CAN, modalități sănătoase de parenting și tehnici de soluționare a conflictului.

Din acest punct de vedere, instruirea specialiștilor care lucrează cu femei private de libertate (IW) și / sau copiii părinților privați de libertate în conducerea grupurilor de sprijin (pentru IM și / sau CHIP) au contribuit la realizarea obiectivelor menționate mai sus. Astfel, specialiștii instruiți, inclusiv specialiștii în științe sociale, cum ar fi psihologii, asistenții sociali și sociologii, care lucrează în închisorile pentru femei – în contextul activităților prezentului proiect de construire a capacității – au dobândit abilități care le permit să vină în întâmpinarea nevoilor speciale ale grupurilor vulnerabile, adică a mame private de libertate și a copiilor lor, cât de eficient se poate, contribuind la prevenirea sau combaterea efectelor negative a privării de libertate a părinților și pe care CAN ar putea să le aibă asupra CHIP.

Seria „Să crești un copil din închisoare” – seria pentru specialiști

Seria de broșuri „Să crești un copil din închisoare” se adresează specialiștilor care sunt interesați să conducă grupuri de sprijin (SG) cu mame private de libertate (IM) și copiii cu mame private de libertate (CHIM) sau copii cu părinți privați de libertate (CHIP). Aceasta a fost dezvoltată pentru a îndruma o implementare – cât mai uniformă posibil – a tuturor grupurilor de sprijin cu IM și CHIP, care au fost conduse în Grecia, România și Bulgaria în contextul proiectului DAPHNE menționat mai sus. Astfel, metodologia a fost schițată intenționat astfel (consultare literatură de specialitate & pas-cu-pas) care poate de asemenea reprezenta un modul de auto-instruire **doar pentru** specialiștii calificați, cu experiență în facilitarea grupului. Această serie constă din următoarele trei broșuri:

- ➔ **Broșura I:** „Să crești un copil din închisoare: Manual pentru specialiști”
- ➔ **Broșura II:** „Ghid pas cu pas pentru crearea unui grup de sprijin pentru mamele din închisoare”
- ➔ **Broșura III:** „Ghid pas cu pas pentru facilitarea grupurilor de suport pentru copii”

Prima broșură, intitulată „**Să crești un copil din închisoare: Manual pentru specialiști**” este o broșură introductivă a acestei serii, care asigură o bază teoretică pentru toți profesioniștii care, în activitatea lor, intră în contact cu IM și / sau CHIP. Aceasta se bazează pe revizuirea bibliografiei relevante, deși, din păcate, foarte limitată.

A doua broșură, intitulată „**Ghid pas-cu-pas pentru facilitarea unui grup de sprijin pentru mame în închisoare**” se adresează doar specialiștilor cu experiență

în facilitarea grupului, care intenționează să lucreze cu mamele încarcerate. Această broșură asigură instrucțiuni pas-cu-pas pentru ca specialiștii să își asume organizarea și implementarea (ca facilitatori de grup) a unui grup de sprijin în închisoare pentru mamele private de libertate cu copii între 0 și 18 ani, precum și pentru deținutele însărcinate. Esența broșurii constă din descrierea procesului de organizare și implementare care trebuie urmat de specialiști – facilitatorul de grup pe baza a 12 sesiuni tematice (dedicate unor teme diferite legate de privare de libertate a mamei, dezvoltarea copiilor, abilități de parenting, abuzul și neglijența față de copii (CAN) și violența parternerului intim (IPV).

Ultima broșură, intitulată „**Ghid pas-cu-pas pentru facilitarea unui grup de sprijin pentru copii**” se adresează doar specialiștilor cu experiență în facilitarea de grup, care doresc să lucreze cu copiii cu mame și / sau tați privați de libertate. Această broșură oferă instrucțiuni pas-cu-pas pentru instruirea colegilor educatori (adolescenți) prin tehnici de teatru, astfel încât să conducă un grup de copii mai mici, adică să își „învețe” colegii mai tineri despre rezolvarea conflictelor folosind tehnici de teatru. Partea principală constă din descrierea organizării și implementării procesului de workshop gen teatru. Deși implementarea acestui workshop gen teatru a fost gândit pentru CHIP acesta, poate de asemenea constitui un ghid folositor pentru specialiștii calificați să lucreze cu copiii și adolescenții, care fie aparțin grupurilor cu risc crescut, grupuri excluse sau dezavantajate social, fie populației generale de copii și adolescenți.

Cui îi este adresat acest manual?

Acest manual a fost dezvoltat pentru a se adresa specialiștilor care lucrează cu mame private de libertate și / sau copiii cu părinții privați de libertate, cu experiență sau fără experiență în facilitarea grupurilor de sprijin. Astfel, acest manual poate fi de asemenea utilizat ca instrument de referință de către orice specialist care poate fi interesat în problemele legate de relația dintre o mamă privată de libertate și copilul / copiii acesteia, impactul pe care privare de libertatea sa o poate avea asupra copilului / copiilor ei, precum și nevoile speciale și intervențiile care sunt potrivite pentru aceste grupuri vulnerabile.

În special, această broșură poate fi folosită de specialiștii din rândul personalului închisorii de femei, specializați în științe sociale, cum ar fi un psiholog, asistent social sau sociolog care dorește să fie pregătit din punct de vedere teoretic pentru implementarea unui grup de sprijin pentru mame și / sau care ar avea nevoie de anumite dovezi solide din bibliografia internațională referitoare la problemele legate de nevoile speciale ale mame private de libertate și ale copiilor lor, nevoi la care el / ea trebuie să răspundă în timpul practicii sale zilnice în închisoare. De asemenea, părți din acest manual pot fi folosite anumite din închisoarea de femei pentru a putea

înțelege și răspunde mai bine nevoilor speciale ale mamelor private de libertate, precum și părților interesate din Ministerul de Justiție și Administrația Națională a Penitenciarelor care se află în poziția de a pregăti și / sau implementa politici și practici care pot avea un impact mare (pozitiv sau negativ) asupra relației mamă – copil și a comunicării în perioada de detenție a mamei.

În plus, prezentul manual se adresează tuturor specialiștilor care intenționează să se pregătească pentru implementarea unui grup de sprijin pentru copii, inclusiv teatrolgi, actori și experți în sociologie instruiți în pedagogia teatrului, care pot fi folosiți în acest context, cum ar fi centrele de reeducare pentru minori, o închisoare pentru femei, asociații de consiliere pentru copii și adolescenți care au un părinte / ambii părinți privați de libertate, inclusiv organizații de deținuți și foști deținuți, instituții și adăposturi pentru CHIP.

1. Bază teoretică

1.1. PERSPECTIVA DE ATAȘAMENTULUI

Privare de libertate a unui părinte pare să perturbe în multe feluri legăturile și relațiile de familie, în special atunci când părintele încarcerat este mama. Interesant este că există o lipsă mare de dovezi referitoare la impactul pe care detenția mamei o are asupra calității relației de atașament mamă – copil¹ (Johnson & Waldfogel, 2002), inclusiv date referitoare la stilul de atașament atât pentru mamele private de libertate decât și copiii cu mame private de libertate. Din perspectiva atașamentului, este clar că separarea de mamă pe termen lung în copilărie reprezintă un factor grav de risc pentru adaptabilitatea copilului în viitor (Dallaire, 2007). Totuși, conform lui Bowlby și Ainsworth, reacțiile copiilor la separarea de figură de atașament depinde de natura separării precum și de calitatea relației de atașament înainte de separare (Kobak, 1999, citat în Murray și Farrington, 2008).

În particular, dovezile existente indică faptul că nu toate cazurile de privare de libertate a mamelor au același impact asupra copiilor; cu alte cuvinte, privarea de libertatea maternă, prin ea însăși, nu duce la psihopatologia copilului. Totuși, privare de libertate a unui părinte reprezintă un factor puternic de risc pentru psihopatologia copilului pe termen lung (Murray & Murray, 2010). Calitatea relației mamă – copil înainte de privarea de libertate, calitatea condițiilor de viață ale copilului în timpul privării de libertate a mamei (Johnson & Waldfogel, 2002), relațiile de atașament anterioare ale copiilor, cum ar fi atașamentul față de celălalt părinte (Murray & Murray, 2010) pot fi foarte importante în înțelegerea impactului privării de libertate a mamei asupra relației de atașament mamă – copil.

Murray și Murray (2010) concluzionează că sentimentul de siguranță a copiilor poate fi amenințat nu doar de separarea mamei de copilul / copiii ei din cauza privării de libertate, dar de asemenea și din cauza contactului restricționat, aranjamentele instabile de viață, precum și comunicarea neclară în mediul copilului referitor la absența mamei sale. De asemenea, autorii aceștia concluzionează că este mai probabil ca privare de libertatea maternă să cauzeze atașamente nesigure decât privarea de libertate paternă. Concluziile lui Murray și Murray sunt derivate dintr-o analiză

---

¹ În conformitate cu (Ainsworth, 1969; Posada, 2008), atașamentul se referă la o legătură emoțională de lungă durată pe care un copil o construiește și dezvoltă cu un anumit îngrijitor, în special cu mama sa, în contextul experiențelor interactive.

bibliografică referitoare la teoria și cercetarea atașamentului și privării de libertate a unui părinte.

Un studiu (Poehlman, 2010) care evaluează reprezentările relațiilor de atașament la copii între 2,5 și 7,5 ani ai căror mame sunt în prezent încarcerate, a indicat că majoritatea copiilor (63%) au avut reprezentări nesigure – negative de atașament față de mamele lor. Interesant, în același studiu, s-a constatat că relațiile sigure sunt mai probabile atunci când copiii au reacționat cu tristețe la separarea de mamele lor decât atunci când copiii au reacționat cu furie și când copiii au fost mai mari. De asemenea, s-a constatat că 83% dintre copii cereau să își vadă mamele în primele 2 săptămâni de la separare. Totuși, în acest studiu nu a existat un grup de control. Conform statutului de risc ridicat atribuit copiilor cu mame private de libertate, constatările lui Poehlman (2005) au demonstrat că majoritatea copiilor cu mame private de libertate din grupul de studiu nu au fost atașați în siguranță de mama lor, în timp ce, este mai probabil ca copiii atașați în siguranță să aibă parte de grijă continuă și coerentă în timpul privării de libertate a mamei lor. Un alt studiu (Poehlmann, Park, Bouffiou, Abrahams, Shlafer, Hahn, 2008) care a examinat reprezentările copiilor (3 – 7,5 ani care locuiau cu bunicii din cauza privării de libertate a mamei) față de relațiile de familie, indică că este mai probabil ca acei copii care au reprezentări negative de relații familiale și ai căror bunici au fost mai puțin receptivi la aceștia să prezinte probleme de comportament.

Constatările lui Shlafer și Poehlman (2010) dintr-un studiu bazat pe o metodă longitudinală, amestecată (interviuri și chestionare) pe copii cu părinți privați de libertate, cu vârste cuprinse între 4 și 15 ani care au participat la un program de mentoring, demonstrează că copiii de 9 ani și mai mari care au relatat că nu aveau contact cu părintele încarcerat au raportat de asemenea sentimente negative de înstrăinare împotriva părintelui; totuși, unii copii își vedeau părinții privați de libertate ca figuri pozitive de atașament.

Constatările referitoare la impactul pe care vizitele frecvente în închisoare le au asupra copiilor cu mame private de libertate sunt contradictorii. Unii cercetători sugerează că vizitarea părintelui este un factor de protecție împotriva problemelor de comportament și emoționale, în timp ce alte studii sugerează că mai puține vizite în închisoare prevăd o mai mare probabilitate pentru atașamentul securizant în grupul de studiu (Kazura, 2001; Snyder-Joy & Carlo, 1998; Poehlmann, 2005, as cited in Dallaire, 2007). Înainte de a trage concluzii concrete, se recomandă să se evalueze fiecare caz separat, pe baza condițiilor speciale din fiecare închisoare. De exemplu, luați în considerare situația în care un copil își vizitează mama într-o cameră zgomotoasă fără spații separate și / sau special amenajate și o vede în spatele unui geam de protecție, purtând uniformă, într-o închisoare de maximă securitate.

Byrne, Goshin and Joestl (2010), folosind *Procedura situației neobișnuite [Strange Situation Procedure]*, au evaluat atașamentul copiilor mici care locuiau cu mamele private de libertate în închisoare. Copiii care au locuit împreună cu mamele

lor un an sau mai mult au prezentat un pattern de atașament mai sigur și mai puțin dezorganizat decât se aștepta având în vedere statusul de atașament al mamei lor, conform măsurătorilor efectuate prin *Interviul pentru atașamentul adultului [Adult Attachment Interview]*. În mod remarcabil, aceste constatări pun în discuție presupunerea transmiterii de atașament nesigur între generații, sugerând că, chiar și atunci când reprezentările interne de atașament ale mamei sunt clasificate ca fiind nesigure, aceasta poate crește un copil (în închisoare) care este atașat în siguranță de ea. Mai impresionant este faptul că rata copiilor atașați în siguranță (60% erau siguri, n = 16) constată la sugarii care locuiau cu mamele lor în închisoare un an sau mai mult, este comparabilă cu ratele constatate la grupurile de studiu meta – analitice (din 15 studii în SUA) de sugari care locuiau în comunitățile cu mame care prezentau risc scăzut (62% sugari siguri, n=16). În plus, s-a constatat o proporție semnificativ mai mare de copii siguri în grupul de sugari care locuiau cel puțin un an în închisoare împreună cu mamele lor, decât în alte grupuri de studiu meta-analizate de sugari cu mame depresive, care consumau droguri / alcool, cu status socio-economic scăzut și care îi maltratau (mame cu risc crescut).

Constatările unui studiu longitudinal recent (Cerezo, Pons-Salvador, Trenado, 2008) indică că mamele considerate ca fiind cu risc crescut să comită abuz fizic asupra copilului, erau mai puțin sensibile, mai agresive și puteau să distingă mai puțin referitor la comportamentul sugarului comparativ cu mamele cu risc scăzut, în timp ce erau în mod semnificativ mai înclinate să dezvolte un atașament nesigur. S-a constatat că adolescenții care au fost victimele abuzului părinților (Sternberg, Lamb, Guterman, Abbott, Dawud-Noursi, 2005) au nivele de atașament semnificativ mai scăzut față de mamele lor decât copiii care nu au fost abuzați, indiferent dacă abuzul a fost înfăptuit de mamă sau nu. Conform *Proiectului de maltratare a copilului realizat la Harvard* (Cerezo, Pons-Salvador, Trenado, 2008), este mai probabil ca copiii abuzați să fie clasificați cu atașament nesigur în proporție semnificativ mai mare comparativ cu copiii care nu au fost maltratați.

1.2. PERSPECTIVA TRAUMEI

Majoritatea infractorilor femei par să fie „supraviețuitoare a unor traume”, dat fiind faptul că au fost abuzate fizic și / sau sexual atât în copilărie cât și ca adult (Covington, 2007), în special în condiții de violență interpersonală (Battle, Zlotnick, Najavits, Gutierrez & Winsor, 2003; Browne, Miller & Maguin, 1999; Greene, Haney & Hurtado, 2000; Jordan, Schlenger, Fairbank, & Caddell, 1996; Owen & Bloom, 1995; Teplin, Abram, & McClelland, 1996). Diferite studii se estimează că între 44% și 80% dintre femeile încarcerate au trăit experiența violenței interpersonale în familiile lor sau în relațiile intime, o rată mai mare decât cea raportată la populația generală (Gilfus, 1992; Greenfeld & Snell, 1999, citat de O'Brien & Young, 2006).

Green, Miranda, Daroowalla și Siddique (2005), așa cum sunt citați de Covington (2007), raportează că 98% dintre femeile încarcerate care au participat la un studiu în închisoare au fost expuse unui eveniment traumatic, în timp ce 90% din grupul studiat a raportat cel puțin o traumă interpersonală și 71% au fost expuse violenței domestice. Expunerea la traume, în special la traume personale, prezice, de asemenea, un comportament de risc în ceea ce privește sănătatea, inclusiv abuzul de substanțe (Rheingold, Acierno, Resnick, 2004, citat de Green et al., 2005), ceea ce s-a constatat la marea majoritate a femeilor private de libertate.

În plus, așa cum menționează Covington (2007), traumele nu sunt limitate la îndurarea de violență, ci și asistarea la acte de violență și se extinde la stigmatizarea privării de libertate, în special pentru o mamă, precum și la perioada de detenție per se. În acest articol, se sugerează că experiența sistemului de justiție poate fi (re) traumatizant atunci când declanșează amintiri ale unor abuzuri anterioare, ca atunci când femeile abuzate sunt supuse unei examinări corporale sau trebuie să facă duș în apropierea gardienilor de sex bărbătesc sau atunci când se strigă la ele sau sunt înjurate de o persoană din personal, concluzionând că trauma poate împiedica dezvoltarea lor psihică. Pe de altă parte, este de asemenea important să admitem că închisoarea este primul loc sigur pentru unele femei infractor, comparativ cu experiențele violente și abuzive de acasă sau de pe stradă (Covington, 2007).

În ceea ce privește copiii ai căror părinți sunt privați de libertate, există studii în contextul divorțului părinților, care sugerează că dificultățile copiilor după separarea de un părinte nu sunt cauzate în principal de separarea de figura de atașament, ci mai degrabă de alți factori de stres care au existat înainte de separare, cum ar fi conflictele între părinți (Murray & Farrington, 2008). Așa cum teoria atașamentului susține, efectele adverse asupra copiilor, din cauza separării de părintele lor, pot fi diminuate de copiii care au modele (reprezentări) de lucruri sigure ale părintelui lor, cum ar fi de exemplu „prin planificarea și negocierea separării, prin continuarea comunicării și menținerea încrederii copiilor în accesibilitatea receptivitatea părintelui lor” (Murray & Farrington, 2008, p. 274).

În opoziție cu separarea din cauza divorțului părinților, privare de libertate este deseori neașteptată, neexplicată, înspăimântătoare și violentă (Hairston, 2007; Murray & Farrington, 2008). Din perspectiva unei traume, se așteaptă ca separarea cauzată de privare de libertatea unui părinte să fie mai dăunătoare pentru copii din cauza naturii sale mult mai traumatice decât alte forme de separare de figura de atașament parental (Murray & Farrington, 2008) și poate fi precedată de alți factori de risc (traumatizanți) cum ar fi neglijența și abuzul asupra copilului sau problemele de abuz de substanțe ale mamei etc. În plus, Greene et al. (2000), așa cum este citat în Dallaire (2007), sugerează că „ciclurile de durere” prin care au trecut mamele private de libertate sunt repetate în viețile copiilor lor.

Murray și Farrington (2008) au folosit datele din studiul longitudinal Cambridge asupra dezvoltării delinventului (un grup de studiu de 411 bărbați, între 8 și 48 de

ani), pentru a studia efectele privării de libertate unui părinte asupra problemelor de interiorizare ale băieților în timpul primilor 10 ani de viață. Constatările studiului lor, care au cuprins patru grupuri de control, indică faptul că băieții separați de părinții lor din cauza privării de libertate unui părinte, au avut probleme de interiorizare mai grave în adolescență și în perioada adultă comparativ cu toate cele patru condiții de control, care au inclus (a) băieți care nu au fost separați, (b) băieți care au fost separați din cauza decesului sau internării unui părinte, (c) băieți ai căror părinți au fost privați de libertate înainte de nașterea lor și (d) băieți separați din alte motive (de obicei neînțelegerile între părinți). Astfel, acest studiu sugerează că priveră de libertatea unui părinte este un factor de risc independent pentru problemele de interiorizare ale fiului, chiar după controlarea altor factori de risc, confirmând astfel presupunerea anterioară a impactului separării traumatice pe care priveră de libertatea unui părinte o implică, comparativ cu alte tipuri de separare de figura de atașament. Merită să menționăm că în grupul experimental al acestui studiu, majoritatea copiilor incluși aveau tați privați de libertatea și doar câțiva dintre ei mame private de libertate (și anume, 20 de copii cu tați privați de libertate, doi cu mame private de libertate și unul cu ambii părinți în închisoare).

Interesul crescând al cercetătorilor și clinicienilor în tratarea supraviețuitorilor traumelor duce la o varietate de abordări de tratament existent. Una dintre cele mai populare abordări de tratare a traumei, considerată a fi eficientă, este modelul trifazic (Baranowsky, & Gentry, 2002; Baranowsky, Gentry, & Schultz, 2004; Herman, 1992). Cele trei faze ale acestui model sunt: (i) siguranța și stabilitatea, (ii) aducerea aminte și „doliul” și (iii) reconectarea. Prima fază a recuperării din traumă (siguranța) presupune ca clinicianul să ajute clientul să câștige control intern și extern pentru a putea „să facă o trecere graduală de la pericolul imprevizibil la siguranță” (Webber, Mascari, Dubi și Gentry, 2006, p. 18). În a doua etapă de recuperare (aducerea aminte și „doliul”), supraviețuitorul vorbește despre trauma sa, își reconstruiește povestea traumatică în detaliu, transformă memoria traumatică, încearcă să creeze o legătură între gândurile și emoțiile sale și „jelește vechea identitate pe care trauma a distrus-o” (Covington, 2007, p. 17). În această etapă, mai multe tehnici par să fie eficiente, cum ar fi EMDR (desensibilizarea și reprocesarea mișcării ochilor / Eye Movement Desensitization and Reprocessing) (Asociația Americană de Psihiatrie, 2004; Webber et al., 2006). Deși terapia cognitiv comportamentală (CBT), terapia de expunere, terapiile narative, terapiile senzoriomotorii și altele sunt considerate a fi tratamente eficiente pentru traumă, femeile încarcerate rareori beneficiază de terapie individuală, în special dacă se ia în considerare rata profesioniștilor per deținut (Pomeroy, Kiam & Abel, 1998). În a treia etapă a recuperării din traumă (reconectarea), un supraviețuitor trebuie să treacă peste trauma sa, să se angajeze în mod mai activ în societate și să își dezvolte un nou eu (Covington, 2007). Interesant, Foa, Davidson, și Frances (1999, adaptat de Webber, Mascari, Dubi și Gentry 2006) rezumă preferințele clinicienilor experți în domeniul traumatologiei în tratarea su-

prăvăiețuitorilor unei traume, inclusiv psiho-educarea și terapia prin joc pentru copii, printre cele mai recomandate tehnici de psihoterapie bazate pe eficiență, siguranță și criterii de acceptabilitate. Psiho-educarea este considerată a fi una dintre cele mai rapide tehnici de acționare și una dintre tehnicile preferate în toate tipurile de traumă. Psiho-educarea împreună cu terapia prin joc pentru copii sunt de asemenea recomandate printre cele mai acceptabile și sigure tehnici terapeutice pentru supraviețuitorii unei traume.

Conform Covington (2007), pentru eficiența intervențiilor asupra deținuților, este necesar să se ia în considerare impactul traumei asupra acestor femei, pe scurt să fim informați referitor la traumă². Așa cum descrie Herman (1992, citat de Covington, 2007), supraviețuitorii unei traume par să se simtă nesiguri în interior și afară, adică în relațiile cu alți oameni. Luând în considerare tratarea traumei în dezvoltarea de intervenții pentru femeile încarcerate în închisori, se recomandă să se asigure un mediu sigur în interiorul grupului de sprijin și să se pună accent pe încredere și consimțământ informat înainte de a împărtăși orice altă informație cu alți specialiști din domeniul sănătății și social. Așa cum se descrie de către WHO (Paton și Jenkins, 2002) un grup de sprijin pentru supraviețuitorii unei traume în închisoare trebuie să se concentreze asupra sprijinirii participanților să își regăsească controlul, să se simtă mai puțin singuri și să dobândească unele abilități pentru a putea face față sentimentelor copleșitoare pe care le au. Este vorba în special, de unele femei care dezvăluie că au fost abuzate sexual, emoțional sau fizic în copilărie și vor avea nevoie de terapie pe termen lung. În astfel de cazuri, se fac recomandări corespunzătoare pentru psihoterapie pe termen lung fie în închisoare, fie după eliberare – în acord cu serviciile de sănătate mentală din închisoare, unde este aplicabil. Așa cum se recomandă de WHO (Paton și Jenkins, 2002), alte resurse interesante, în închisoare, pentru tratarea traumei, sunt organizarea unui grup de sprijin pentru supraviețuitorii unui abuz facilitat de un consilier sau terapeut extern bine instruit sau dezvoltarea unei biblioteci pentru femeile încarcerate, care să cuprindă ghiduri de auto-ajutor recomandate de profesioniști. Nu în ultimul rând, intervențiile în ceea ce privește traumele trebuie să se refere, de asemenea, și personalului închisorii și personalului specializat din închisoare, cum ar fi consilierii, pentru ca aceștia să poată promova și să nu împiedice capacitatea de a face față a supraviețuitorilor unei traume (Covington, 2007).

1.3. TEORIA RELAȚIONALĂ

Covington (2002, p.3) argumentează că, pentru a dezvolta servicii eficiente pentru femeile încarcerate într-o închisoare de femei, trebuie să evităm „recrearea în instituțiile de corecție a acelorași tipuri de relații creștere – împiedicare și / sau violare pe

² Serviciile informate despre traume sunt servicii furnizate în special pentru alte probleme decât traumele, însă acestea nu recunosc impactul traumelor la populația target (Covington, 2007).

care femeile le-au trăit în societate”. În acest context, înțelegerea teoriei relaționale și a modului în care aceasta se aplică este o condiție prealabilă.

Jean Baker Miller (1976, citată de Covington, 2002, 2007) a pus sub semnul întrebării ipoteza teoriilor tradiționale și acceptate referitoare la dezvoltarea personală care afirmă că „separarea este un drum spre maturitate” (Covington, 2007, p.3). Aceasta sugera că această cale spre maturitate se aplică bărbaților, însă nu și femeilor, care au nevoie să fie în legătură cu ceilalți în loc de separare pentru a dezvolta sentimentul de sine și auto-valorizare (Covington, 2007). Cu alte cuvinte, legătura cu ceilalți nu este considerată un „semn de deficiență” pentru bărbați, ci mai degrabă „un principiu călăuzitor de dezvoltare” (Covington, 2007, p. 3).

Activitatea lui Miller a motivat un grup de cercetători să creeze *Centrul Stone* la *Colegiul Wellesley* în scopul studierii calităților relațiilor care promovează creșterea sănătoasă și dezvoltarea psihologică a femeilor (Jordan, 1984, 1985; Jordan & Surrey, 1986; Kaplan, 1984; Surrey, 1985, citat de Covington, 2007). *Centrul Stone* a introdus modelul relațional, care presupune că „legătura” cu alții, precum și diferențierea de alții sunt două nevoi umane de bază, însă femeile sunt mai înclinate la legătură, în timp ce bărbații sunt mai înclinați spre diferențiere (Covington, 2002, 2007).

Modelul relațional inițial pentru psihologia femeilor dezvoltat de teoreticienii de la *Centrul Stone* a fost numit *teoria eului-în-relație [Self-in-Relation Theory]*, în prezent fiind numit **teoria relațional – culturală** (Covington, 2007). Modelul relațional pune accentul pe experiența femeilor în relații, adică pe „legăturile” cu ceilalți, și „rupturi”, separările repetate având rezultate psihologice adverse (Covington, 2007). Conform Kaplan (1984, citat de Covington, 2007, p. 5), cele trei noțiuni cheie ale teoriei relaționale sunt:

- **Contextul cultural:** această temă recunoaște impactul puternic al contextului cultural asupra vieții femeilor.
- **Relații:** această temă accentuează importanța relațiilor ca fiind o caracteristică centrală, de organizare în dezvoltarea femeilor. Modelele tradiționale de dezvoltare subliniază independența și autonomia. Această teorie se concentrează asupra relațiilor femeilor cu ceilalți.
- **Căi de dezvoltare:** a treia temă recunoaște calitățile relaționale și activitățile femeilor ca puncte forte care asigură calea spre o creștere și dezvoltare sănătoase. În teoria tradițională, abilitatea femeilor de a-și exprima în mod liber emoțiile și atenția lor la relații au dus deseori la patologizarea acestora.

Conform modelului relațional, legătura este definită ca „o interacțiune care pune în pericol o stare în armonie cu sinele și ceilalți și sentimentul de a fi înțeles și apreciat” (Bylington, 1997, p. 35). Legăturile adevărate se referă la relații mutuale, empatică, creative, eliberatoare de energie și care dau putere pentru toate părțile participante. Aceste legături cauzează rezultate psihologice care constituie maturizarea psihologică a femeilor, cum ar fi „1) vioiciune și vitalitate crescute, 2) puterea de a acționa, 3) cunoașterea sinelui și a altora, 4) simțul propriei valori și 5) dorința

pentru mai multe legături” (Miller, 1986, citat de Covington, 2007, p. 4). În plus, calitățile de reciprocitate, empatie și putere față de alții și nu putere asupra celorlalți, constituie calități ale unei relații de maturizare – încurajare pentru femei, adică o relație care promovează maturizarea sănătoasă a personalității. Separările și violențele dintr-o relație, fie în familii sau în societate, cum ar fi relațiile non-mutuale sau abuzive au rezultate psihologice adverse pentru femei, pe care Miller le-a definit ca „spirală depresivă”, adică „(1) vioiciune și vitalitate scăzute, 2) lipsa de putere, 3) neclaritate sau confuzie, 4) simț scăzut al propriei valori și 5) îndepărtarea de relații” (Miller, 1990, citat de Covington, 2007, p. 5). Separările pot fi evidente în toate relațiile, referindu-se la perioadele în care oamenii simt că există o distanță între ei sau o izolare psihologică (Covington, 2007). Miller (1990) a descris starea de „izolare condamnat” care se referă la perioadele în care o femeie se simte izolată în relațiile sale importante și se învinuiește pe ea însăși că este sursa problemei. Această stare este denumită „izolare condamnată” deoarece ea simte că nu există nicio alternativă pentru a schimba această situație. Covington (2007) susține, de asemenea, că femeile în general tind să se considere ca fiind partenerul inferior („ceva nu este în regulă cu mine”), preluând toată responsabilitatea unei relații nefericite sau non-empatică și încearcă să găsească modalități de a se schimba. Această stare de izolare psihologică pare să fie corelată cu consumul de droguri, deoarece drogurile ajung să fie mijlocul de a face față la astfel de sentimente dureroase și intense. Totuși, în relațiile de creștere – simulare, aceste separări pot fi transformate în relații cu efort din partea ambilor parteneri, contrar față de relațiile non-mutuale și / sau abuzive în care separările nu sunt transformate în legături.

Conform lui Covington (2002), înțelegerea teoriei relaționale este recomandată pentru cei care lucrează în sistemul penal și în special pentru cei care proiectează și / sau implementează programe de intervenții pentru femeile infractori, pe baza separărilor și violențelor din familie și / sau alte relații, în loc de relațiile de creștere-stimulare care caracterizează experiențele din copilărie și / sau viața de adult pentru majoritatea femeilor din sistemul de corecție. În plus, femeile încarcerate par să fi trăit în mod repetat „relații non-empatice” (Gilligan et al., 1990, citat de Covington, 2002), adică pot fi lipsite de empatie atât pentru sine cât și pentru alții sau pot fi extrem de empatică³ față de alții, însă non-empatice față de sine. În consecință, Covington (1998, 2002) sugerează că orice program de intervenție care are ca obiectiv femeile infractori, nu doar în timpul detenției lor ci și după eliberare, trebuie să se bazeze pe relații, deoarece aceste femei și fete au nevoie de relații care să nu repete experiențele lor de abuz, neglijență și pierdere, fie în copilărie, fie în viața de adult. Un raport referitor la serviciile defalcate pe sexe pentru adolescentele infractori (Belknap, Dunn & Holsinger 1997, p. 23) sugerează aceeași noțiune în

³ “O persoană empatică se simte personal autentică într-o relație și simte că poate vedea și cunoaște cealaltă persoană” (Covington, 2007, p. 4).

ceea ce privește baza relațională a serviciilor oferite femeilor private de libertate: „Programele pentru băieți sunt mai de succes atunci când se concentrează asupra regulilor și oferă moduri de dezvoltare într-un mediu structurat, în timp ce programele pentru fete sunt mai de succes atunci când se concentrează asupra relațiilor cu alte persoane și oferă moduri de a-și conduce propriile vieți atunci când aceste relații sunt păstrate intacte”.

Noțiunea de impact al contextului cultural asupra vieții femeilor prezintă o valoare suplimentară în contextul închisorii unde serviciile, programele și politicile relevante cultural sunt o condiție necesară pentru o populație multi-culturală. În general, se sugerează că (Jordan et al., 1991, citat de Covington, 2007, p.9) există „o dezonorare culturală imensă” pentru probleme cum ar fi dorința femeilor pentru „relații, sexualitate și emoționalitate”. În mod specific, există un risc atunci când personalul închisorii nutrește astfel de credințe și stereotipuri părtinitoare cultural (Wrenn, 1962); cu alte cuvinte, atunci când personalul închisorii nu își poate depăși etnocentrismul și consideră ca anormal ceea ce este normal într-un grup minoritar (Falicov, 1998).

Pe baza unei abordări relaționale, Asociația Americană de Corecție (ACA, 1995) sugerează că sistemul de corecție trebuie „să faciliteze întreținerea și consolidarea legăturilor de familie, în special între părinți și copii”, în timp ce alți creatori de politici din Statele Unite pun accentul pe relațiile mame private de libertate cu membrii familiei cu scopul „unor posibile efecte de reabilitare în termeni de motivare pentru tratament și responsabilitate economică” (Covington, 2007, p 7). Hotărârea Parlamentului European din 13 martie 2008 (OJ C 66, 20.03.2009) se referă de asemenea la situația femeilor din închisoare și la impactul detenției părinților asupra vieții sociale și de familie. În această Hotărâre, Parlamentul European (PE) observă cu regret că multe femei din închisoare sunt mame singure care au pierdut contactul cu copiii lor, uneori definitiv, și roagă Comisia și Statele Membre (SM) să furnizeze și să implementeze politici alternative pentru a evita o separare totală, precum și pentru a promova studiile legate de închisoare din punctul de vedere al genului [...], în ceea ce privește îmbunătățirea participării deținuților, bărbați și femei, în viața socială, familială și de muncă. PE roagă SM să ia toate măsurile necesare pentru a asigura sprijin psihologic tuturor deținuților și, în special, celor care au fost victime ale violenței sau abuzului și mamelor care își cresc copiii singure, pentru a le asigura o protecție mai bună și pentru a îmbunătăți relațiile lor familiale și sociale și, astfel, șansele lor în ceea ce privește integrarea. Pentru a ajuta familiile să păstreze legătura, în special deținuții părinți și copiii acestora, în afara cazului în care se consideră că aceasta nu este împotriva intereselor copilului, prin crearea unui mediu de vizitare cu o atmosferă distinctă față de cea din închisoare, care permite activități comune și contactul emoțional corespunzător. PE recomandă Statelor Membre ca personalul închisorii să fie instruit și să devină conștient de vulnerabilitățile particulare ale acestor deținute. Deținutele trebuie să beneficieze de îngrijire prenatală și

postnatală, să li se ofere cursuri de parenting la un standard echivalent celui oferit în afara închisorii, să aibă personal calificat care să asiste deținutele care sunt mame cu responsabilități de părinte și să beneficieze de îngrijirea necesară.

1.4. TEORIA PARCURSULUI VIEȚII

Relevanța teoriei parcursului vieții pentru proiect constă într-un proces cheie în cursul vieții unui individ, care reprezintă relațiile de parenting și de familie, în mod special relația mamă - copil care poate contribui la declanșarea comportamentelor de delincvență. Cursul vieții unui individ se referă la succesiunea de faze construite social în funcție de vârstă din viața unei persoane, din copilărie până în perioada adultă (Elder, 1985, citat de Sandifer, 2008). Relațiile puternice de familie pot împiedica o persoană să devină infractor (Sampson & Laub, 1993, citat de Sandifer, 2008). În sens contrar, lipsa libertății de mișcare a unui părinte poate declanșa o serie de evenimente în cursul vieții unui copil care îl / o pot îndrepta spre infracțiune (Hagan & Palonni, 1990, citat de Sandifer, 2008). Teoria sprijină noțiunea că un curs de viață infracțional se poate schimba sau poate fi împiedicat prin parenting eficient care promovează dezvoltarea copiilor. Astfel, teoria cursului vieții din punct de vedere infracțional oferă o „abordare multi-focalizată pentru examinarea modului în care parentingul și relațiile părinte – copil afectează comportamentul infracțional atât al mame private de libertate cât și a copiilor lor” (Sandifer, 2008, p. 424).

Conform teoriei cursului vieții, prin îmbunătățirea abilităților de parenting ale mamei și prin consolidarea relațiilor mamă – copil, atât mama cât și copilul sunt sprijiniți. În special, parentingul ineficient și relațiile distante între părinte și copii implică următoarele caracteristici, conform acestei teorii (Sandifer, 2008, p. 425): „lipsa implicării, legăturilor emoționale părinte – copil, lipsa supravegherii sau a disciplinei; absența părintelui și infracționalitatea părintelui; comunicare sau disciplină aspră, contradictorie sau ineficientă; respingerea părintelui; control rigid și incapacitatea de a stabili limite comportamentale (Farrington, 1986; Glueck & Glueck, 1950; Loeber & Stouthamer-Loeber, 1986; Patterson, Reid & Dishion, 1992, as cited in Sandifer, 2008)”.

1.5. TEORIA ÎNVĂȚĂRII SOCIALE

Teoria învățării sociale, în special studiile „păpușa Bobo”⁴ ale lui Bandura (Bandura, 1973) demonstrează că copiii învață și imită comportamente, în special răspun-

⁴ Copiii din studiile lui Bandura au observat un adult care se comportă violent cu păpușa Bobo. Mai târziu, când copiii au fost lăsați să se joace în cameră cu păpușa Bobo, aceștia au început să imite acțiunile agresive pe care le observaseră anterior.

surile agresive pe care le observă la alții. Procesele componente care stau la baza acestui mod de a învăța, bazat pe observație, sunt: 1) **atenția**, inclusiv evenimentele modelate (trăsături specifice, valență afectivă, complexitate, predominare și valoare funcțională) și caracteristicile observatorului, cum ar fi: capacități senzoriale, nivel stimulare, percepția și consolidare; 2) **reținere**, inclusiv codare simbolică, organizare cognitivă, repetare simbolică și repetare motorie; 3) **reproducere**, inclusiv capacități fizice, auto-observarea reproducerii și acuratețea feedbackului și 4) **motivația**, inclusiv consolidarea externă, indirectă și a sinelui. În plus, Bandura a declarat că agresivitatea consolidată de părinți este sursa majoră de modelare a comportamentului pentru copiii acestora, în măsura în care copiii pot folosi aceleași tactici de agresivitate pe care părinții lor le arată atunci când intră în contact cu alți oameni (Bandura, 1976).

Astfel, conform teoriei învățării sociale, privare de libertate a unui părinte poate cauza comportament antisocial copiilor cu părinți privați de libertate deoarece este mai probabil ca aceștia să imite comportamentul antisocial al părintelui, care precedă perioada de privare de libertate. Constatările unui studiu clinic efectuat la scară mică (Sack, 1977) a demonstrat că unii dintre băieții ai căror tați se aflau în închisoare imitau infracțiunea tatălui lor. În plus, presupunerea că imitarea comportamentului antisocial al părintelui de către copil este corelată unei alte presupuneri (Murray & Farrington, 2008), anume că copilul devine mai conștient de comportamentul infracțional al părintelui său după privare de libertate a părintelui. Totuși, nu există dovezi sigure care să sprijine presupunerea că privarea de libertate a părintelui face un să fie mai conștient de infracțiunile părintelui și că „această conștientizarea face legătura între privare de libertate a părintelui și comportamentul antisocial al copilului” (Murray & Farrington, 2008, p. 173). În cele din urmă, posibilele valori antisociale care sunt transmise copiilor cu părinți privați de libertate prin mediul lor pot explica astfel de efecte nedorite de comportament antisocial parental.

2. Mamele private de libertate (MPL)

2.1. REZUMAT STATISTIC AL MAMELOR PRIVATE DE LIBERTATE

În mod regretabil, informațiile demografice oficiale referitoare la numărul de mame private de libertate în închisori de femei este limitat pentru întreaga regiune a UE, în mod special pentru zona Balcanică.

Femeile încarcerate din Europa reprezintă aproximativ 4,5% din 5% totalul populației încarcerate (de la 2,9 % în Polonia la 7,8% în Spania). Acest procent pare să fie în creștere în multe țări europene, în unele dintre acestea mai rapid decât numărul de deținuți bărbați (Parlamentul European, 2008, februarie). Parlamentul European (Cliveti, 2008) estimează că numărul de femei încarcerate este în continuă creștere (cu un procent de 68% - 410%) în Europa, deși 9 din 10 femei încarcerate sunt condamnate pentru infracțiuni non-violente. Regatul Unit are (în martie 2004) atât cea mai mare rată de femei încarcerate cât și cea mare creștere a acestei rate (Black, Payne, Lansdown, & Gregoire, 2004). Se estimează că proporția medie a mamei private de libertate din închisorile din Europa este semnificativ mai mare, deși există variații între țări (Cruells & Igareda, 2005). Menționăm că, o , o Hotărâre a Adunării Parlamentare Europene din 1995 (Recomandarea 1257) recomanda un recurs mai strict pentru sentințele cu închisoarea pentru femeile infractori (Munro, 2007). Totuși, multe rapoarte recente pentru închisorile de femei din Europa confirmă o creștere a populației de femei deținute, în ultimul deceniu, cum este cazul închisorilor de femei din UK. Mai mult, Parlamentul European (2008) raportează că mai mult de jumătate din femeile încarcerate în închisorile europene sunt mame a cel puțin un copil; în special în Grecia și în Spania această proporție de mame private de libertate din rândul populației de femei încarcerate este raportat ca fiind „deosebit de mare”, însă, acest raport nu furnizează date statistice specifice.

O imagine similară se aplică și Statelor Unite deoarece numărul de femei încarcerate este în creștere mult mai rapidă decât numărul de bărbați privați de libertate (Muth, 2006). Mai specific, luând în considerare că femeile încarcerate reprezintă doar 10% din populația generală de deținuți din Statele Unite, femeile încarcerate reprezintă totuși cea mai rapidă creștere a populației din închisoare (Fearn & Parker, 2004; Harrison & Beck, 2004; LaLonde & George, 2002). Deși rata femeilor infractori condamnate la închisoare a crescut, așa cum menționează Covington (1998), această rată s-a triplat în ultima decadă, proporția femeilor condamnate la închisoare

pentru infracțiuni cu violență continuă să scadă în închisorile din Statele Unite (Covington, 2002). Creșterea numărului de femei încarcerate se poate datora creșterii condamnărilor legate de droguri și mai specific, datorită obligativității de condamnare la închisoare pentru acest fel de infracțiuni (Covington, 1998). Child Welfare League (CWL) (2004) din Statele Unite a evaluat că 3/4 din femeile încarcerate sunt mame; 72% dintre aceste mame erau susținătorii principali ai copiilor lor înainte de arest și 2/3 dintre mame aveau copii sub 16 ani (Muth, 2006). De asemenea, se raportează (Fearn & Parker, 2004; Harrison & Beck, 2004; LaLonde & George, 2002) că 6% dintre femeile încarcerate erau însărcinate în momentul arestului.

2.2. PROFILUL MAMELOR PRIVATE DE LIBERTATE

Deși constatările cercetărilor existente asupra femeilor private de libertate și în special a mamelor private de libertate provin în principal din Statele Unite, profilurile femeilor private de libertate descrise în bibliografie au de asemenea, mai mult sau mai puțin, caracteristici comune pentru Europa.

Parlamentul European (2008) raportează că majoritatea femeilor private de libertate (în Europa) au vârste cuprinse între 20 și 40 de ani, în timp ce Bloom, Owen și Covington (2003, citat în Covington, 2004) raportează că vârsta cea mai obișnuită a femeilor private de libertate în Statele Unite este între 30 și 35 de ani. Astfel, este probabil ca aceste femei să fie mame în momentul arestului sau să devină mame. Alte date confirmă de asemenea că majoritatea femeilor private de libertate sunt mame (Dünkel, Kestermann, & Zolondek, 2005). Femeile arestate care sunt deja mame sunt deseori susținătorii principali sau unici ai copiilor lor (Cruells & Igareda, 2005; Parlamentul European, 2008, februarie). În plus, dovezile din Statele Unite (Bloom & Steinhart, 1993, BJS, 2000, as cited in Covington, 2002) descriu că este mai probabil ca mamele private de libertate să fie mame singure, cu o medie de doi copii, având custodia copiilor lor înainte de arest.

Majoritatea femeilor private de libertate sunt condamnate pentru infracțiuni non-violente, posesie sau infracțiuni legate de droguri (Quaker Council for European Affairs, 2007; Covington, 2002), infracțiunile cu droguri fiind raportate ca cea mai extinsă sursă de condamnări pentru femeile infractori în Statele Unite (Bureau of Justice Statistics, 1999; Hotelling, 2008) și de asemenea, din întreaga lume (Taylor, 2004).

Biroul Regional pentru Europa al Organizației Mondiale a Sănătății (2009) estimează o schimbare majoră a procentului femeilor private de libertate, care este parțial atribuită faptului că o mare parte dintre femei sunt încarcerate pe perioade scurte. Biroul Națiunilor Unite pentru Droguri și Infracțiuni (2008, citat de Biroul Regional pentru Europa al WHO, 2009) raportează de asemenea că, în multe țări, numărul de femei încarcerate în detenție înainte de proces este echivalent cu sau chiar mai mare decât numărul femeilor private de libertate condamnate.

Penal Reform International (2007) sugerează că femeile în detenție înainte de proces pot întâlni restricții în menținerea contactului cu familiile lor, inclusiv vizite, care afectează în mod disproporțional mamele private de libertate și pe copiii acestora. Alte dovezi ale unui studiu într-o închisoare de stat din Statele Unite (Mumola, 2000) indică că 60% dintre mamele condamnate raportează că au contact săptămânal cu copiii lor, mai mult prin scrisori sau telefon decât personal. Așa cum explică Biroul Națiunilor Unite pentru Droguri și Crimă (2008), un factor major care trebuie de asemenea luat în considerare pentru un număr limitat de vizite regulate în închisoare este distanța și costurile pe care le implică vizitarea mamelor private de libertate aflate departe de casele lor. Aceste costuri de vizitare pot fi o greutate reală pentru mamele private de libertate și familiile acestora, luând în considerare că mamele private de libertate par să aibă condiții economice mai rele decât bărbații privați de libertate sau alte femei dezavantajate din punct de vedere economic din populația generală (Hotelling, 2008).

Biroul Regional pentru Europa al Organizației Mondiale a Sănătății (2009) raportează că un procent mare de femei încarcerate au trăit **experiențe** de abuz de-a lungul vieții, inclusiv **abuz și neglijare a copilului** și **violență domestică**. Alte rapoarte din închisorile de femei din Europa (Cruells & Igareda, 2005), precum și din întreaga lume (UNODC, 2008) confirmă de asemenea o supra-reprezentare de victime ale abuzului și neglijării în copilărie și victime ale partenerului intim printre femeile încarcerate. În mod particular, femeile încarcerate care au fost condamnate pentru infracțiuni cu violență au fost în general abuzate fizic și / sau sexual de către persoana pe care au atacat-o, cum ar fi soțul, fostul soț sau partenerul (Covington, 2002).

Mai mult, un procent mare de femei încarcerate au probleme legate de **droguri**, în timp ce alte cercetări demonstrează că ratele consumului problematic de droguri este mai mare la femeile încarcerate decât la bărbații privați de libertate (Quaker Council for European Affairs, 2007, citat de Biroul Regional WHO pentru Europa, 2009). Este de asemenea interesant că femeile încarcerate sunt mai predispuse să își injecteze droguri, comparativ cu bărbații privați de libertate din regiunea Uniunii Europene (Centrul European de Monitorizare a Drogurilor și a Dependentei de Droguri, 2004, citat de Biroul Regional pentru Europa al WHO, 2009). De asemenea, se estimează că cel puțin 75% dintre femei, în momentul arestului, se confruntă cu probleme legate de droguri sau alcool (Fowler, 2002, Biroul Regional pentru Europa al WHO, 2007, citat de Biroul Regional pentru Europa al WHO, 2009).

Pe lângă problemele de abuz de droguri și alcool, aceeași analiză (Biroul Regional pentru Europa al WHO, 2009) raportează rate foarte mari de **probleme de sănătate mentală** la femeile încarcerate, cum ar fi sindromul de stres post-traumatic, depresie, anxietate, fobii, nevroză, auto-mutilare și suicid. Este de remarcat faptul că, în conformitate cu dovezile studiilor (Covington, 2007; Bastick, 2005, citat de Biroul Regional pentru Europa al WHO, 2009, p. 26). Un alt studiu asupra popula-

ției de femei încarcerate din Anglia și Țara Galilor (Biroul Regional pentru Europa al WHO, 2007) prezintă că 90% dintre aceste femei au o tulburare mentală diagnosticabilă, consumă substanțe sau ambele, în timp ce se estimează că 9 din 10 femei încarcerate prezintă cel puțin una dintre următoarele: nevroză, psihoză, tulburări de personalitate, abuz de alcool sau dependență de droguri.

Deși **suicidul și auto-mutilarea** în afara închisorii sunt mai comune la bărbați decât la femei (Biroul Regional pentru Europa al WHO, 2009), se pare că în închisoare, femeile sunt mai predispuse decât bărbații privați de libertate să își facă rău în mod repetat și să se sinucidă (Quaker Council for European Affairs, 2007). Biroul Regional pentru Europa al Organizației Mondiale a Sănătății (2009) raportează, de asemenea, un procent mai mare de decese auto-provocate printre femeile încarcerate în perioada înainte de proces și în primele perioade de privare de libertate. Deși maternitatea pare să fie un factor de protecție împotriva sinuciderii la femeile din populația generală, această protecție nu se aplică mame private de libertate separate de copiii lor (Corston, 2007).

2.3. FACTORI DE RISC, NEVOI ȘI ÎNCERCĂRI

Pentru a proiecta și implementa intervenții eficiente pentru femeile – mame private de libertate, este necesar să se știe cine sunt aceste femei, astfel se poate prevedea ce aduc cu ele în locul de intervenție. „Pentru ca programarea să fie eficientă, trebuie (...) să se ia în considerare contextul vieții femeilor” (Abbott & Kerr, 1995, p. 3).

Biroul Regional pentru Europa al Organizației Mondiale a Sănătății (2009) raportează că în toate cele 53 de țări din Regiunea Europeană a WHO, femeile încarcerate sunt o minoritate mică comparativ cu populația de bărbați privați de libertate din Europa (în medie 4 – 5%); în consecință, în acest sistem de închisoare orientat spre bărbați, nevoile speciale ale femeilor sunt deseori fie ignorate, fie ascunse (Biroul Regional pentru Europa al WHO, 2009). Convington (2002) confirmă că femeile sunt deseori invizibile în programul de corecție, care se bazează pe bărbații infractori.

Noțiunea că mamele private de libertate constituie un **grup supus riscului în ceea ce privește rolul de părinte** derivă din puținele constatări în literatura de specialitate în ceea ce privește separarea mamelor de copiii lor, problemele de abuz de substanțe ale femeilor private de libertate, problemele de sănătate mentală cu care se confruntă și propriul lor istoric de abuz și neglijență din copilărie sau viața de adult. De asemenea, se sugerează că grija insuficientă de care au avut parte mamele private de libertate în copilăria lor (Browne, 1989) și condițiile din închisoare (Hairston și Lockett, 1985, citat de Browne, 1989) le poate afecta nefavorabil ca indivizi și ca mame.

Separarea mamei de copilul / copiii ei din cauza privării de libertate se juxtaponu cu procesul dual de plângere a pierderii unei părinte în caz de deces sau divorț și adaptarea la noile condiții de viață atât pentru mama încarcerată cât și pentru copilul / copiii ei (Browne, 1989; Parke & Clarke-Stewart, 2002). În general, parentingul a fost legat de atitudini, comportamente și reacții emoționale specifice (Chase-Lansdale & Pittman, 2002), cum ar fi „căldură și receptivitate” la nevoile copilului sau semne care promovează dezvoltarea unui „atașament sigur”, „control și disciplină”, prin stabilirea limitelor pentru copil facilitând în același timp autonomia acestuia, „stimulare cognitivă”, prin angajarea și învățarea abilităților cheie, „modelarea atitudinilor, valorilor și comportamentelor”, prin transmiterea atitudinilor și valorilor lor copilului, „impunerea de limite” devenind mediatorul între lumea exterioară, de exemplu școală, comunitate etc. și „rutina și tradițiile de familie”, creând o rutină zilnică și tradiții de familie cum ar fi ajutarea copilului să își structureze așteptările. Privarea de libertate perturbă realizarea acestor sarcini de parenting și deseori mamele pierd contactul cu activitățile copiilor lor (Moore, 1995). Mai mult, în aproape toate societățile, se așteaptă ca mama să fie persoana principală care are grijă de copil, asumându-și majoritatea responsabilității de creștere a copilului (Wortis, 1974 as cited in Moore, 1995). Din acest punct de vedere, privarea de libertate are un efect mult disproportionat asupra femeilor și copiilor femeilor private de libertate decât asupra bărbaților și copiilor cu tați privați de libertate (Bershad, 1985).

Indiferent de rasa sau vârsta lor, mamele private de libertate raportează **sentimente de rușine sau vină** deoarece au comis infracțiunile care le-au separat de copiii lor (Baunach, 1985). Ca rezultat al privării de libertate, deseori mamele trăiesc experiența „frustrării, conflictului și de vinovăție pentru că sunt separate de și nu pot să aibă grijă de copiii lor” (Barry, 1987, citat de Dodge & Pogrebin, 2001). Stările de disperare și depresie sunt descrise ca dominante la mamele încarcerate, chiar și din partea celor care s-au caracterizat ca părinți nepotriviți atunci când trăiau alături de copiii lor (Crawford, 1990, citat de Dodge & Pogrebin, 2001). **Frica de a pierde custodia** copiilor lor este considerată a fi un alt motiv de anxietate (Blom, 1995, Fletcher, Shaver & Moon, 1993, Knight, 1992, Pollock-Byrne, 1990, citat de Dodge & Pogrebin, 2001). Coll, Surrey, Buccio-Notaro & Molla, (1998) caracterizează comportamentul de negativism, manipulare, încălcare a regulilor și ceartă cu femeile încarcerate ca „rezistență pentru supraviețuire”, adică răspunsul la sentimentele copleșitoare de rușine, vină și durere pe care le simt ca mame care sunt separate de copiii lor.

Se sugerează că separarea de copii din cauza privării de libertate provoacă durere considerabilă legată de parenting, care se manifestă în neadaptare psihologică și de comportament în închisoare (Houck and Loper, 2002, citat de Kennon, Mackintosh & Myers, 2009) și amenință stima de sine a mamelor (Dodge & Pogrebin, 2001). Houck and Loper (2002, citat de Kennon et al., 2009) a studiat în special stresul părintelui într-un grup de mame private de libertate și a constatat că simptomele de

anxietate crescută și depresie au fost legate de stresul în ceea ce privește competența mamelor ca părinți. Datele calitative ale unui alt studiu (Fogel and Martin, 1992, citat de Kennon et al., 2009) realizat pe un grup mai mic (N=35 mame private de libertate) a indicat că multe dintre acestea au raportat că cel mai mare stres în timpul perioadei de privare de libertate a fost separarea de familie și anxietatea legată de copiii lor. Un studiu recent (Parlamentul European, 2008, februarie, p. 14), realizat în numele Comisiei Europene, confirmă că „pierderile și despărțirile din cauza separării de [...] de copii au fost foarte mult subliniate în rapoartele tuturor țărilor ca fiind sursa principală de suferință pentru femeile din închisoare”. O varietate de probleme personale socio-comportamentale cum ar fi abilitățile precare de comunicare, tulburările de comportament, tulburarea opozițională și tulburările de atenție au fost legate de profilul mame private de libertate (Palusci, Crum, Bliss and Bavolek, 2008). Cercetarea lui Browne (1989) a demonstrat că mamele private de libertate constituie un grup de risc în ceea ce privește practicile lor de parenting, din cauza stimei de sine scăzute și lipsei de empatie pentru copiii lor. De fapt, separarea de copilul / copiii lor, comunicare sau vizitarea restricționată sau inexistentă cu aceștia și stresul în ceea ce privește creșterea în perioada privării de libertate lor au efecte profunde asupra comportamentului mamei în închisoare (Covington, 2002).

Mai mult, în timpul privării de libertate, mamele exprimă sentimente de frică, dificultăți de readaptare și rezervă referitoare la suficiența parentală, notabilă în momentul eliberării (Baunach, 1979; Chapman 1980 citat de Browne, 1989). Un studiu recent a confirmat că mamele private de libertate își recunosc deficiențele ca mame atunci când își exprimă dorința de a „menține legătura de părinte cu copiii lor, de obicei lipsindu-le percepția realistă a dificultăților pe care s-ar confrunta în integrarea în familie” (Hanlon et al., 2004 citat de Hanlon, Carswell și Rose, 2007, p. 354). De asemenea, o altă analiză (Bruns, 2006) concluzionează că mamele private de libertate își exprimă dorința de a crea și susține o relație cu copiii lor și speră să își reia responsabilitățile materne după eliberare.

Pe lângă „singurătatea separării” de copiii lor, mamele private de libertate trăiesc deseori experiența unei **separări** suplimentare, cea de **soții** sau **partenerii** lor (Dodge & Pogrebin, 2001, p. 43). Staton (1980, citat de Dodge & Pogrebin, 2001) raportează că **starea civilă** a unui număr mare de deținute **se schimbă** în timpul privării de libertate lor, deoarece soții sau partenerii cu care au relații divorțează sau le părăsesc. Astfel, mamele încarcerate, spre deosebire de tații privați de libertate, par să nu poată „să se bazeze pe soț sau pe partenerul de viață pentru a oferi un cămin pentru copiii lor” (Rafter, 1985, citat de Dodge & Pogrebin, 2001 p. 43), ceea ce le provoacă mai multă suferință. Bloom și Steinhart (1993) raportează că doar 22% dintre femeile încarcerate pretind că pot depinde de soțul sau partenerul lor **să își asume responsabilitatea pentru copiii lor** pe perioada când ele sunt încarcerate.

Stigmatizarea privării de libertate mamelor le costă mult, deoarece deseori sunt percepute de comunitate, nu doar ca infractori, ci și ca mame nepotrivite (Dodge &

Pogrebin, 2001). „Majoritatea reprezentărilor despre mamele private de libertate le descriu ca mame necorespunzătoare, incompetente care nu sunt capabile să asigure în mod corespunzător nevoile copiilor lor” (Coll et al., 1998, citat de Covington, 2002, p. 6). Stereotipurile de gen influențează credințele referitoare la rolurile corespunzătoare pe care femeile și bărbații le au în societate; astfel Covington (2002, p. 2) susține că atunci când societatea se așteaptă ca o femeie să fie principala persoană care are grijă de copiii ei, „o femeie însărcinată, dependentă de substanțe, este deseori privită cu dispreț deoarece aceasta încalcă imaginea societății despre o mamă bună”. Datele calitative bazate pe interviuri ne-structurate cu femei eliberate condiționat dintr-o unitate de corecție din Statele Unite (Dodge & Pogrebin, 2001) demonstrează că mamele private de libertate se percep de cele mai multe ori ca „oameni răi”, și exprimă sentimentele de a fi abandonate de soț sau partener, atunci când se confruntă cu problema legată de relocarea copiilor lor ca una de netrecut. Rușinea pentru aceste femei eliberate condiționat derivă din faptul că nu sunt capabile să vină în întâmpinarea așteptărilor societății în ceea ce privește un părinte bun, o femeie și / sau un cetățean responsabil (Dodge & Pogrebin, 2001). Eticheta de „mamă rea” (Burkhart, 1973) pare a fi de nesuportat pentru o mamă încarcerată care trăiește experiența stigmatizării sociale și a „pedepsei auto-impuse”, adică interiorizarea rușinii sau a vinei legate de normele interne și externe (Cochran, Chalin, Wood & Sellers, 1999, Grasmick & Bursik, 1990, as cited in Dodge & Pogrebin, 2001), care persistă după perioada privării de libertate lor. În plus, stigmatul social asociat cu comportamentul infracțional devine principala caracteristică a personalității femeii, respectiv „statutul său master” (Becker, 1963).

Conform lui Fagan & Hawkins (2001, p. 127), „**închisoarea minimalizează parentingul**”. Aceasta înseamnă că mediul din închisoare nu este considerat un loc sigur pentru a se expune și a-și exprima sentimentele de vulnerabilitate legate calitatea de părinte. În plus, **contextul din închisoare** favorizează și promovează dependența deținuților care duce la „un comportament de incapacitate de a conduce la dezvoltarea responsabilității față de copii” (Baunach, 1979 citat de Browne, 1989, p. 212) care împiedică dezvoltarea rolului matern. Sistemul american de detenție, așa cum este descris de Covington (2000), încurajează victimizarea, rușinea, nepuțința învățată și încălcarea drepturilor omului. Izolarea, detenția în celule mici, controalele strip-and-cavity și controlul făcut în principal de bărbați sunt câțiva factori de risc care pot provoca re-traumatizare (Johnsen, 2006; Covington, 2000, citat de Sandifer, 2008). În plus, dintr-o perspectivă practică, există de asemenea o distanță geografică de la casa lor până la închisoare, ceea ce împiedică copiii să își viziteze mamele, în special dacă se ia în considerare numărul limitat de închisori de femei în majoritatea țărilor, din cauza numărului relativ scăzut de femei încarcerate comparativ cu bărbații privați de libertate. Se estimează că aproximativ jumătate din femeile încarcerate se află la mai mult de 50 mile distanță adică 80 de km de casele lor și în aceste închisori vizitele sunt deseori refuzate (Munro, 2007).

Multe femei aflate în închisoare **au crescut în familii disfuncționale**, în principal din cauza abuzului de droguri sau alcool al părinților, abuzul fizic și sexual și privare de libertatea unui părinte (Chesney-Lind, 1997; USDJ, 1994, 1999 citat de Sandifer, 2008). Transmiterea între generații a modelelor disfuncționale de relații de familie este un fapt acceptat; aceasta înseamnă că persoanele ai căror părinți nu s-au ocupat de ele își pot crește propriii copii astfel încât să cauzeze riscul de dezvoltarea a unui comportament antisocial sau delincvență (Sandifer, 2008). Mai mult, din perspectiva învățării sociale, creșterea într-o familie abuzivă învață individul că considere agresivitatea ca fiind un mod viabil pentru a face față altor persoane și este mai probabil să se implice în agresiuni viitoare (Bandura, 1973, citat în Kwong, Bartholomew, Henderson, Trinke, 2003). Deși constatările din literatura de specialitate sunt puține și nesistematice (Browne, 1989) acestea indică că un procent mare de adulți implicați în activități infracționale au fost abuzați și neglijați în copilărie; este mai probabil ca indivizi cu istoric de abuz și neglijență în copilărie să își abuzeze și să își neglijeze copiii (Alfaro, 1986, Garbarino & Gronginger, 1983, Len, 1978, Velimesis, 1975, citat de Browne, 1989). Într-un studiu calitativ prin care se evaluează factorii care promovează reintegrarea cu succes a mamelor la eliberare, O'Brien (2001) a subliniat că este important ca mamele eliberate să repare relațiilor perturbate cu propriile lor mame, care au fost principalele persoane care au avut grijă de copiii minori în timpul privării de libertate lor; în special 10 din 18 mame private de libertate care au participat la studiu au raportat că relațiile cu mamele lor au fost aproape întotdeauna problematice și uneori abuzive. Este de remarcat că pentru unele dintre aceste 10 femei, eșecul de a repara relațiile deteriorate cu mamele lor a împiedicat abilitatea lor de a-și relua rolul de părinte principal cu copiii lor.

Covington (2002) susține că multe femei infractor au făcut cunoștință cu sistemul de justiție pentru prima dată când erau minore care au fugit de o familie abuzivă sau de acasă, confruntându-se cu abuzul fizic și / sau sexual. În aceste condiții, abuzul de substanțe, prostituția și infracțiuni legate de proprietate devin un mod de viață pentru majoritatea acestor fete și femei. De asemenea, Covington (2002) subliniază rolul genului pe calea spre infracțiune, deoarece femeile prezintă un risc mai mare să trăiască experiențe de abuz sexual și violență domestică; astfel de factori de risc par să fie „rădăcinile majore pentru delincvența, dependența și infracțiunile viitoare” (Pollock, 1998 as cited in Covington, 2002). **Relațiile abuzive** par să fie comune în viețile multor femei și fete din sistemul de corecție (Chesney – Lind, 1997; Owen & Bloom, 1995). În special, așa cum citează Covington (2007), implicarea infracțională a femeilor private de libertate este deseori legată de relațiile lor intime și de importanța pe care acestea o au în viața lor; mai specific, partenerii femeilor au fost cei care le-au introdus în consumul de droguri și cei care continuă să le furnizeze. În astfel de cazuri, prostituția și alte activități de delincvență sunt deseori modalități pentru unele femei să furnizeze droguri partenerilor lor și atunci când nu reușesc acest lucru, partenerul răspunde cu violență (Covington, 2007).

Un studiu asupra femeilor infractori (Coll & Duff, 1995 citat de Covington, 2007) raportează că 70% dintre participante au fost abuzate verbal, fizic și / sau sexual în mod repetat, ca adulți.

Un număr substanțial de mame private de libertate au **probleme de abuz de substanțe** (Parlamentul European, 2008, februarie). În mod particular, Biroul Regional pentru Europa al Organizației Mondiale a Sănătății (2009) raportează că privarea de libertate atrage deseori un risc crescut de îmbolnăvire gravă sau o oportunitate pierdută de a se recupera dintr-o boală existentă sau dependență. În plus, deținuții care intră în închisoare sănătoși prezintă un risc crescut de a ieși din închisoare infectați cu HIV, cu tuberculoză, având o problemă cu drogurile sau sănătate mentală precară (Biroul Regional pentru Europa al WHO, 2009). De asemenea, se raportează (Finkelstein, 1993, Finkelstein & Derman, 1991, Wilsnack et al., 1986, citat de Covington, 2007) că femeile infractori care prezintă risc crescut pentru consumul de droguri sunt de obicei izolate social, de exemplu mame singure, șomere, divorțate, văduve sau separate recent. Evaluările (Hanlon, O'Grady, Bennett-Sears, Callaman, 2004) referitoare la experiența de îngrijire a mame private de libertate dependente de droguri au indicat că majoritatea mamelor au avut dificultăți de îndeplinire a responsabilităților îngrijitorului principal și, astfel, au dezvoltat un sentiment general de incompetență sau insuficiență în ceea ce privește performanța lor de părinte înainte de privare de libertate.

O prevalență ridicată de probleme de sănătate mentală este considerată a fi o altă caracteristică comună a populației de femei încarcerate (Eddy, Powell, Szubka, McCool & Kuntz, 2001). Procentele de schizofrenie, tulburare bipolară și depresie par să fie de 3 ori mai mari decât procentele pentru aceleași tulburări în rândul populației generale (Teplin, 1990). Studii mai recente asupra sănătății mentale a deținuților din Anglia și Țara Galilor (Birmingham, 2003) au constatat tulburări mentale (inclusiv diagnostice de consum greșit de substanțe) la 57% din femeile condamnate încarcerate și la 76% dintre femeile care rămân în detenție. De asemenea, se citează (Parlamentul European, 2008, februarie) că preocuparea mame private de libertate față de copiii lor este unul dintre cei mai importanți factori de risc pentru depresie și anxietate precum și pentru auto-mutilare.

Kennon, Mackintosh și Myers (2009) raportează că majoritatea femeilor private de libertate își vor relua **rolul de îngrijitor principal la eliberare**. În plus, membrii familiei care au fost îngrijitorii înlocuitori sau temporari pentru copii în timpul privării de libertate a mamei se așteaptă ca ea să aibă grijă de copiii ei imediat după eliberare (Young & Smith, 2000 citat de O'Brien & Young, 2006). Indiferent de calitatea relației mamă – copil înainte de privare de libertate, mamele au nevoie să dezvolte un set unic de abilități de parenting în timpul detenției (Loper & Tuerk, 2006 citat de Kennon et al., 2009). În mintea copiilor lor și de asemenea, în propria lor minte, mamele private de libertate sunt încă mamele copiilor lor (Kennon et al., 2009); mai mult, mamele private de libertate au nevoie de sprijin de parenting deoa-

rece copiii lor au nevoie de ajutor, luând în considerare că copiii cu mame private de libertate prezintă risc din cauza separării de mamele lor, precum și o varietate de alte riscuri (Knennon et al., 2009). În plus, modul în care mamele fac față problemelor lor emoționale în ceea ce privește privarea de libertate le afectează modul în care copiii lor se adaptează noilor condiții (Hairston, 2007). În cele din urmă, privarea de libertate nu înseamnă că un părinte, în special o mamă, nu poate continua o relație de afecțiune cu copilul / copiii ei; din contră, este esențial ca aceste relații să fie susținute sau reconstruite la eliberarea mamei oricând este în interesul copilului / copiilor (O'Brien & Young, 2006). Este important de observat că constatările calitative arată că mamele private de libertate raportează în unanimitate dorința lor să facă ce este bine pentru copiii lor (Kazura, 2001; O'Brien, 2001; Smith, Krisman, Strozier & Marley, 2004, citat în Cecil et al., 2008). Din această perspectivă, eforturile planificate de consolidare a rolului lor matern precum și a relațiilor cu copiii lor pot fi folositoare.

2.3.1. Deținute însărcinate

Pe lângă nevoile speciale de parenting ale mamelor private de libertate, populația de mame însărcinate, care se confruntă cu mai multe provocări decât alte mame în ceea ce privește **sarcinile lor cu risc mare**, precum și experiența dureroasă de **separare planificată de copiii lor**, deseori imediat după naștere, este în creștere (Hotelling, 2008). În plus, pe lângă stresul legat de sarcină, mamele însărcinate încarcerate își fac griji referitoare la plasarea copilului lor după naștere, travaliul care urmează și posibila separare a noului născut (Daane, 2003).

Rapoartele existente (Baldwin & Jones, 2000, citat de Hotelling, 2008) demonstrează că deținutelor însărcinate **le lipsește grija prenatală corespunzătoare** care presupune servicii medicale, nutriționale, educaționale, de mediu și sprijinul familiei. Sarcinile lor sunt de asemenea caracterizate ca fiind riscante deoarece sunt deseori complicate de consumul de droguri și abuzul de alcool, fumat și boli cu transmitere sexuală (Baldwin & Jones, 2000; Covington, 2000; Fearn & Parker, 2004; LaLonde & George, 2002). Toate acestea, împreună cu sprijinul social precar și experiențele de abuz pot explica faptul că **deținutele însărcinate prezintă un risc mai crescut** decât majoritatea mamelor însărcinate de morbiditate și mortalitate perinatală și postnatală crescute (Understanding Prison Health Care, 2002, citat de Hotelling, 2008; Siefert & Pimlott, 2001, citat de Fearn & Parker, 2004). Pe lângă procentul crescut de mortalitate infantilă, „copiii născuți în închisoare au fost mai predispuși să prezinte retard de dezvoltare, să se nască prematur și necesită îngrijire neonatală intensivă” (Fearn & Parker, 2004, p. 38).

Lipsa politicilor de management (oficiale) pentru deținutele însărcinate din multe instituții, împreună cu lipsa de personal specializat și servicii de îngrijire medicale disponibile pentru femeile însărcinate din închisoare, în special cele dependente de

droguri (Siefert & Pimlott, 2001, citat de Fearn & Parker, 2004) pun la încercare atât sănătatea și bunăstarea mamei cât și a nou născutului. Acest raport, care descrie condițiile dificile din închisori pentru femeile însărcinate încarcerate sugerează că, din păcate, multe închisori de femei din Statele Unite tind să asigure deținuților încarcerate serviciile medicale minime necesare pentru a evita penalități conform legii.

În mod paradoxal, închisoarea poate fi singurul loc pentru unele femei însărcinate care le oferă un adăpost, precum și protecție împotriva malnutriției, a partenerilor abuzivi și a abuzului de substanțe (Hotelling, 2008). Cercetările au demonstrat că, cu cât o femeie însărcinată se află în închisoare mai mult înainte de naștere, „cu atât rezultatul nașterii este mai bun și greutatea copilului mai mare” (Daane, 2003, citat de Fearn & Parker, 2004, p. 38), sugerând că atunci când conștiința deținuților însărcinate legată de nevoile speciale de sănătate este cultivată, se fac îmbunătățiri în tipul de îngrijire sau a serviciilor furnizate. Mai mult, conform celor spuse de Hotelling (2008, p. 38), „eșecul de a asigura îngrijire medicală preventivă și curativă pentru mamele private de libertate pot costa societatea mai mult decât finanțarea de programe care pot îmbunătăți comportamentele de atașament și parenting, pot facilita recuperarea din dependența de droguri și pot reduce recidivismul în rândul acestei populații”.

Pentru a concluziona, așa cum este bine cunoscut în Hotărârea Parlamentului European (2008, martie):

- sănătatea mentală și fizică a unei mame este legată de cea a copilului ei [...] menținerea **legăturilor de familie** este un mod esențial de prevenire a infracțiunilor repetate și de ajutorare la integrare socială; de asemenea este un drept al tuturor deținuților, copiilor lor, și al altor membri ai familiei; exercitarea acestui drept este deseori complicat pentru femei, în special pentru lipsa și, astfel, îndepărtarea geografică a centrelor de detenție pentru femei;
- femeile însărcinate din închisoare trebuie să poată primi sprijinul și informațiile necesare și esențiale pentru o sarcină sănătoasă și maternitate [...]
- o mare parte dintre deținute au fost victime ale violenței, abuzului sexual sau abuzului de către familie sau partener și au suferit o stare de dependență economică și psihologică; această stare de fapt a contribuit direct la cazierul lor judiciar [...] măsuri vizibile adaptate la nevoile specifice ale femeilor trebuie implementate.

2.4. PROGRAME DE INTERVENȚIE PENTRU PARENTING

Deși o varietate de servicii legate nevoile speciale ale femeilor private de libertate au fost dezvoltate în ultimii ani (ex. Covington, 1998; Zlotnick, Najavits, Rohsenow, Johnson, 2003), astfel de servicii specializate continuă să fie o excepție mai degrabă decât o regulă. Lipsa programelor de parenting în închisorile pentru femei

sugerează că multe mame private de libertate consideră că este dificil să își mențină identitatea ca mame pe perioada privării de libertate, în cadrul sistemului care uneori pare să fie reticent în a le recunoaște calitatea de părinte (Raikes, 2009). Van Voorhis, Salisbury, Wright and Bauman (2008) au subliniat semnificația **evaluării nevoilor**, în mod specific pentru deținute, înainte de implementarea oricărei activități de intervenție pentru această populație; totuși, ei au raportat de asemenea că evaluarea nevoilor existente a fost inițial elaborată pentru bărbați și apoi aplicată pentru femei, astfel, nevoile speciale ale femeilor nu au fost identificate în mod corespunzător. Literatura în curs de apariție referitoare la programele „receptive la gen” în închisori (Belknap & Holsinger, 2006, Blanchette, 2004, Blanchette & Brown, 2006, Brennan, 1998, Brennan & Austin, 1997, Farr, 2000, Reisig, Holtfreter, & Morash, 2006, citat de Voorhis et al., 2008) dezvăluie astfel de deficiențe a evaluărilor nevoilor folosite în mod obișnuit pentru a evalua nevoile speciale ale femeilor private de libertate în ceea ce privește sănătatea mentală, traumele și abuzul, parenting și copii, relații, auto-eficiență, stimă, siguranță personală și sărăcie. În mod specific, o cercetare a literaturii pentru studiile asupra programelor de intervenție pentru mamele private de libertate scot la suprafață eforturi rare, care variază în criteriile de alegere a grupului de studiu, conținut (ex. auto-eficiență de parenting, abilități de comunicare) și tehnici (ex. joc de roluri, discuții de grup), însă toate au fost denumite „**programe de instruire a părintelui**” (Kaminski, Valle, Filene, Boyle, 2008; Parke & Clarke-Stewart, 2002). Mai mult, Kaminski et al. (2008) în analiza lor meta-analitică a elementelor asociate cu eficiența programelor de parenting, au împărțit bibliografia existentă în două categorii mari, denumite **intervenții de parenting „preventive”** și „**de tratament**”, adică cele care se concentrează asupra prevenirii rezultatelor adverse asupra copilului, cum ar fi abuzul și neglijența și cele care se referă la tratarea problemelor de comportament existente.

Un sondaj național asupra programelor de parenting (Clement, 1993 citat de Kennon et al., 2009), pentru femeile încarcerate din 43 de state și închisori federale din SUA (în iunie 1989), a confirmat **variabilitatea semnificativă** a unor astfel de intervenții referitoare la durata acestora, profunzimea și conținutul lor, precum și puțină atenție asupra **calificărilor facilitatorilor**. În plus, o analiză relativ recentă (Sandifer, 2008) sugerează insuficiența cercetărilor existente asupra **programelor evaluate** precum și asupra modelelor testate și **dovedite a fi eficiente** care țintesc îmbunătățirea abilităților de parenting și a relațiilor părinte – copil pentru mamele încarcerate.

Programele de parenting pot fi definite ca intervenții care se adresează rolului matern al unei femei – sau rolul de părinte al unui bărbat – și îmbunătățirea atitudinilor, abilităților și practicilor lor de părinte (Pollock, 2002). Nu este ieșit din comun ca curricula existentă de parenting pentru populația generală deseori nu se adresează nevoilor speciale ale părinților privați de libertate; astfel, programele de parenting pentru mamele private de libertate nu trebuie să fie o adaptare a programelor care

se referă părinților din comunitate (Loper & Tuerk, 2006). În particular, programele tipice de parenting nu sunt sensibile la nevoile contextului din închisoare, în timp ce multe abilități predate nu pot fi implementate direct (Kennon et al., 2009) din cauza distanței fizice între mamele private de libertate și copiii lor precum și vizitele restricționate, datorită frecvenței și duratei vizitei copiilor la părinții privați de libertate. Datele statistice din închisorile din Statele Unite (Bureau of Justice Statistics, 2000, citat de Kennon et al., 2009) indică că mai mult de jumătate din mamele private de libertate (54%) nu primesc niciodată vizite ale copiilor lor. Mai mult, contactul cu copiii lor este deseori restricționat prin regulamentul închisorii. Programele care se referă la mamele private de libertate acoperă orele de parenting de câteva ore în creșele închisorilor în care mamele private de libertate și copiii lor trăiesc împreună în perioada de detenție.

La populația generală, **programele de instruire comportamentală a părintelui** sunt o abordare bazată pe dovezi care implică doar părinții, în general în grupuri mici, coordonate de un expert care urmează un curriculum specific în 6 până la 15 sesiuni de una până la două ore, care acoperă teme de strategii de management a copilului (Kumpfer & Alvarado, 2003). Părinții care participă la astfel de programe învață moduri alternative de a interacționa într-un mod pozitiv și sănătos cu copiii lor prin „comunicare îmbunătățită cu cereri clare și consecințe”, „joc pozitiv” sau „ignorarea comportamentului nedorit” (Kumpfer & Alvarado, 2003, p. 460). Unele dintre cele mai frecvent utilizate metode sunt morala și discuțiile scurte, exerciții interactive, modeling⁵ și jocul de roluri⁶, monitorizarea comportamentelor părintelui și a copiilor.

Evaluarea cercetării asupra eficienței unor astfel de programe de parenting (Knapp & Deluty, 1989; Patterson, Dishion & Chamberlain, 1993; Patterson & Narrett, 1990, citat de Kumpfer & Alvarado, 2003) sugerează că pentru părinții care prezintă risc ridicat, ca cei cu statut socioeconomic scăzut, jocul de roluri ghidat de facilitatorul grupului este considerat a fi o tehnică mult mai eficientă decât discuțiile sau cititul și se estimează că o durată de cel puțin 45 de ore este necesară. În plus, mai multe studii clinice randomizate indică unele îmbunătățiri în practicile părinților în ceea ce privește strategiile de management comportamental (ex. utilizarea cu eficiență a tehnicilor de disciplină, recompensarea copilului etc.) și o reducere a comportamentelor conflictuale deschise ale copiilor.

Mai mult, Barlow și Cohren (2004) au revizuit publicațiile cu scopul de a studia dacă programele de parenting bazate pe grup sunt eficiente în îmbunătățirea sănătății psihologice materne, inclusiv anxietate, depresie și stimă de sine. Studiile selectate au cuprins cel puțin un program de parenting bazat pe grup și un instrument standardizat care măsoară sănătatea psihologică maternă. Constatările acestei

⁵ Demonstrații pe viu sau înregistrate de comportamente de parenting.

⁶ Oportunități în cursul sesiunii de a practica abilități cu instructorul sau un coleg prin repetare

analize au sugerat că programele de parenting, indiferent de tipul (sau conținutul) programului, pot fi eficiente în îmbunătățirea aspectelor importante ale funcționării psiho – sociale materne. O meta-analiză a datelor de urmărire a indicat o îmbunătățire continuă a stimei de sine, depresiei și schimbare maritală.

O altă abordare multi-competență pentru instruirea părintelui sunt **programele de educare a abilităților** care cuprind instruirea comportamentală a părintelui, instruirea abilităților sociale și de viață ale copiilor și sesiunile de practică familială (Kumpfer & Alvarado, 2003). Aceste abordări țintesc în mod frecvent grupurile de copii și familiile cu risc crescut (Kumpfer & Alvarado, 1998). Părinții sunt învățați jocul terapeutic cu copilul lor (Foreland & McMahon, 1981, Herschell, Calzada, Eyberg & McNeil, 2002, Nixon et al., 2003 citat în Kumpfer & Alvarado, 2003), care țintește îmbunătățirea jocului pozitiv prin urmarea conducerii copilului și diminuarea comportamentelor de corectare, șef, critică sau îndrumare (Kumpfer & Alvarado, 2003). Învățarea părinților a jocului terapeutic a fost **evaluat** (Egeland & Erickson, 1990 citat de Kumpfer & Alvarado, 2003) **ca fiind eficient** referitor la ameliorarea atașamentului părinte – copil și schimbările pozitive în comportamentul emoțional tulburat și copiii cu tulburări de comportament. De asemenea, există dovezi (Kumpfer & Alvarado, 2003) care sugerează că astfel de intervenții, inclusiv sarcinile obișnuite pentru părinți și copii, sunt mai eficiente la copiii din școala elementară și gimnazială.

Ajustarea acestor programe de parenting pentru grupul target de mame private de libertate nu este bine evidențiat. Totuși, există unele dovezi (Clements, 1986, Hairston, 1987, citat de Parke & Clarke-Stewart, 2002) care susțin că intervențiile **concentrate asupra unității de familie dincolo de părintele încarcerat** pot prezice succesul de după eliberare a deținuților care au menținut relațiile cu familia în perioada de privare de libertate. Programele de intervenție care țintesc unitatea familială care are un părinte încarcerat poate lua forme diferite, cum ar fi concentrarea asupra îmbunătățirii relației maritale sau oferirea de servicii pentru toți membrii familiei (Parke & Clarke-Stewart, 2002). Ideea de bază este de a afecta în mod pozitiv, direct sau indirect, prin parenting, calitatea relației maritale, deoarece s-a constatat că acest lucru este strâns elgat de comportamentele adverse ale copilului (Grych & Fincham, 2001). Se raportează (Parke & Clarke-Stewart, 2002) că mai multe țări, cum ar fi Mexic, Suedia, Danemarca, Canada și într-o anumită măsură, SUA implementează servicii comune pentru familie atunci când un părinte este încarcerat.

O altă intervenție pentru părinții privați de libertate, mai obișnuită în SUA, o reprezintă **programele de vizitare**, care sunt implementate în instituțiile pentru femei. Aceste programe includ zone speciale de joacă pentru părinți și copii, vizite prelungite, programe mai flexibile și cazare specială pentru copii în instituție (Clement, 1993 citat de Parke & Clarke-Stewart, 2002). Aceste programe oferă deseori transport pentru copii, precum și activități educaționale și de distracție pentru mamă și copil (activități de meșteșugărie, jocuri, lectură etc.) într-o încăpere pusă la dis-

poziție de închisoare (Snyder-Joy, Carlo, 1998; Fishman, 1983; Bloch & Potthast, 1998 citat de Parke & Clarke-Stewart, 2002). Un program de vizitare evaluat, denumit „The Girl Scouts Beyond Bars Program” (Bloch & Potthast, 1998), indica faptul că vizitele frecvente ale fiicelor la mamele lor încarcerate au îmbunătățit relația mamă – fiică, au sporit stima de sine a fiicelor și au redus problemele asociate de separarea mamă – fiică. Snyder-Joy and Carlo (1998, citat de Parke & Clarke-Stewart, 2002) au inițiat un alt program de vizitare mamă – copil pentru 40 de mame și copiii lor, asigurând vizite speciale pe lângă vizitele obișnuite. Aceștia au constatat, pe baza interviurilor cu 31 de mame și 27 de mame aflate pe lista de așteptare, că teama mamelor care participau la program legată de abilitățile de parenting a scăzut și își vedeau copiii descurcându-se mai bine decât mamele de control. Interesant, aceștia au indicat că percepțiile mamelor referitoare la calitatea relațiilor cu copiii lor nu au fost diferite la cele două grupuri.

Muth (2004) raportează beneficiile **practicilor de alfabetizare pentru familie** pentru părinți privați de libertate și copiii lor, deoarece cititul și scrisul de scrisori sunt deseori moduri importante de comunicare între părinți privați de libertate și copiii lor, chiar atunci când părintele are abilități limitate de scriere și citire. Programele de alfabetizare din închisoare se referă la programele care sprijină în primul rând părinți privați de libertate prin tehnici de alfabetizare, cum ar fi să îi învețe pe aceștia să citească și / sau să scrie scrisori copiilor sau familiilor lor și uneori să își sprijine copiii. Ports (2003, citat de Muth, 2006) a descris un program de 10 săptămâni de alfabetizare, implementat în închisoare, care se adresa mamelor încarcerate. Practicile de alfabetizare au inclus scrierea unui jurnal, citirea cărților de povești, discuții și narațiuni scrise și orale. Obiectivul acestuia a fost să crească interacțiunile mamă – copil prin teleconferință, cărți și mesaje înregistrate. Constatările au indicat că atât calitatea cât și cantitatea comunicării cu copiii prin corespondența scrisă a crescut. Un alt exemplu de programe de alfabetizare care se adresează mame private de libertate este programul M.O.T.H.E.R.S (mame de bebeluși ajută la dezvoltarea abilităților de citire) (Cunningham & Baker, 2003) care a fost implementat în trei închisori din Carolina de Nord (SUA) cu scopul de a ajuta mamele să citească împreună cu copiii lor. Muth (2006) raportează rezultate încurajatoare din implementarea acestor programe însă studiile riguroase sunt limitate. În general, majoritatea programelor de alfabetizare pentru familie, inclusiv cele din închisoare, pun în evidență două concepte cheie care sunt în special importante în închisori (Muth, 2006), anume nevoia de a stabili *încrederea* între profesori sau specialiști, părintele care învață și familia sa, precum și nevoia specialiștilor de a arăta *respect* pentru problemele culturale, lingvistice și alte puncte forte ale persoanei încarcerate și a familiei sale, mai degrabă decât să subaprecieze deficiențele lor de alfabetizare. Așa cum sugerează Muth (2006), acestea sunt câteva probleme care pot pune în pericol chiar și programele bine stabilite din închisoare (Muth, 2004; Warner, 1998), atunci când, de exemplu, deținuții care aparțin minorităților culturale și lingvistice

într-o clasă sunt în cele din urmă excluși de acei practicieni care reprezintă limbile și culturile dominante.

Kaminski, Valle, Filene și Boyle (2008) au revizuit **programele de instruire pentru părinți care se concentrează asupra prevenirii problemelor de comportament timpuriu a copiilor**. Unele dintre titlurile acoperite de aceste grupuri se refereau la: (1) furnizarea de cunoștințe despre dezvoltarea obișnuită a copilului, despre comportamentul și îngrijirea corespunzătoare; (2) învățarea interacțiunilor pozitive, non-disciplinare cu copiii; (3) receptivitate și sensibilitate față de nevoile emoționale și psihologice ale copilului în formare; (4) comunicare emoțională, cum ar fi ascultarea activă; (5) comunicare disciplinară dând instrucțiuni clare și corespunzătoare perioadei specifice de dezvoltare; (6) managementul disciplinei și comportamentului, învățând tehnici specifice de încurajare și sancțiune, cum ar fi ignorarea intenționată și pauzele disciplinare; (7) promovarea abilităților sociale ale copiilor prin educarea părinților să își învețe copiii să împartă și să coopereze și (8) promovarea abilităților cognitive sau academice ale copiilor prin încurajarea dezvoltării lingvistice sau alfabetizării copiilor. Metodele furnizate descoperite în revizuire au cuprins utilizarea unui curs stabilit de training a părinților, cum ar fi manuale, modele – fie demonstrații live, fie înregistrate de comportamente de parenting – teme de casă scrise, orale sau de comportament de făcut între sesiuni, repetiții, joc de roluri sau practica cu un părinte sau un coleg; instruirea separată a abilităților pentru copii și servicii complementare, cum ar fi managementul stresului / furiei au fost de asemenea incluse în aceste grupuri. Descoperirile lor meta-analitice (Kaminski et al., 2008) sugerează că programele care utilizează tehnici de practică sau implicare activă în timpul sesiunilor par a avea o eficiență semnificativ mai mare decât programele fără aceste componente. Prin contrast, programele de parenting stabilite pe baza unui curriculum standardizat sau manual nu au fost eficiente (Kaminski et al., 2008). Așa cum observă autorii (p. 581), deși această constatarea ar putea fi un artifact, adică eficiența „poate fi confundată cu calitatea componentelor selectate pentru includerea în manual”.

Luând în considerare frecvența consumului de droguri la populația feminină din închisoare, inclusiv la mamele încarcerate, unele dovezi care se referă la eficiența intervențiilor de parenting pentru mamele dependente de droguri pot fi folositoare. În special, Suchman, Mayes, Conti, Slade & Rounsaville (2004) susțin că programele de training pentru comportamentul părinților se referă la mamele care prezintă risc crescut, cum sunt femeile dependente de droguri, au un succes limitat în îmbunătățirea relației părinte – copil sau în schimbarea psihologică a copilului deoarece acestea nu se concentrează asupra calității emoționale a relației. Prin contrast, intervențiile structurate conform cadrului teoretic al teoriei atașamentului, care sugerează că, calitatea emoțională a relației mamă – copil prezice dezvoltarea psihologică a copiilor de-a lungul anilor de școală și de adolescență, sunt sugerate de autori pentru mamele cu risc crescut, cum sunt femeile dependente de droguri. În cadrul unor

astfel de intervenții recomandate bazate pe atașament se oferă informații de bază pentru dezvoltare referitoare la nevoile emoționale, capacitățile psihologice și dinamica relației copiilor (Suchman et al., 2004). În general, intervențiile de parenting care accentuează alterarea prezentării mentale de atașament a părintelui sunt puține și cu evaluări cu eficiență vagă.

În concluzie, este evident că nu există informații bine documentate referitoare la ce fel de tipuri de intervenții pentru părinții privați de libertate și în special pentru mame – dacă există – sunt cele mai eficiente. Limitările metodologice ale unor astfel de intervenții, cum ar fi lipsa de comparație între grupuri, eșecul de a realiza evaluări sistematice ale impactului intervențiilor, utilizarea instrumentelor ne-standardizate de măsurare și urmărirea limitată pentru evaluarea pe termen lung a efectelor intervenției, trebuie să fie luate în considerare (Parke & Clarke-Stewart, 2002).

Unele intervenții de parenting care au fost legate de activitățile de intervenție ale proiectului „Să crești un copil din închisoare” sunt prezentate în detaliu la finalul acestui manual (vezi Anexa 1). Criteriile de eligibilitate pentru includerea unei intervenții de parenting în Anexă au ca și condiție să fie un program de parenting pentru grup, implementat în închisori, proiectat pe baza instruirii părinților sau psiho-educare și care a fost evaluate. Ca rezultat, intervențiile prezentate în Anexă nu reprezintă o revizuire comprehensivă a tuturor intervențiilor legate de parenting pentru mamele private de libertate.

2.5. PROVOCĂRI ÎN CERCETAREA ȘI INTERVENȚIA PENTRU MAMELE PRIVATE DE LIBERTATE

Dellaire (2006) susține că private de libertate cercetărilor de înaltă calitate asupra părinților privați de libertate și a copiilor lor pot fi parțial atribuite unor caracteristici unice asociate acestei populații, precum și închisori. În special, unele riscuri și bariere (Dallaire, 2007; Eddy, Powell, Szubka, McCool, Kuntz, 2001) asociate cu dificultăți în intervenția asupra mame private de libertate și / sau familiilor lor sunt:

- atunci când copiii nu știu că mamele lor sunt în închisoare
- incidența crescută a incapacității mentale a deținuților
- efectele abuzului de alcool în perioada prenatală și expunerea la droguri asupra copilului pot constitui un alt obstacol în a lucra cu familiile mame private de libertate
- lipsa de încredere în ceea ce privește cercetarea sau neacceptarea proiectului, în special de către agenții din penitenciare care au responsabilitatea de a aduna și / sau escorta deținuții la cursurile de parenting
- deținuții au descris bariere în proiectele de parenting; de exemplu, așa cum a descris Eddy et al. (2001, p. 58) pentru o intervenție specifică, „proiectul a fost

inițial privit cu scepticism de către deținuți” deoarece „a fost o intervenție care a inclus interviuri pe diferite teme de violență de familie și cursuri despre dezvoltarea copilului și forme non-violente de disciplină”

- caracterul tranzitoriu al șederii populației în închisoare, inclusiv deținuții înainte de proces sau cei transferați în alte facilități pun la încercare procesul de urmărire a acestora
- alfabetizarea și problemele culturale pot împiedica comunicarea cu străinii și același lucru este valabil și pentru străinii care nu vorbesc limba locală
- dinamica structurii familiale a deținuților poate de asemenea fi o problemă pentru procesul de urmărire sau lipsa de acces la copii din cauza problemelor de aranjare a condițiilor de viață și cu îngrijitorii; „diferit față de o familie „tipică”, prin care se înțelege unul sau doi părinți, copii și rude cu roluri relativ stabile – familiile deținuților prezintă deseori (...) schimbări frecvente în relațiile și rolurile între membrii familiei” (Eddy et al., 2001, p. 59)
- intervențiile nu trebuie să submineze „relațiile de co-îngrijire” care există între mamele private de libertate și persoanele care au custodia copilului / copiilor lor, deseori bunica; astfel intervențiile de parenting pot juca un rol cheie în promovarea protecției unei familii funcționale (Cecil, McHale, Strozier, Pietsch, 2008)

3. Copiii cu mame private de libertate

3.1. REZUMAT STATISTIC AL COPIILOR CU MAME PRIVATE DE LIBERTATE

Așa cum se menționează de UNODC, (2008), nu este posibil să se estimeze cu precizie numărul de bebeluși și copii mici care sunt separați de mamele lor în întreaga lume, din cauza privării de libertate a mamelor. Howard League for Penal Reform, o organizație non-guvernamentală din UK, a făcut o estimare referitoare la mamele private de libertate și copiii acestora în Europa, conform căreia „există aproximativ 100.000 de femei închise în țările Europei ... aceasta înseamnă că aproximativ 10.000 de bebeluși și copii sub doi ani sunt afectați de această situație” (Consiliul Europei, 2000, citat în UNODC, 2008, p. 18). Doar datele din Anglia & Țara Galilor au arătat că 2/3 dintre femeile deținute au copii care depind de ele și s-a estimat că în fiecare an 17.000 de copii sunt separați de mamele lor (Carlen & Worrall, 2005; Munro, 2007).

Datele statistice din Statele Unite sunt descrise ca fiind sumare (Muth, 2006). Child Welfare League din Statele Unite (2004) a estimat că 2 milioane sau mai mulți copii aveau unul sau ambii părinți în închisoare, în timp ce un raport anterior (Mumola, 2000) a estimat că în Statele Unite, 1,3 milioane de minori au mamă care se află într-o formă de supraveghere corecțională. O altă analiză (Departamentul de Justiție al Statelor Unite, 1998, citat de UNODC, 2008) a estimat că în 1998, un sfert de milion de copii avea mame private de libertate.

Un alt sondaj (Caddle & Crisp, 1996 citat de Munro, 2007) estima că 71% din mamele private de libertate locuiau cu copiii lor înainte de arest, în timp ce doar 1% dintre acestea și-au păstrat bebelușii în închisoare; bunicii aveau grijă de 24%, membrii familiei de sex femeiesc sau prietenii mamei aveau grijă de 17% și 8% dintre copii erau plasați în grija autorității locale, în timp ce 9% dintre copiii din acest grup de studiu se aflau în grija tatălui. Această constatare este de asemenea verificată de alte date (Carlen și Worrall, 2005) care au arătat că 25% dintre mamele private de libertate delegă grija copiilor lor partenerilor, comparativ cu 92% dintre bărbații privați de libertate. Dacă se ia în considerare acest dezechilibru, se poate anticipa că privarea de libertate a unei mame impune consecințe grave asupra copiilor.

În majoritatea cazurilor, în închisorile din Statele Unite, mamele de nou-născuți pot să își țină bebelușul doar pentru câteva zile, înainte de a renunța la copil și a se întoarce în închisoare; foarte puține mame au voie să își păstreze bebelușii cu ele

în perioada de privare de libertate (Gabel & Girard, 1995). În majoritatea țărilor europene, bebelușii și copiii mici pot rămâne în închisoare cu mamele lor până la vârsta de trei ani⁷, care este vârsta limită obișnuită (Biroul Regional pentru Europa al WHO, 2009).

3.2. IMPACTUL PRIVĂRII DE LIBERTATE MAMEI ASUPRA COPIILOR

Caracterul invizibil al mame private de libertate în politicile sistemului penal de justiție se aplică deseori și copiilor lor (Covington, 2007). Copiii mame private de libertate au fost multă vreme populația „ascunsă” sau aproape „invizibilă” Rosenkrantz & Joshua, 1982; Hairston, 2007). În literatura de specialitate, copiii cu părinți privați de libertate au fost deseori descriși ca „victime uitate” ale infracțiunii (Matthews, 1983) sau a privării de libertate (Robertson, 2007), „orfanii justiției” (Shaw, 1992), „victimele ascunse ale privării de libertate” (Cunningham & Baker, 2003), „Cenușăreasa penologiei” (Shaw, 1987), „victimele nevăzute ale închisori” (Petersilia, 2005), „un grup în continuă creștere, dar puțin studiat” (Poehlmann, 2005). Datele obținute din cercetările limitate asupra copiilor cu părinți privați de libertate care sunt disponibile, indică că privarea de libertate a unui părinte poate afecta în mod advers dezvoltarea emoțională, comportamentală și psihologică a copiilor (Stanton, 1980; Baunach, 1985; Bloom & Steinhart, 1993). Pe de altă parte, relația cauzală între privarea de libertate a părintelui și problemele copiilor nu a fost stabilită în literatura de specialitate (Hairston, 2007). În plus, luând în considerare constatările care indică că copiii cu părinți privați de libertate prezintă un risc crescut de sănătate slăbită, probleme de comportament și abuz de substanțe, Kinneret et al. (2007) sugerează că în unele situații privarea de libertate a unui părinte poate avea rezultate bune în viața unui copil. Aceasta înseamnă că insuficiența părinților considerată a fi una dintre implicațiile factorilor de risc menționați mai sus, poate avea efecte devastatoare asupra copiilor (Murray, 2005; Murray & Farrington, 2005), care variază între depresie, hiperactivitate, comportament agresiv, retragere, regresie, probleme de somn și alimentație, fuga de la școală sau de acasă, performanță scăzută la școală și delincvență; de asemenea, copiii prezintă un risc mai mare să rămână fără adăpost sau să fie instituționalizați (UNODC, 2008), să fie ei înșiși privați de libertate în viitor (Murray, 2005) precum și să fie expuși la CAN și IPV (Prison Reform Trust, 2000).

În special **copiii cu mame private de libertate** sunt caracterizați ca fiind una dintre **populațiile cele mai vulnerabile și care prezintă risc**, deoarece aceștia trec prin mai mulți factori de risc, cum ar fi sărăcia, separarea de persoanele care îi îngri-

⁷ Totuși, există țări, cum sunt Bulgaria și România, în care limita de vârstă este de 1 an.

jesc și mutarea de acasă și școală, ceea ce poate explica dezvoltarea manifestărilor psihopatologice și / sau angajarea în activități de delincvență (Dallaire, 2007). Se estimează că copiii cu mame private de libertate sunt de șase ori mai predispuși decât ceilalți copii să fie închiși (CWL, 2004), sunt de trei ori mai predispuși să părăsească liceul și să participe la mai multe activități de delincvență, cum ar fi minciuna, furtul și înșelăciunea (Johnston, 1995, citat de Dallaire, 2007); deși, alți cercetători (Hairston, 2007; Christian, 2009; Myers et. Al, 1999) au pus sub semnul întrebării aceste estimări argumentând că acestea nu se bazează pe dovezi de încredere.

Totuși, există un acord în domeniu (Parke & Clarke-Stewart, 2002; Robertson citat în Parlamentul European, 2008, februarie), că măsura în care un copil va fi afectat de privare de libertate a părintelui său depinde de o gamă largă de variabile, cum ar fi nivelul de dezvoltare al copilului inclusiv vârsta sa în momentul privării de libertate a mamei sale; natura aranjamentelor de trai ale familiei înainte de privare de libertate; durata separării; relația copilului cu noul său îngrijitor; existența unui anturaj de sprijin pentru copil din familia extinsă; disponibilitatea oricărui sprijin formal instituțional pentru copil; stigmatul că comunitatea din care face parte copilul se asociază cu privarea de libertate a părintelui; caracteristicile de risc ale părintelui, cum sunt abuzul de substanțe, problemele de sănătate mentală și contactul pe care copiii îl au cu părintele încarcerat. Așa cum observă Johnson & Waldfogel, (2002), există mai multe studii care subliniază dificultățile în a trage concluzii referitoare la impactul privării de libertate mamei asupra copiilor, fără să examineze astfel de variabile; totuși, planificarea studiilor existente nu permite generalizarea referitoare la efectele privării de libertate mamei separat de efectele altor variabile, cum ar fi prezența factorilor de risc înainte de privare de libertate.

În literatura de specialitate, privarea de libertate este abordată ca „un proces dinamic care se dezvoltă în timp” mai degrabă decât un eveniment separat (Parke & Clarke-Stewart, 2002; Moore, 1995). În plus, perioada privării de libertate părintelui este deseori precedată de perioade de violență a partenerului intim (IPV), violență domestică, abuz și neglijență a copilului (CAN) și / sau abuzul de substanțe a părintelui (Parke & Clarke-Stewart, 2002). Deși expunerea la violență a copiilor cu mame private de libertate este sugerată de constatări care indică ratele crescute de experiențe abuzive ale mamelor înainte de privarea lor de libertate (Glaze & Maruschak, 2008), literatura de specialitate care să se concentreze direct asupra expunerii copiilor lipsește (DeHart & Altshuler, 2009).

Un studiu efectuat pe mamele private de libertate (Dalley, 2002) demonstrează că 80% dintre participante au raportat că consumau droguri zilnic sau săptămânal la un moment dat din viața lor și 92% au raportat că copiii lor au trăit experiența unei probleme grave sau cronice înainte de privarea de libertate. În plus, un procent substanțial de recidivism și re-privare de libertate între deținuți, implică că copiii cu părinți privați de libertate pot trăi aceste separări potențial traumatice de părinții lor de mai multe ori în timpul vieții (Harm & Phillips, 2000, USJ, 2000, citat de Phillips

et al., 2002). În general, literatura de specialitate despre părinți privați de libertate și copiii acestora indică că privarea de libertate maternă poate avea rezultate negative imediate, pe termen scurt și pe termen lung asupra copiilor și dezvoltării acestora (Hairston, 2007; Wintfeld, 2008), în funcție de stadiul de dezvoltare a copilului în momentul infracțiunii, arestului și privării de libertate părintelui. Mai mult, unele cercetări (Fritsch & Burkhead, 1981, citat de Weissman & LaRue, 1998) sugerează diferențe de gen în reacțiile copiilor față de privarea de libertate părintelui; adică comportamente cum ar fi chiulul și fuga au fost asociate cu privarea de libertatea părintelui, comportamentul activ fiind asociat cu privarea de libertate maternă. În special, atunci când mama este părintele încarcerat, așa cum descrie Wintfeld (2008), literatura descrie trei modalități principale prin care copiii pot fi afectați negativ:

- trauma separării
- distrugerea mediului familial și a familiei și
- stigmatul social asociat cu privarea de libertate a mamei

Mamele și copiii lor trăiesc deseori un sentiment de pierdere atunci când privarea de libertate are loc; teoria atașamentului, discutată anterior, teoria anxietății de separare precum și stresul post traumatic sunt sugerate ca teorii cadru care pot explica efectele separării mamă – copil din cauza detenției (Hairston, 2007).

Conceptul de bază al acestor teorii nu se referă în mod specific la privarea de libertate a părinților ca o cauză a anxietății de separare sau a stresului post traumatic, cu toate că accentul se pune pe separarea copilului de principala figură de atașament care este provocată de privarea de libertate a mamei; anume, copiii care se confruntă cu privarea de libertate a mamei pot prezenta aceleași simptome cu copiii care trăiesc alte evenimente traumatice sau pot trece prin faze similare pentru a le face față (Hairston, 2007). Pe de altă parte, separarea prin privarea de libertate maternă diferă de separare de mamă din alte cauze datorită lipsei de control pe care părinții și copiii o au asupra comunicării sau contactului lor, a condițiilor în care apare acest contact și a stigmatului social asociat cu privarea de libertatea părintelui (Hairston, 2007).

Copiii cu mame private de libertate, comparați cu alți copii expuși la risc a căror mame au fost absente de acasă însă nu din cauza privării de libertate, par să sufere **simptome psihologice negative** suplimentare, cum ar fi probleme de somn și concentrare (Kampfner, 1995); alte cercetări indică că acești copii prezintă de asemenea semne de depresie sau au amintiri îngrijorătoare de separare (Miller, 2006 citat de Wintfeld, 2008), comportament agresiv și retragere (Baunach, 1985) sau implicare infracțională (Johnston, 1991, 1992). Miller (2006, citat de Wintfeld, 2008) susține că efectul separării mamă – copil din cauza privării de libertate a mamei poate fi mult mai rău decât pentru copiii care își pierd mama prin deces, deoarece în cazul privării de libertate a mamei, separarea mamă – copil nu este un eveniment natural sau final ci o situație ambiguă, căreia copiii nu știu cum să îi facă față dat fiind faptul că părintele este absent și încă în viață.

Copiii care sunt martori la arestul mamei la infracțiunea acesteia pot trăi traume viitoare (Dallaire, 2007; Parke & Clarke-Stewart, 2002; Wintfeld, 2008). Dallaire și Wilson (2009) au examinat inadaptabilitatea psihologică a 32 de copii cu părinți privați de libertate. Constatările au indicat că raportările părinților privați de libertate referitoare la expunerea copiilor lor la activitatea infracțională, arestului și condamnarea părintelui prevesteau inadaptarea îngrijitorilor și copiilor pentru o perioadă de peste 6 luni. De asemenea, rezultatele sugerează că copiii cu mame private de libertate, comparativ cu copiii cu tați privați de libertate, sunt expuși la mai multe din aceste evenimente și pot să sufere o inadaptabilitate mai mare. Se estimează (Johnston, 1991) că unul din cinci copii sunt martori la arestul mamei de către autorități, în timp ce mai mult de jumătate din ei au sub șapte ani și se află în grija mamei. Deși nivelul traumei poate varia în funcție de vârsta copilului, se sugerează că experiența de a fi martor la o infracțiune sau la arestul mamei poate fi o experiență foarte supărătoare chiar și pentru copiii mari (Moore, 1995). Copiii care sunt martori la arestul mamei raportează că suferă de coșmaruri și rememorează arestul (Jose-Kampfner, 1995). Dubose (1977, citat de Moore, 1995) raportează că, de obicei, femeile arestate nu informează ofițerii referitor la copiii lor deoarece le este teamă că copiii vor fi dați în plasament. Astfel, copiii de vârstă școlară se pot întoarce de la școală la o casă goală și să nu știe de arestul mamei lor (Fishman, 1983) sau să stea singuri până cineva îi va anunța (Carroll, 1980, citat de Fishman 1983). Așa cum concluzionează Parke și Clarke-Stewart (2002), încă nu există o imagine completă asupra impactului arestului inițial asupra copiilor.

Pe lângă trauma separării de mamă, copiii cu mame private de libertate pot fi de asemenea afectați de **perturbarea rutinei zilnice** și de stresul indus de adaptarea la noile condiții de viață care deseori sunt instabile (Wintfeld, 2008; Moore, 1995). După privarea de libertate a mamei lor, copiii sunt de obicei mutați și bunicii devin responsabili de aceștia (Moore, 1995). Uneori, frații pot fi separați din cauza aranjamentelor diferite pentru copii, spre exemplu instituții de plasament diferite (Dubose, 1977; La Vigne, Davies, Brazeell, 2008) în timp ce această nouă situație de viață se poate schimba de mai multe ori în timpul privării de libertate (Wintfeld, 2008). Aceste perturbări pot de asemenea implica relocări geografice, schimbarea școlii sau pierderea colegilor (Moore, 1995). În particular, posibilele schimbări de școală, case și îngrijitori pot împiedica dezvoltarea de atașamente sigure (ex. cu colegii), copilul confruntându-se cu riscul performanței școlare slabe și delincvenței (Green & Scholes, 2004) Mai mult, **schimbările constante în aranjamentele de viață** sunt deseori însoțite de probleme financiare indiferent de persoana care preia custodia copiilor (Wintfeld, 2008).

Deși **stigmatul** este considerat unul dintre problemele cheie cu care copiii cu părinți privați de libertate se confruntă, împreună cu sentimentele de rușine și jenă, cercetările privind evaluarea stigmatizării sociale din partea colegilor sau vecinilor asupra copiilor cu părinți privați de libertate și modul în care aceștia le fac față sunt

limitate (Hairston, 2007). Lipsa dovezilor din domeniu poate fi explicată prin accesul limitat la copiii cu părinți privați de libertate care trăiesc stigmatizarea socială pentru motive de cercetare, din cauza faptului că astfel de familii sunt descrise (Lowenstein 1986, citat în Murray, 2005) ca având o probabilitate mai mare de a-și fi mințit copiii referitor la absența părinților, comparativ cu familiile care nu trăiesc stigmatul social. Totuși, în literatura de specialitate s-a ajuns la un consens referitor la faptul că privarea de libertate a unui părinte poate cauza experiența stigmatizării pentru copil, a intimidării și tachimării (Boswell & Wedge 2002, Sack 1977, Sack & Seidler 1978, Sack, Seidler & Thomas, 1976, citat de Murray, 2005). Stigmatizarea vecinilor și a membrilor comunității care duce la excluderea socială din grupurile de colegi poate fi legată de natura infracțiunii părintelui (Hairston, 2007), chiar dacă nu există nicio dovadă care să sprijine această afirmație. Se poate aștepta ca în cartierele cu o rată mare a persoanelor private de libertate, copiii să simtă mai puțin stigmatizarea socială deoarece ei simt că și alți copii se confruntă cu aceleași dificultăți (Schwartz și Weintraub 1974, citat de Murray, 2005). Pe de altă parte, stigmatizarea poate fi foarte mare în cartierele cu o rată mare a privării de libertate deoarece multe victime ale infracțiunilor trăiesc de asemenea acolo și, astfel, pot exclude sau ostraciza infractorii (Braman 2004, citat de Murray, 2005). Mai mult, privarea de libertate a unui părinte poate cauza etichetarea copiilor, care nu se limitează la perioada privării de libertate părintelui (Murray, 2005). De asemenea, Hairston (2007) introduce o altă formă de stigmatizare trăită de un deținut și familia sa la nivel instituțional, denumită stigmatizare instituționalizată; de exemplu, în unele țări, foștilor deținuți condamnați pentru infracțiuni cu droguri le sunt interzise multe locuri de muncă precum și împrumuturile. Experiența stigmatizării sociale trăită de copiii cu părinți privați de libertate poate contribui la comportamente reactive din partea acestor copii.

De asemenea, copiii pot fi mințiți referitor la privarea de libertatea părintelui sau pot fi îndrumați de îngrijitori sau alți membri ai familiei să păstreze secretul privării de libertate. Aceste fenomene des întâlnite în literatura de specialitate la copiii cu părinți privați de libertate au fost definite „**conspirația tăcerii**” (Jose-Kampfner, 1995) și „**tăcere forțată**” (Johnston, 1995). „Conspirația tăcerii” pare să submineze abilitatea copiilor de a face față absenței părintelui, de a face față sentimentelor negative, și de a se adapta cu succes noilor aranjamente de viață (Gabel, 1992; Hanlon et al., 1984; Parke & Clarke-Stewart, 2002). Murray (2005), rezumând argumentele mai multor cercetători și a grupurilor de suport pentru familiile deținuților, sugerează că copiii se descurcă mai bine atunci când știu adevărul despre detenția părintelui lor, mai degrabă decât atunci când sunt confuzi și decepționați. Mai mult, așa cum a observat Hairston (2007) într-un rezumat din literatura de specialitate, mulți copii cu părinți privați de libertate care au participat la interviuri au raportat că deseori s-au aflat în situații ciudate deoarece trebuia să păstreze secretul privării de libertate părintelui. Totuși, cercetările asupra impactului acestei „conspirații a tăcerii” asupra copiilor cu părinți privați de libertate sunt puține și, astfel, există o lipsă de consens

între specialiști referitor la modul de ghidare a părinților privați de libertate în procesul de luare a deciziilor (Hairston, 2007). Constatările lui Poehlmann (2005) au relevanță; dintr-un grup de 54 de copii, cu vârste între 2 și 7 ani, a căror mame au fost încarcerate, copiii cărora li s-a spus despre detenția mamelor într-un mod deschis, onest și potrivit pentru vârsta lor, au fost mai înclinați decât ceilalți copii din studiu să aibă percepții sigure și pozitive legate de îngrijitorii lor. Pe de altă parte, așa cum menționează Johnston (1995), „conspirația tăcerii” poate împiedica alte complicații atât pentru părinți privați de libertate cât și pentru copiii lor, cum ar fi pierderea custodiei, stigmatizarea socială, frica de a pierde sau de a găsi un loc de muncă din cauza unei rude încarcerate sau chiar de a pune în pericol locuința. Din păcate, există dovezi limitate referitoare la posibilele motive pentru care părinți privați de libertate nu spun copiilor lor adevărul despre detenție. Sentimentele personale de rușine sau jenă ale deținuților pot fi unul dintre factori, având în vedere că absența părintelui este de obicei explicată copiilor folosind motive acceptabile din punct de vedere social, cum ar fi munca în străinătate (Hairston, 2007). Alte motive pot include, așa cum se menționează în grupurile de sprijin pentru părinți, dorința părintelui încarcerat de a proteja copilul de sentimentul de rușine cu părintele său, de a fi rănit sau de frică că copilul lor nu este suficient de mare sau matur pentru a înțelege situația sau că el / ea poate să nu își mai respecte părintele (Hairston, 2007).

Schimbările în ceea ce privește **resursele financiare ale familiei** din cauza detenției mamei sau a tatălui pot să nu fie înțelese de toți copiii, însă ei trăiesc experiența și simt consecințele acestor schimbări (Hairston, 2007). Dacă înainte de privarea de libertate, mama a fost principalul susținător al familiei, este de la sine înțeles că, în momentul arestului, veniturile familiei pot scădea semnificativ. În plus, atunci când un părinte intră în închisoare, majoritatea familiilor duc o greutate suplimentară de cheltuieli financiare (Hairston, 2007), ca de exemplu plata onorariului avocatului până la proces este peste sau sub activitățile închisorii, de exemplu trimițând bani deținuților pentru a plăti convorbirile telefonice, articole de toaletă, mâncare precum și pentru a plăti pentru cheltuielile de transport atunci când vizitează un membru al familiei din închisoare, care deseori este la mulți kilometri distanță de casa deținuților; aceste cheltuieli sunt aplicabile familiilor multor femei și bărbați deținuți în Europa. Astfel, pentru îngrijirea copiilor sunt disponibili mai puțini bani; de exemplu, mai puțini bani pentru activitățile extracuriculare sau recreative ale copiilor, pentru haine, mâncare sau chiar pentru plata ipotecii (Hairston, 2007). Este evident, frecvența vizitelor sau comunicarea pe care copiii o au cu părintele încarcerat poate fi determinată de asemenea de venitul familiei (Hairston, 2007). Nu există studii care să evalueze consecințele economice ale privării de libertate materne asupra copiilor și asupra venitului familiei; singurul studiu găsit a fost un studiu național în SUA (Johnson, 2007, citat de Hairston, 2007) care a indicat că venitul familiei scade semnificativ în timpul privării de libertate atunci când părintele încarcerat este tatăl care trăia alături de familie în momentul arestului. Deși în majoritatea cazu-

rilor, venitul familiei părinților privați de libertate este scăzut (Hairston, 2007), nu există dovezi suficiente care să susțină acest lucru.

Pentru cercetările viitoare trebuie luate în considerare mai multe **limitări metodologice** primare constatate în studiile referitoare la impactul privării de libertate maternel sau paterne asupra copiilor: majoritatea constatărilor existente se bazează pe studii la scară mică, adică pe grupuri mici, nereprezentative sau se bazează pe grupuri de deținuți mai mult decât pe copiii cu părinți privați de libertate; de obicei, majoritatea studiilor care evaluează consecințele privării de libertate paterne asupra copiilor sunt descriptive, rar cuprind grupuri de comparație sau prezintă date longitudinale urmărind copiii în diferite stadii ale privării de libertate și / sau eliberării părintelui sau date defalcate în funcție de sexul copilului sau chiar de privare de libertate maternă versus privare de libertate paternă. Și nu în ultimul rând, majoritatea studiilor nu evaluează factorii de risc din viețile copiilor din perioada dinaintea de privarea de libertate a părintelui părintelui (Hairston, 2007; Phillips et al., 2002; Seymour, 1998; Simmons, 2000).

3.2.1. Din perspectiva dezvoltării

Johnston (1995) rezumă constatările sale (vezi Tabelul 1) privind posibilele efecte ale infracțiunii, arestului sau privării de libertate părintelui asupra dezvoltării, în conformitate cu stadiul de dezvoltare al copilului.

Privarea de libertate și copiii sugari. Perioada de sugar, adică de la naștere până la vârsta de doi ani, este bine cunoscută ca fiind o perioadă critică în dezvoltarea copilului. Sugarii sunt total dependenți de îngrijitorul / îngrijitorii principal / principali, în special de mamă, au nevoie de hrană specială și de calitate, îngrijire medicală frecventă, cum ar fi vaccinurile sau monitorizarea dezvoltării, somn corespunzător, contact fizic frecvent, interacțiuni față-în-față și să primească atenție în mod constant și individualizat (Cunningham & Baker, 2003; Goldstein, Freud, Solnit, 1973 citat de Moore, 1995). În această perioadă de dezvoltare, sugarul are nevoie să stabilească atașament și încredere (Johnston, 1995) cu îngrijitorul principal, pentru ca acesta să fie bine pregătit în timpul următoarei faze de dezvoltare pentru a explora în mod activ și sigur mediul înconjurător prin toate cele cinci simțuri ale sale.

În consecință, bebelușii care au fost separați de mamele lor din cauza privării de libertate mamei pot fi grav traumatizați (Goldstein, Freud, Solnit, 1973 citat de Moore, 1995), în primul rând, în mod practic, deoarece rutina lor zilnică este perturbată, care este o necesitate pentru dezvoltarea atașamentului sigur mamă – copil; această perturbare, de exemplu, poate fi finalul alimentării la sân (Cunningham & Baker, 2003). Există dovezi convergente referitoare la rata crescută de condiții de trai în schimbare și mai specific la îngrijitorii înlocuitori sau care primesc custodia, dat fiind că majoritatea bebelușilor au locuit cu mamele lor după naștere și înainte

de arestul mamei (Cunningham & Baker, 2003). Dellaire (2007) a estimat că un copil obișnuit cu o mamă încarcerată își schimbă condițiile de viață cel puțin o dată în timpul primului an de detenție. În al doilea rând, aceste schimbări de îngrijitori și diferitele stiluri de parenting par să perturbe sentimentul de siguranță al copilului (Hanlon, 2007), sugerând efecte grave de dezvoltare asupra copiilor cu părinți privați de libertate din cauza alterării contactului părinte – copil (Johnston, 1995). Eșecul de a forma atașamente sigure constituie, pentru viitor, un alt factor de risc pentru copilul care manifestă comportament delincvent (Green & Scholes, 2004).

Tabelul 1. Posibile efecte ale infracțiunii, arestului și privării de libertate părintelui asupra dezvoltării copiilor

Stadiul de dezvoltare	Caracteristicile de dezvoltare	Ținte de dezvoltare	Factori de influență	Efecte
Sugar (0-2 ani)	Dependență totală	Atașament și încredere	Separare părinte – copil	Relație alterată părinte - copil
Copilărie timpurie (2-6 ani)	Percepție și mobilitate crescute; individualizare incompletă	Sentiment de autonomie, independență și inițiativă	Separare părinte – copil; Traumă	Anxietate, regres în dezvoltare, stres traumatic acut, vina supraviețuitorului
Copilărie târzie (7-10 ani)	Independență crescută, abilitatea de a raționa, importanța colegilor	Simțul studiului, abilitatea de a lucra în mod productiv	Separare părinte – copil, traumă pe termen lung	Stres traumatic acut și comportamente reactive
Adolescență timpurie (11-14 ani)	Gândire abstractă în dezvoltare, comportament orientat spre viitor, agresivitate, pubertate	Abilitatea de a lucra productiv împreună cu alții, controlul emoțiilor	Separare părinte – copil, traumă pe termen lung	Respingerea limitelor de comportament, comportamente reactive – traumă
Adolescență târzie (15-18 ani)	Criză emoțională și confuzie, dezvoltare sexuală adultă, gândire abstractă, independență	Dobândirea identității, angajare în munca de adult & relații, rezolvă conflictele cu familia și societatea	Separare părinte – copil, traumă pe termen lung	Terminarea prematură a relației părinte – copil; infracțiune intergenerațională și privare de libertate

Sursa: Dr. Denise Johnston, "Efectele privării de libertate a părintelui", în Gabel și Johnston, 1995, p. 68

Privarea de libertate și copiii de vârstă preșcolară. Copiii cu vârste între doi și șase ani se caracterizează prin independență fizică crescută și individualizare crescută însă incompletă față de părinte (Cunningham & Baker, 2003). O problemă centrală a acestei vârste (în special pentru copiii de la 2 la 4 ani) este negarea, încăpățânarea și egocentrismul. Este perioada în care copiii au nevoie să își controleze corpul și mediul. În această perioadă, copiii trebuie să dezvolte un simț de autonomie, independență și inițiativă (Johnston, 1995).

Pre-școlarii nu au încă abilitățile cognitive de a înțelege situațiile complexe sau intențiile din spatele acțiunilor, cum ar fi procesul prin care infracțiunea mamei a

dus la detenția ei. Așa cum descrie Cunningham & Baker (2003), copiii se concentrează pe rezultatul în sine, care este privare de libertatea maternă, prin gândire concretă și utilizarea generalizărilor extensive care pot duce la distorsiuni, cum ar fi, spre exemplu, să se învinovățească ei înșiși pentru că mamele lor au fost luate sau pentru că își văd mama ca fiind o persoană rea. În plus, este posibil ca aceștia să nu fie capabili să înțeleagă mesajele conflictuale, cum ar fi „Mama te iubește” atunci când mama este în mod clar absentă (p. 27). Deși aceștia trăiesc multe sentimente intense care pot fi extrem de copleșitoare atunci când mama lor merge la închisoare, abilitatea lor de a verbaliza aceste sentimente este limitată; astfel, deoarece nu pot cere sprijinul colegilor sau să își canalizeze agresivitatea, de exemplu prin sport, aceștia își expun regresul în domenii cum ar fi învățarea la oliță, agățarea de adulți sau nu sunt în stare să finalizeze cu succes sarcini pe care le puteau îndeplini anterior. Majoritatea pre-școlărilor au un vocabular de bază pentru verbalizarea propriilor lor sentimente sau ale altora (ex. trist, fericit, furios etc.), atunci când recunosc emoții prin asocierea acestora cu comportamente specifice, cum ar fi „bunica este tristă pentru că mama este plecată” (p. 27); în mod obișnuit, ei empatizează cu sentimentele altora, în special cu ale mamei lor, spre exemplu, este probabil ca ei să fie necăjiți dacă mama lor sună din închisoare și plânge.

Mai mult, s-a observat că copiii mici (între 2 și 6 ani) cu părinți privați de libertate suferă o varietate de rezultate adverse consistente cu cercetarea asupra efectelor atașamentelor nesigure (Johnston, 1995 citat de Parke & Clarke – Stewart, 2002). Așa cum se așteaptă, atunci când mama este eliberată, ea se întoarce la un sugar sau copil mic care nu este atașat emoțional de ea (Myers et al., 1999 citat de Parke, Clarke-Stewart, 2002).

Este inutil să menționăm că toate atitudinile așteptate care sunt descrise aici se bazează pe caracteristici tipice ale acestei faze de dezvoltare și trebuie interpretate în lumina mai multor factori de risc înainte de privare de libertate și protectivi din viața copilului.

Privarea de libertate și copiii școlari. Se așteaptă ca copiii cu vârsta între 7 și 10 ani, sănătoși emoțional, să își fi obținut independența de familiile lor sau să își fi dezvoltat sentimentul valorii de sine (Moore, 1995). La această vârstă, copiii pot să gândească în moduri mai complexe, să vorbească rezonabil și să înțeleagă diferența între bine și rău. Succesul academic și social la școală, cum ar fi prietenii cu colegii, vor contribui la formarea imaginii de sine. Spre sfârșitul școlii elementare, copiii încep să se gândească la modul în care sunt percepuți de membrii sexului opus și se vor identifica cu părintele de același sex (Cunningham & Baker, 2003).

În această fază de dezvoltare, copiii vor înțelege modul în care detenția o poate afecta pe mama lor, însă aceștia nu sunt pregătiți să o judece sau să o vadă ca pe „o persoană rea”. Privarea de libertate a unui părinte pare să împiedice procesul de identificare al copilului cu așteptările, cerințele și ideile sociale ale părintelui (Mo-

ore, 1995). Este foarte dificil pentru ei să facă față criticilor negative sau observațiilor privind activitatea infracțională sau privarea de libertate a mamei și o pot apăra; fetele pot lua rolul de îngrijitor înlocuitor pentru frații și surorile mai mici și băieții pot lua rolul protectorului pentru frații și surorile lor în timpul privării de libertate materne (Cunningham & Baker, 2003) deși, aceste afirmații și ipoteze nu sunt sprijinite de dovezi științifice. Pe de altă parte, copiii școlari pot fi neinformați referitor la privarea de libertate a mamei lor sau pot fi forțați de îngrijitorii lor să păstreze secretul acestei informații. Păstrarea unui astfel de secret sau a face față unei astfel de informații în special la școală, unde întrebările privind ocupația părintelui sau disponibilitatea sa sunt în mod obișnuit puse de profesori sau colegi de școală, pot fi provocatoare pentru copiii cu părinți privați de libertate (Hairston, 2007). „Tăcerea forțată” poate de asemenea să îi împiedice să caute sprijin și ajutor din partea profesorilor sau a colegilor pentru a putea face față problemelor emoționale dificile și practice după privarea de libertate a mamei.

În plus, mutările de la școală și de acasă pot de asemenea să submineze crearea unui mediu academic pozitiv, care are nevoie de stabilitate (Dallaire 2007; Wintfeld, 2008). Este sugestiv, așa cum raportează George și Lalonde (2002, citat de Dallaire, 2007), pe baza rezultatelor obținute în urma unui studiu pe un grup de 35.000 de copii cu mame private de libertate, că, în ciuda faptului că mamele private de libertate au executat mai puțin de un an de detenție, viața de familie și școlară a copiilor a fost perturbată de două ori în acel an: prima dată când mama lor a fost închisă și a doua oară atunci când a fost eliberată. Mai mult, rezultatele unui studiu (Departamentul pentru Corecție Tennessee, 1995, citat de Dallaire, 2007) pe un grup de 260 de mame private de libertate a demonstrat că aproximativ 31% dintre mame au raportat că cel puțin unul dintre copiii ei a repetat un an școlar. Alte studii (Sack, Seidler & Thomas, 1976; Stanton, 1980, citat de Parke & Clarke-Stewart, 2002) au confirmat performanță școlară slabă la copiii cu părinți privați de libertate, cum ar fi note mici. Sack, Seidler & Thomas (1976, citat de Parke & Clarke-Stewart, 2002) au constatat că 16% dintre copiii mici cu vârste între 6 și 8 ani au prezentat fobii școlare, adică, refuzau să meargă la școală o lună jumate după ce părintele era închis. De asemenea, se sugerează (Trice, 1997, citat de Parke & Clarke-Stewart, 2002) că rata suspendării și a abandonului este mai mare la copiii care au un părinte în închisoare.

În plus, copiii de vârstă școlară pot de asemenea trăi experiența dificultăților emoționale, sociale și psihologice (Dallaire, 2007). În special, Johnston (1995) raportează că copiii se pot simți jenați sau rușinați în ceea ce privește infracțiunea și privarea de libertate a mamei lor. Block și Potthast (1998, citat de Dallaire, 2007) a constatat că mamele private de libertate raportează că ficele lor de vârstă școlară s-au confruntat cu probleme emoționale, cum ar fi depresia și furia sau au avut probleme de „enurezis nocturn” la privarea de libertate a mamei lor. Mai mult, Hagen și Myers (2003) au constatat că copiii de vârstă școlară cu mame private de libertate s-au confruntat cu probleme de comportament, au raportat nivel scăzut de sprijin

social și nivel scăzut de păstrare a unui secret. Alte constatări indică faptul că sprijinul social și speranța sunt factori de protecție împotriva dezvoltării problemelor de interiorizare și exteriorizare pentru copiii cu mame private de libertate (Hagen & Myers, 2003; Hagen, Myers & Mackintosh, 2005 citat de Dallaire, 2007). În mod specific, copiii de vârstă școlară care au fost optimiști – indiferent de numărul de experiențe stresante de viață concurente – au prezentat mai puține probleme de exteriorizare și interiorizare decât copiii care nu au avut speranțe (Hagen, Myers & Mackintosh, 2005 citat de Dallaire, 2007).

Privarea de libertate și adolescenții. Adolescența timpurie se caracterizează prin probleme de emancipare și individualizare față de familie (Moore, 1995), gândire abstractă crescută, comportament orientat spre viitor, agresivitate și pubertate (Johnston, 1995). Adolescența târzie implică crize emoționale, neliniște față de viitor și scopul personal, confuzie, dezvoltare sexuală adultă, gândire abstractă și probleme de independență (Johnston, 1995; Moore, 1995). Astfel, pentru a-și stabili identitatea sa de adult, adolescentul se revoltă deseori împotriva autorității părinților, ceea ce se consideră a fi o atitudine de dezvoltare adecvată a vârstei (Moore, 1995). Totuși, aceste întreruperi sau rupturi ale atașamentului părinte – copil trebuie inițiate de adolescent, nu impuse asupra sa de părinte, de exemplu prin respingere sau abandon (Goldstein, Freud and Solnit, 1973, citat de Moore, 1995). În mod specific, adolescența este o perioadă de sensibilitate crescută și creativitate emoțională (Cunningham & Baker, 2003). Adolescenții au nevoie de supravegherea, monitorizarea părinților, comunicare deschisă, reguli și îndrumare chiar dacă nu le acceptă. Pe de altă parte, părinții joacă un rol cheie în această fază de dezvoltare prin prezența solidă și care conferă siguranță pentru ca adolescentul să testeze limitele în siguranță (Cunningham & Baker, 2003). În cele din urmă, influența crescută a grupului de colegi și dorința de a fi acceptat de colegi sunt de asemenea caracteristici pentru această fază specială de dezvoltare.

În loc să caute autonomie și independență, un adolescent a cărui mamă este în închisoare poate sări peste această fază critică de dezvoltare pentru a-și asuma roluri de pseudo-adult, cum ar fi să aibă grijă de frații și surorile mai mici (Cunningham & Baker, 2003; Henriques, 1982; Shaw, 1987). Conform lui Cunningham & Baker (2003), dacă se ia în considerare că adolescentul și-a asumat probabil un rol de îngrijitor pentru familia sa înainte de privarea de libertate a mamei (ex. din cauza abuzului de substanțe sau a problemelor de sănătate mentală ale mamei sale sau chiar din cauza activităților sale infracționale), este clar că rolurile mamă – copil s-au inversat; în astfel de cazuri, adolescentul poate deseori să ducă greutatea emoțională a unei mame vulnerabile, încercând să protejeze sau să aibă grijă pentru ea și să facă față posibilelor emoții negative ale mamei. Cunningham & Baker (2003) sugerează că privarea de libertatea maternă poate fi experimentată de adolescent fie având sentimentul că nu a reușit să își protejeze mama, ceea ce duce acuizarea de

sine, fie el / ea tinde să își învinovățească mama că nu a reușit din nou. În ambele cazuri, mama nu poate fi o figură autoritară, care stabilește reguli și limite și, astfel, este dificil pentru adolescent să se identifice cu ea. Adolescenții pot trăi singuri experiența efortului emoțional, deoarece se pare că este mai puțin probabil ca ei să caute sprijin sau să își împărtășească greutățile cu colegii lor (Cunningham & Baker, 2003). Rușinea de a avea o mamă în închisoare poate induce sentimente de izolare față de colegi, probabil din cauza fricii de stigmatizare. Stigmatul privării de libertate a părintelui face ca identificarea cu părintele, ca model, să fie mai dificilă (Weissman & LaRue, 1998).

Dallaire (2007) sugerează că adolescenții a căror mame sunt în închisoare prezintă risc mai mare de a se asocia cu grupuri de delincvenți sau deviante, cum ar fi găștile. Conform sondajului efectuat de Departamentul de Corecție din Tennessee (1995, citat de Dallaire, 2007) pe un grup de 6146 mame și tați privați de libertate, mamele private de libertate tind să raporteze procente mai mari de implicare infracțională a copiilor lor adolescenți (17% dintre adolescenții cu mamă încarcerată din grup au fost implicați în activități delincvente, inclusiv au fost reținuți în centre de detenție juvenilă), comparativ cu procente mai mici ale unor astfel de activități de delincvență comise de adolescenți raportați de tații din acest grup. Așa cum sugerează Murray (2005), privarea de libertate a unui părinte poate „cauza” comportamentul anti-social sau delincvent al copiilor dacă copiii se identifică cu infracțiunile părinților și imită comportamentele acestora.

Adolescenții cu mame private de libertate sunt mai înclinați să se implice în relații sexuale întâmplătoare și fără discriminare și să fetele să rămână însărcinate în adolescență (Jose-Kampfener, 1991, citat de Young & Smith, 2000).

Ratele raportate de probleme emoționale și comportamentale trăite de adolescenții cu mame private de libertate sunt semnificativ mai mari decât ratele de probleme similare la adolescenții din populația generală (Departamentul pentru Sănătate și Servicii Umane ale Statelor Unite ale Americii, 1999, citat de Phillips et al., 2002). Interesant, Phillips et al. (2002), în studiul lor pe un grup de adolescenți care au beneficiat de servicii pentru sănătatea mentală, au comparat adolescenți care aveau un părinte încarcerat (43% dintre adolescenți au trăit experiența privării de libertate unui părinte, inclusiv privarea de libertate a ambilor părinți și 6% au trăit experiența privării de libertate materne) cu alți tineri care beneficiau de tratament. Este mai probabil ca adolescenții cu părinți privați de libertate să fie tratați pentru deficit de atenție / hiperactivitate și tulburări de comportament și este mai puțin probabil să prezinte depresii majore comparativ cu adolescenții ai căror părinți nu au fost privați de libertate. Pentru interpretarea acestor constatări, trebuie să se ia în considerare mai multe limitări; spre exemplu, în acest studiu, relația temporală între CAN (abuzul și neglijența asupra copilului) și privarea de libertate a părintelui nu a fost măsurată.

Totuși, există câteva dovezi optimiste (Hanlon, Blatchley, Bennett-Sears, O'Grady, Rose, Callaman, 2005) care rezultă din studiul pe adolescenții (9 – 14 ani)

cu mame private de libertate, care nu abuzează de substanțe, ceea ce indică că majoritatea acestor copii nu au fost nici devianți în special, nici inadaptabili, și au evitat cu succes abuzul de substanțe, în ciuda neglijenței din partea unei mame dependente; aceste constatări interesante sugerează rolul protectiv al îngrijirii continue din partea unui îngrijitor înlocuitor în timpul privării de libertate a mamei, dat fiind că în majoritatea cazurilor mame surogat, cum este bunica sau alți membri ai familiei, au fost îngrijitorii principali ai copiilor chiar și înainte de privarea de libertate a mamei lor.

3.2.2. Ciclul intergenerațional de infracționalitate și privarea de libertate

Pe baza revizuirilor narrative și meta-analitice, Murray, Farrington, Sekol și Olsen (2009) au constatat că copiii deținuților prezintă de două ori mai mult risc de comportament antisocial inclusiv comportament infracțional, comparativ cu copiii fără părinți privați de libertate, fără a ține seama că dovezile revizuite care demonstrează demonstrează efecte cauzale pot fi părtinitoare deoarece acestea nu controlează așteptările asociate cu privarea de libertate a părintelui, cum ar fi comportamentul anterior al copilului. În plus, aceștia concluzionează că copiii cu părinți privați de libertate prezintă risc mai mare decât colegii lor de comportament infracțional sau delincvent, însă, până acum efectul cauzal între privarea de libertate a părintelui și delincvența copiilor nu a fost dovedită. Pe de altă parte, studiile (Lawrence-Wills, 2004, Hanlon et al., 2005, citat de Hairston, 2007) pe adolescenți ai căror părinți au fost privați de libertate nu sprijină afirmația că acești copii participă în procente mari la activități infracționale, însă niciunul dintre aceste studii nu au avut un grup de control cu copii ai căror părinți au fost privați de libertate. O comparație națională a două studii longitudinale asupra privării de libertate de mai târziu în viață la copiii ai căror tați au fost privați de libertate furnizează dovezi contradictorii în ceea ce privește încarcerarea intergenerațională. Primul studiu (Murray & Farrington, 2005) a constatat că privarea de libertate paternă prezicea delincvența băieților într-un grup din de englezi (411 băieți din Londra, născuți în 1953), chiar și după controlarea infracționalității părintelui și a altor riscuri din copilărie; 48% dintre băieți care au fost separați de părinții lor înainte de vârsta de 10 ani din cauza privării de libertate tatălui au fost condamnați ca adulți, până la vârsta de 32 de ani, comparativ cu doar 25% de băieți care au fost condamnați ca adulți, însă au fost separați de părinții lor din alte motive (ex. deces, spitalizare, certuri în familie) sau care nu au fost deloc separați de părinții lor. Al doilea studiu (Murray, Janson și Farrington, 2007), care are ca scop să examineze dacă constatările din studiul longitudinal din Anglia se repetă în Suedia, a confirmat parțial constatările primului studiu. În special, pe baza unui grup mai mare de băieți (15117 copii) din Suedia care s-au născut în aceeași ani ca cei din grupul din Anglia (1953), s-a constatat că deși copiii care au trăit experiența privării de libertate unui părinte până la vârsta de 6 ani, au fost de două ori

mai înclinați să fie condamnați pentru o infracțiune între 19 și 30 de ani, comparativ cu copiii ai căror părinți nu au fost privați de libertate în copilăria timpurie; totuși, efectele negative ale privării de libertate a părintelui s-au estompat după controlul statistic al privării de libertate părintelui (de câte ori părintele a fost încarcerat). Conform Murray, Janson și Farrington (2007), penitenciarul și sistemul de asistență socială din Suedia pot explica aceste diferențe trans-naționale.

Un alt studiu longitudinal asupra delincvenței (Huizinga, Loeber & Thornberry, 1995, citat de Alvarado & Kumpfer, 2000) a constatat că cei mai importanți factori de protecție în promovarea rezistenței la delincvență la tinerii cu risc crescut este supravegherea părinților, atașamentul față de părinți și consecvența disciplinei. Rolul cheie pe care îl joacă atașamentul față de părinți în asocierea adolescenților cu grupurile de colegi delincvenți este de asemenea marcată în literatura de specialitate (Marcos et al., 1986; Warr, 1993, citat de Ingram, Patchin, Huebner, Cluskey and Bynum, 2007) care sugerează că este mai puțin probabil ca acei tineri cu atașamente puternice față de părinți să se implice în activitățile delincvente ale colegilor lor, deși grupul studiat nu a inclus părinți privați de libertate. Deși copiii cu părinți privați de libertate nu au fost introduși în grup, Ingram et al. (2007) au constatat că atașamentul față de părinți nu a avut un efect direct asupra delincvenței din perioada de pre-adolescență, în timp ce asocierile cu colegi delincvenți au un efect puternic și direct. Conform celor spuse de autori, aceste constatări sugerează că implicarea timpurie în comportament delinvent sau antisocial este influențată de către părinți și colegi, indicând că intervențiile pentru prevenirea comportamentelor delincvente la tinerii cu risc crescut trebuie să includă ameliorarea practicilor părintești, pentru a putea încuraja relațiile prosoziale ale copiilor cu grupuri non-delinvente de colegi. În toate cazurile, este nevoie de mai multe cercetări pentru a testa presupunerea de infracționalitate, delincvență sau privare de libertate intergenerațională la copiii cu părinți privați de libertate.

3.3. INTERVENȚII PENTRU COPIII CU PĂRINȚII PRIVAȚI DE LIBERTATE – MODELE

Majoritatea intervențiilor din literatura de specialitate se concentrează pe părinți mai mult decât pe copiii lor, în timp ce copiii sunt de obicei considerați ca beneficiarii indirecti ai avantajelor potențiale ale programelor de parenting.

Cu alte cuvinte, intervențiile directe asupra copiilor sunt proporțional mai puțin în literatura de specialitate comparativ cu intervențiile asupra părinților privați de libertate. Intervențiile asupra copiilor cu părinți privați de libertate (CHIP) variază semnificativ în metodologie, precum și în conținutul și metodele de prezentare, variind de la intervenții individuale la intervenții familiale și de grup, cum ar fi programele de vizită, mentoring și de creșă, terapie de familie, terapie de grup, terapie filială și programe de peer education. Următoarele entități vor descrie doar

anumite tipuri de intervenții raportate în literatura internațională, precum și câteva programe de peer education, care par a fi inovatoare în populațiile de copii cu părinți privați de libertate. Pe lângă diversitatea de modele de programe pentru CHIP, intervențiile existente par a fi determinate în mare măsură de politicile naționale din sistemul corecțional, care le face specifice pentru fiecare țară; de exemplu serviciile pentru copiii cu părinți privați de libertate (CHIP) bazate pe comunitate provin din Statele Unite, unde se implementează deseori alternative bazate pe comunitate pentru programele de privare de libertate. Dacă alte probleme culturale care creează confuzii sunt de asemenea luate în considerare, este mai dificil să se tragă concluzii generalizate privind eficiența acestora. O altă provocare importantă observată în literatură care se referă la intervențiile directe asupra copiilor cu mame private de libertate (CHIM) sau tați privați de libertate, este aceea că, deși acești copii pot fi bine reprezentați pe lista de clienți a serviciilor pentru sănătate mentală, a serviciilor sociale, a serviciilor pentru educație specială sau chiar a serviciilor de sănătate publică, nu există nicio dovadă privind măsura în care sunt identificați ca CHIP, făcând astfel posibilă identificarea că acești copii constituie o populație cu risc crescut, cu caracteristici și nevoi speciale (Cunningham & Baker, 2003; Weissman & LaRue, 1998).

Programele de mentoring, care se referă la copiii mici și adolescenții ai căror părinți sunt în închisoare, se concentrează asupra oferirii unor modele pozitive de adulți sau chiar colegi care împărtășesc aceeași experiență a privării de libertate părintelui însă au timpul și motivația de a construi o relație pozitivă cu aceștia (Hanlon, Carswell & Rose, 2007). Pe lângă grupul target de copii cu părinți privați de libertate, aceste programe de intervenție preventivă se adresează îngrijitorilor copiilor, ex. bunici (Hanlon, Carswell & Rose, 2007). Dovezile empirice privind eficiența acestor programe raportează beneficii pozitive privind performanța academică, comportamentul social, comunicarea, relațiile cu colegii și abilitățile de a lua hotărâri, precum și reducerea consumului de droguri sau alcool (Grossman & Garry, 1997, Sipe, 1996, Sherman et al., 1997, citat de Hanlon, Carswell & Rose, 2007). Pentru unii copii mici sau adolescenți, o relație pozitivă, de încredere, de suport și stabilă cu un mentor poate fi singurul și cel mai important factor de protecție împotriva comportamentelor riscante și delincvente, astfel programele de mentoring pot fi eficiente în angajarea CHIP în activități și comportamente pro-sociale (Hanlon, Carswell și Rose, 2007). Programul „Kids Helping Kids” (Cunningham & Baker, 2003) implementat în Alabama, SUA, este un exemplu de **programe de peer mentoring**. Liceeni și studenți instruiți și alți copii instruiți de o agenție care furnizează servicii CHIP sunt învățați să lucreze cu copiii cu părinți privați de libertate și să le fie mentori. Ideea de bază a programelor de mentoring a colegilor este ca CHIP să se simtă mai puțin stigmatizați știind că au sprijinul colegilor lor.

Programele de vizitare care se referă atât la IP și copiii lor sunt de obicei implementate de agențiile non-profit și pot cuprinde: i) spații special amenajate în închisori, care să asigure un mediu sigur, prietenos cu copiii și relaxat pentru ca părinții și copiii să interacționeze fără a fi distragerea atenției; ii) cursuri de parenting pentru a pregăti părinții pentru o interacțiune mai bună cu copiii lor și pentru a le da posibilitatea de a practica abilități de parenting învățate și iii) transportul copiilor în închisori. Un **program de vizită peste noapte** (programul privat de vizită a familiei) implementat la Montreal, Canada, a permis copiilor să trăiască cu mamele lor încarcerate, parțial, într-o rulotă amplasată în unitate (de două ori pe săptămână) (Cunningham & Baker, 2003). Un alt model de program de vizitare este **programul de vizitare acasă**. Un exemplu al acesti abordări este „Project Seek” (Alvarado & Kumpfer, 2000) care a fost implementat în SUA și se referea CHIP de la naștere până la vârsta de 11 ani. Obiectivul proiectului a fost acela de a împiedica acești copii cu risc să se implice în activități și comportament delinvent prin promovarea unui mediu pozitiv de îngrijire în timp ce părintele se află la închisoare, păstrând o relație corespunzătoare părinte – copil prin vizite și îmbunătățind atât practicile părintelui, cât și abilitățile sociale ale copiilor. Dovezile empirice indică creșterea respectului de sine academic, locus de control intern și procente mai mici de recidivism în rândul părinților eliberați.

O altă abordare care se concentrează asupra consolidării relației părinte – copil și se adresează atât părintelui cât și copilului, este **terapia filială**. Prin terapia filială părinții învață abilități de bază de terapie de joc centrate pe copil folosind teme de învățare (ex. sesiuni speciale de joc cu copiii lor), adică „îi ajută să învețe cum să creeze un mediu de acceptare în care copiii lor se simt suficient de în siguranță pentru a-și exprima și explora gândurile și sentimentele” (Landreth & Lobaugh, 1998, citat de Parke & Clarke-Stewart, 2002, p. 11). Liderul de grup oferă părinților sprijin emoțional în acest proces. Acest model se bazează pe presupunerea că părinții care au învățat abilitățile terapeutice de la terapeuții child-centered play și pot să le folosească, vor putea să își ajute copiii să își revină din traume și dificultăți de dezvoltare (Guernsey, 1964, citat de Smith, 2000). Acest model a fost folosit cu eficiență într-un studiu cu tați privați de libertate și copiii acestora (Landreth & Lobaugh, 1998). Constatările au indicat că tații care au participat la un program de instruire de 10 săptămâni au avut un punctaj semnificativ mai bun atât în acceptarea copiilor, cât și în comportamentul lor empatic față de copiii lor, comparativ cu tații dintr-un grup de control, în timp ce aceștia au avut un punctaj semnificativ mai mic comparativ cu tații din grupul de control în ceea ce privește stresul și percepția comportamentului problematic al copiilor lor (Parke & Clarke-Stewart, 2002).

Programele de creșă în închisoare permit femeilor private de libertate să nască în închisoare și să își crească bebelușii în unitatea de corecție. În particular, o creșă din închisoare este „un loc amenajat, amplasat în unitatea de corecție în

care o femeie închisă și bebelușul ei pot locui împreună, mama fiind îngrijitorul principal pe toată perioada sau o parte din perioada de detenție” (Goshin & Byrne, 2009, p.271). Există multe discuții contradictorii referitoare la efectele pozitive și negative ale unui astfel de model de co-detenție. Cei care argumentează în favoarea creșelor sugerează că aceste aranjamente de co-detenție au potențialul de a reduce recidivismul în rândul mame private de libertate (Parke & Clarke-Stewart, 2002), precum și să asigure apropierea fizică între mamă și bebeluș, ceea ce este crucial pentru dezvoltarea unui atașament sigur (Goshin & Byrne, 2009, citat de Parke & Clarke-Stewart, 2002). Pe de altă parte, cei care argumentează împotriva creșelor susțin că mediul sărăcit din închisoare poate nu doar să limiteze libertatea copilului, ci și să aibă un impact negativ asupra dezvoltării cognitive a copilului (Parke & Clarke-Stewart, 2002).

Ideea de **peer teaching**, care a fost de asemenea selectată pentru activitatea de intervenție a proiectului DAPHNE „Să crești un copil din închisoare” care se referă la copiii cu părinți privați de libertate datează de pe vremea lui Aristotel (Wagner 1982, citat de Bango-Sanchez, 2010). Conform lui Bandura (1986, citat de Bango-Sanchez, 2010), peer teaching constituie un comportament social care apare între oameni și în diferite locuri de predare. În particular, oamenii învață din observarea comportamentelor / obiceiurilor colegilor sau din evaluarea cunoștințelor acestora (Bandura, 1977, citat de Bango-Sanchez, 2010). Peer teaching poate avea forme diferite, „învățare informală” cum ar fi discuțiile de grup (ex. între copii, în centre de tineri) sau „sistemul de camaraderie”, „învățare formală” (ex. între copii, în clasă) și consilierea de către colegi (Turner & Shepard, 1999). Deși există o diferență în literatura de specialitate care examinează eficiența intervențiilor pentru copii cu părinți privați de libertate (Springer, Lynch and Rubin, 2000), în termeni generali există un consens (Greenwood et al., 1984), anume că învățarea de la colegi poate fi egală sau chiar mai eficientă decât învățarea de la un instructor. Mai specific, implementările abordării peer teaching în mai multe proiecte medicale care au fost evaluate par să indice rezultate pozitive comparativ cu alte intervenții de tratament. De exemplu, un studiu la nivel național (Cottler et al., 1998) în Statele Unite – pentru prevenirea comportamentului de risc legat de infecția cu HIV în rândul consumatorilor de cocaină „crack” și în rândul consumatorilor care își injectează droguri – a comparat o intervenție peer teaching cu intervenție standard de consiliere cu un consilier profesionist. Constatările au indicat că participanții din grupul peer teaching, statistic, au fost în mod semnificativ mai înclinați să reducă consumul de cocaină „crack” față de cei îndrumați pentru o intervenție standard de consiliere (83% vs. 76%). De asemenea, peer teaching pare să aibă un impact mai mare decât învățarea condusă de un profesor în ceea ce privește problemele legate de droguri (Linsey, 1997, citat de Bango-Sanchez, 2010).

Mai specific, abordarea peer teaching, în special la populațiile care prezintă risc crescut, pare să fie benefică, datorită creării unui mediu de învățare în care puterea,

dominarea și autoritatea nu există (Boud, Cohen & Sampson, 2001). Peer teaching poate fi de asemenea benefică deoarece participanții împărtășesc experiențe și provocări similare și, astfel, vorbesc aceeași limbă (Boud, Cohen & Sampson, 2001; Kelly et al., 1991; Peers Ledwith & Johnston, 1993, citat de Bango-Sanchez, 2010). Din punctul de vedere al educatorilor „peer”, aceștia pot beneficia ei înșiși fiind modele pozitive pentru colegii lor (Bango-Sanchez, 2010). Există dovezi limitate (Springer et al., 2000) referitoare la abordările peer teaching pentru copiii cu părinți privați de libertate.

4. Recomandări

Pe baza experienței obținute în cadrul proiectului în ceea ce privește condițiile de detenție ale mamelor închise și a relației lor cu copiii lor, precum și a situațiilor uneori dificile întâlnite în cursul implementării acestui proiect în cele 5 închisori de femei din cele trei țări (Bulgaria, Grecia și România), considerăm utile următoarele recomandări pentru factorii de decizie politică care au ca scop proiectarea de intervenții în vederea satisfacerii nevoilor mamelor încarcerate și consolidarea legăturilor de familie cu copiii lor.

Fiecare dintre recomandările de mai jos este valabil pentru cel puțin una dintre țările participante (Bulgaria, Grecia, România):

- Stabilirea unui proceduri standard prin care mama care intră în închisoare (în cadrul unei relații de față-în-față și / sau un grup de consiliere, se vor furniza materiale multilingvistice scrise) să fie informată cu privire la drepturile sale legale, în ceea ce privește contactul cu copiii ei, mijloacele legale disponibile pe care ea le-ar putea folosi în închisoare cu scopul de a menține contactul cu copiii ei sau chiar de a locui cu copiii ei, de asemenea să fie informată despre toate programele de educație parentală la care ea ar putea să se înregistreze, precum și informații despre asociațiile de ajutor și liniile de suport, inclusiv despre serviciile de protecție ale copilului sau alte servicii pentru copii, dar și despre agențiile la care ea ar putea apela în cazul în care are nevoie de sprijin sau de consiliere.
- Oferirea de soluții mamelor din închisoare care manifesta și exprimă “îngrijorare și teamă asupra responsabilităților și exercitării rolurilor părintești, ajutându-le să stabilească sau să mențină contactul cu copiii lor și îngrijitorii lor actuali în mod regulat (adică acei copii să fie invitați să le viziteze în închisoare la scurt timp după arestarea lor, etc), prin implicarea lor în relații de unu-la-unu de consiliere și / sau programe de educație parentală de grup puse în aplicare de către personalul științific din penitenciare, sau de către specialiștii din alte organizații externe.
- Stabilirea și punerea în aplicare a programelor de educație parentală și / sau alte tipuri de grupuri de suport pentru mamele închise.
- Stabilirea și punerea în aplicare a cursurilor de învățare a limbii oficiale (ca precondiție pentru a participa la oricare alt program de sprijin) pentru cetățeni străini aflați în detenție.

- Re-evaluarea calității vizitelor existente pentru copii în închisoare și
  - să stabilească clar și unitar (pentru toate închisorile din țară) reglementările cu privire la procesul de vizite la copiii minori în închisoare (de exemplu durata, cameră, controale), precum și instruirea personalului de exploatare cu privire la modul de realizare.
  - prelungirea duratei vizitelor de copii, fără un perete de sticlă între ele (de cel puțin 1 oră)
  - să se stabilească camere prietenoase copilului în timpul vizitelor din interiorul închisorii, vizându-se atât structura cât și decorarea camerei (de exemplu pereți pictați în culori, picturi pe pereți, covor de protecție pe podea), precum și mobilier și materiale disponibile (mese separate și covoare sau pentru fiecare mamă și copilul ei / jucării, materiale pentru desen, music player). Despre aceste elemente foarte simple, aproape nu necesită nicio suplimentare de buget, putem anticipa, că vor spori atât legătura fizică cât și cea psihică dintre mamă și copilul /copiii ei, consolidând-se astfel legătura de familie, chiar într-un astfel de loc «dureros» cum este închisoarea.
  - Stabilirea în închisoare a unor «Zile Speciale» pentru mame și copiii lor, în care copiii și-ar putea vizita mamele lor în închisoare petrecând timpul în mod creativ împreună. În plus, « Ziua Familiei » poate implica, persoanele care au îngrijă de copiii pe care îi însoțesc în și din închisoare, și astfel li se va permite să participe la aceste întruniri, împreună cu mamele încarcerate și copiii lor.
- Stabilirea unui proces standard de a înregistra informații demografice cu privire la fiecare copil al mamei încarcerate, cu vârsta și domiciliul lor actual. Pentru fiecare mamă încarcerată, setul de date minime trebuie să includă cel puțin: numărul de copii, sex, vârsta, locul de rezidență, îngrijitor curent și informații de contact; o piesă importantă de informații, care trebuie să fie, de asemenea, înregistrată și este crucială deoarece uneori trebuie determinat dacă contactul cu mama este în interesul copilului / copiilor, este dacă acuzațiile împotriva mamei sunt legate de o crimă împotriva copilului / copiilor.
- Încheierea de protocoale între Penitenciarele de femei și agențiile (guvernamentale și ONG-uri), pentru o cooperare periodică și / sau să consolideze cooperarea existentă, pentru a oferi protecție, sprijin sau alte tipuri de asistență pentru copiii cu mame închise și / sau pentru persoanele care îi îngrijesc în mod curent.

Bibliografie

- Abbott, B., & Kerr, D. (1995). *Substance abuse program for federally sentenced women*. Ottawa, Ontario: Correctional Services of Canada.
- Ainsworth, M.D.S. (1969). Object relations, dependency and attachment: a theoretical review of the infant-mother relationship. *Child Development*, 40, 969-1025.
- Alvarado, R., & Kumpfer, K. (2000). Strengthening America's families. *Juvenile Justice Journal*, 7 (3). Retrieved August 25, 2010, from: http://www.ncjrs.gov/html/ojjdp/jjjournal_2000_12_2/jj2.html
- Alfaro, J.D. (1986). Report on the relationship between child abuse and neglect and later socially deviant behavior. Albany, NY: New York State Assembly.
- American Correctional Association (1995). *Public correctional policy on female offender services*. Lanham, MD: Author.
- American Psychiatric Association (2004). *Practice Guideline for the Treatment of Patients with Acute Stress Disorder and Posttraumatic Stress Disorder*. Arlington, VA: American Psychiatric Association Practice Guidelines.
- Baldwin K.M, & Jones J. (2000). *Health issues specific to incarcerated women: Information for state maternal and child health programs*. Women's and Children's Health Policy Center, Johns Hopkins University School of Public Health. Retrieved April 2010, from: <http://www.jhsph.edu/wchpc/publications/prison.pdf>.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: a social learning analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1976). Social learning analysis of aggression. In Ribes-Inesta, E., & Bandura, A. (Eds.), *Analysis of delinquency and aggression*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Bango-Sanchez, V.M. (2010). *The effects of peer teaching of infant massage on general self-efficacy and mother infant attachment among mothers in a residential rehabilitation facility for drug addiction and substance abuse*. (Doctoral dissertation, Florida International University, 2010). Retrieved from: FIU Electronic Theses and Dissertations. <http://digitalcommons.fiu.edu/etd/168>
- Baranowsky, A.B., & Gentry, J.E. (2002). *Resiliency and recovery: Trauma survivor group* (2nd ed.). Toronto, Canada: Traumatology Institute.
- Baranowsky, A.B., Gentry, J.E., & Schultz, F. F. (2004). *Trauma practice: Tools for stabilization and recovery* (2nd ed.). Toronto, Canada: Traumatology Institute.
- Barlow J, Coren E, Stewart-Brown S. (2004). Parent-training programmes for improving maternal psychosocial health. *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2003, 4. doi: 10.1002/14651858.CD002020.pub2.
- Barry, E. (1987). Imprisoned mothers face extra hardships. *National Prison Journal*, 14, 1-4.

- Bastick, M. (2005). *A commentary on the standard minimum rules for the treatment of prisoners*. Geneva: Quaker United Nations Office.
- Battle, C.L., Zlotnick, C., Najavits, L.M., Guttierrez, M., and Winsor, C. (2003). Posttraumatic stress disorder and substance use disorder among incarcerated women. In P.C. Ouimette & P.J. Brown (Eds.), *Trauma and substance abuse: Causes, consequences, and treatment of comorbid disorders*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Baunach, J. (1979). *The separation of inmate mothers from their children*. Washington, D.C.: National Institute of Justice.
- Baunach, P.J. (1985). *Mothers in prison*. New York: Transaction Books/Rutgers University Press.
- Bavolek, S.J. (1986). *Increasing skills of families in head start: validation of the nurturing program for parents and children birth to five years*. Eau Claire, WI: Family Development Resources.
- Bavolek, S.J. (Ed.) (1990). *Research and validation report of the nurturing programs*. Eau Claire, WI: Family Development Resources.
- Bavolek, S.J. (1999). *Nurturing parenting: Teaching empathy, self-worth and discipline to school-age children* (4th ed.). Park City UT: Family Development Resources, Inc.
- Bavolek, S.J., & Keene, R.G. (2001). *Adult-adolescent parenting inventory AAPI-2: Administration and development handbook*. Park City UT: Family Development Resources, Inc.
- Becker, H.S. (1963). *Outsiders: Studies in the sociology of deviance*. New York: Free Press.
- Belknap, J., Dunn, M., and Holsinger, K. (1997). *Moving toward juvenile justice and youthserving systems that address the distinct experience of the adolescent female*. A Report to the Governor. Office of Criminal Justice Services, Columbus, OH, p. 23.
- Belknap, J., & Holsinger, K. (2006). The gendered nature of risk factors for delinquency. *Feminist Criminology*, 1(1), 48-71.
- Bershad, L. (1985). *Discriminatory treatment of the female offender in the criminal justice system*. Boston College Law School.
- Black, D., Payne, H., Lansdown, R., & Gregoire, A. (2004). Babies behind bars revisited. *Archives of Disease in Childhood*, 89, 896-898.
- Blanchette, K. (2004). Revisiting effective classification strategies for women offenders in Canada. *Feminism and Psychology*, 14(2), 231-236.
- Blanchette, K., & Brown, S.L. (2006). *The assessment and treatment of women offenders: An integrative perspective*. Chichester, England: John Wiley & Sons.
- Block, K. & Potthast, M. (1998). Girl Scouts Beyond Bars: facilitating parent-child contact in correctional settings. *Child Welfare*, 77 (5), 561-578.
- Bloom, B. (1995). Public policy and the children of incarcerated parents. In Gabel, K. & Johnston, D. (Eds.), *Children of incarcerated parents*. New York: Lexington Books, p. 271-284.
- Bloom, B., & Steinhart, D. (1993). *Why punish the children? A reappraisal of incarcerated mothers in America*. San Francisco: National Council on Crime and Delinquency.
- Boswell, G., & Wedge, P. (2002). *Imprisoned fathers and their children*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Boud, D., Cohen, R., & Sampson, J. (2001). *Peer learning in higher education: learning from & with each other*. Sterling, VA: Stylus Publishing.
- Braman, D. (2004). *Doing time on the outside: incarceration and family life in urban America*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Brennan, T. (1998). Institutional classification of female offenders. In Zaplan, R. (Ed.), *Female*

- offenders: Critical perspectives and effective interventions*. Gaithersberg, Md: Aspen Publishers.
- Brennan, T., & Austin, J. (1997). *Women in jail: Classification issues*. Washington, DC: USDOJ, National Institute of Corrections.
- Browne, D.C.H. (1989). Incarcerated mothers and parenting. *Journal of family violence*, 4, 211-220.
- Browne, A., Miller, B. and Maguin, E. (1999). Prevalence and severity of lifetime physical and sexual victimization among incarcerated women. *International Journal of Law and Psychiatry*, 22, 301-322.
- Bruns, D. (2006). Promoting mother-child relationships for incarcerated women and their children. *Infants & Young Children*, 19(4), 308-322.
- BJS-Bureau of Justice Statistics (1999). *Special report: Women offenders*. Washington, DC: U.S. Department of Justice.
- BJS-Bureau of Justice Statistics (2000). *Incarcerated parents and their children*. Washington, DC: U.S. Department of Justice.
- Burkhart, K. (1973). *Women in prison*. New York, NY: Doubleday.
- Bylington, D. (1997). Applying relational theory to addiction treatment. In S.L.A. Straussner and E. Zelvin (Eds.), *Gender and addictions: Men and women in treatment*. Northvale, NJ.: Aronson, p. 33-45.
- Byrne, M.W., Goshin, L.S., & Joestl, S.S. (2010). Intergenerational attachment for infants raised in a prison nursery. *Attachment and Human Development*, 12, 375-393.
- Caddle, D., & Crisp, D. (1996). *Imprisoned women and mothers*. London: Research Findings No. 16. Home Office Research and Statistics Directorate.
- Carlen, P. & Worrall, A. (2005). *Women in prison. National report: England and Wales*. Keele University MIP Team. Retrieved April 2010, from: <http://www.surt.org/mip/docs/National%20Report%20England%20and%20Wales.pdf>
- Carroll, H. (1980). *Children of prisoners: effects of parental absence*. Yale University Child Study Center, Unpublished.
- Cecil, D., McHale, J.P., Stozier, A., Pietsch, J. (2008). Female inmates, family caregivers, and young children's adjustment: A research agenda and implications for corrections programming. *Journal of Criminal Justice*, 36, 513-521. Retrieved May 2010, from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2641026/pdf/nihms80745.pdf>
- Cerezo, M.A., Salvador, G.M., Trenado, R.M., (2008). Mother-infant interaction and children's socio-emotional development with high- and low-risk mothers. *Infant Behavior & Development*, 31, 578-589.
- Chapman, J. (1980). *Summary report: Criminal justice programs for women offenders* (Grant No. 77-NI-99-0079), Washington, D.C.: Center for Women's Policy Studies.
- Chase-Lansdale, P.L., Pittman, L.D. (2002). *Welfare Reform and Parenting: reasonable expectations*. The David and Lucile Packard Foundation. Retrieved from: http://www.princeton.edu/futureofchildren/publications/docs/12_01_FullJournal.pdf#page=161
- Chesney-Lind, M. (1997). *The female offender: Girls, women and crime*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- CWL-Child Welfare League (2004). *Federal resource center for children of prisoners*. Retrieved July, 2010, from: <http://www.cwla.org/programs/incarcerated/default.htm>
- Christian, S. (2009). *Children of incarcerated parents*. National Conference of State Legislatures. Retrieved April 2010, from: <http://www.f2f.ca.gov/res/pdf/ChildrenOfIncarcerated-Parents2.pdf>

- Clement, M.J. (1993). Parenting in prison: A national survey of programs for incarcerated women. *Journal of Offender Rehabilitation, 19*, 89-100.
- Cliveti, (2008). *Women in prison*. Council of Europe. Retrieved May 2010, from: <http://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/Doc08/EDOC11665.pdf>
- Coll, C., & Duff, K. (1995). Reframing the needs of women in prison: A relational and diversity perspective. *Final report, women in prison pilot project*. Wellesley, MA: Stone Center.
- Cochran, J.K., Chamlin, M.B., Wood, P.B., & Sellers, C.S. (1999). Shame, embarrassment, and formal sanction threats: Extending the deterrence/rational choice model to academic dishonesty. *Sociological Inquiry, 69*, 91-105.
- Coll, C., Surrey, J., Buccio-Notaro, P., and Molla, B. (1998). Incarcerated mothers: Crimes and punishments. In Coll, C., Surrey, J. and Weingarten, K. (Eds.), *Mothering against the odds*. NY: Guilford.
- Corston, J. (2007). *The Corston report: a report by Baroness Jean Corston of a review of women with particular vulnerabilities in the criminal justice system*. London, Home Office.
- Cottler, L.B., Compton, W.M., Ben Abdallah, A., Cunningham-Williams, R., Abram, F., et al. (1998). Peer-delivered interventions reduce HIV risk behaviors among out-of-treatment drug abusers. *Public Health Reports, 113*, 31-41. Retrieved May 2010, from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1307725/pdf/pubhealthrep00030-0035.pdf>
- Council of Europe (1995). *The conditions of detention in Council of Europe member states*. Parliamentary Assembly Recommendation 1257, on 1 February 1995. Retrieved from: <http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/ta95/erec1257.htm#1>
- Council of Europe (2000). *Mothers and babies in prison*. Parliamentary Assembly Recommendation 1469, adopted on 30 June 2000. Retrieved from: <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta00/EREC1469.htm>
- Covington, S.S. (1998). Women in prison: approaches in the treatment of our most invisible population. *Women and Therapy Journal, 21*(1), 141-155.
- Covington, S. (2000). Creating gender-specific treatment for substance-abusing women and girls in community correctional settings. In McMahon, M. (Ed.), *Assessment to assistance: Programs for women in community corrections*. Latham, MD: American Correctional Association, p. 171-233.
- Covington, S.S. (2002). *A woman's journey home: challenges for female offenders and their children*. Working papers prepared for the "From Prison to home" Conference (January 30-31, 2002).
- Covington, S.S. (2004). *Voices: A program of self-discovery and empowerment for girls*. Carson City, NV: The Change Companies.
- Covington, S.S. (2007). The relational theory of women's psychological development: implications for the criminal justice system. In Zaplin, R. (Ed.), *Female offenders: critical perspectives and effective interventions* (2nd ed.). Retrieved from: <http://www.centerforgenderandjustice.org/pdf/FinalTheRelationalTheorychapter2007.pdf>
- Crawford, J. (1990). *The female offender: What does the future hold?* Washington, DC: American Correctional Association.
- Cruells, M., & Igareda, N. (2005). *Women, Integration and Prison*. Barcelona: SURT.
- Cunningham, A., & Baker, L. (2003). *Waiting for Mommy: Giving a Voice to the Hidden Victims of Imprisonment*. London ON: Centre for Children and Families in the Justice System. Retrieved May 2010, from <http://www.lfcc.on.ca/WaitingForMommy.pdf>

- Daane, D.M. (2003). Pregnant prisoners: health, security, and special needs issues. In Sharp, S.F. (Ed.), *The incarcerated woman: rehabilitative programming in women's prisons*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, p. 61-72.
- Dallaire, D.H. (2006). Children with incarcerated mothers: Developmental outcomes, special challenges and recommendations. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 28, 15-24.
- Dallaire, D.H. (2007). Incarcerated mothers and fathers: A comparison of risks for children and families. *Family Relations*, 56(5), 440-453.
- Dallaire, D., & Wilson L.C. (2009). The relation of exposure to parental criminal activity, arrest, and sentencing to children's maladjustment. *Journal of Child and Family Studies*, 19(4), 404-418.
- Dalley, L. (2002). Policy implications relating to inmate mothers and their children: will the past be prologue? *The Prison Journal*, 82(3), 234-268.
- DeHart, D., & Altshuler, S. (2009). Violence exposure among children of incarcerated mothers. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 26(5), p. 467-479.
- Dodge, M., & Pogrebin, M. (2001). Collateral costs of imprisonment for women: complications of reintegration. *The Prison Journal*, 81. Retrieved May 2010, from: <http://atgstg01.sagepub.com/frccjstudy/overviews/pdfs/Dodge.pdf>
- Dubose, D. (1977). *Women in prison - a neglected issue*. Rockville, MD: National Institute of Justice. Retrieved from: <https://www.ncjrs.gov/App/Publications/abstract.aspx?ID=56703>
- Düinkel, F., Kestermann, C., & Zolondek, J. (2005). Internationale Studie zum Frauenstrafvollzug, Bestandsaufnahme, Bedarfsanalyse und 'best practice'. Department of Criminology, University of Greifswald.
- Dunn, E., Arbuckle, J.G. (2002, August). Children of incarcerated parents and enhanced visitation programs: impacts of the Living Interactive Family Education (LIFE) program. Retrieved from: http://extension.missouri.edu/4hlife/guide/4HLIFE_guide_appendix_09.pdf
- Eddy, B.A., Powell, M.J., Szubka, M.H., McCool, M.L., Kuntz, S. (2001). Challenges in research with incarcerated parents and importance in violence prevention. *American Journal of Preventive Medicine*, 20(1S), 56-62.
- Egeland, B., & Erickson, M.F. (1990). Rising above the past: Strategies for helping new mothers break the cycle of abuse and neglect. *Zero to Three*, 11(2), 29-35.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2004). *Annual report 2004: the state of the drugs problem in the European Union and Norway*. Lisbon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.
- European Parliament (2008, February). *Report on the situation of women in prison and the impact of the imprisonment of parents on social and family life*. (Publication No. A6-0033/2008). Retrieved May 2010, from: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=EN&reference=A6-0033/2008>
- European Parliament (2008, March). *European Parliament's Resolution of 13 March 2008 on the particular situation of women in prison and the impact of the imprisonment of parents on social and family life*. (Publication No. 2007/2116 (INI)). Retrieved January 2009, from: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P6-TA-2008-0102>
- Fagan, J., & Hawkins, A.J. (Eds.) (2001). *Clinical and educational interventions with fathers*. Binghamton, NY: Haworth.
- Falicov, C. (1998). *Latino families in therapy: A guide to multicultural practice*. New York, NY: Guilford Press.

- Farr, K.A., (2000). Classification for female inmates: Moving forward. *Crime & Delinquency*, 46, 3-17.
- Farrington, D.P (1986). Age and crime. In Tonry, M., and Morris, N. (Eds.), *Crime and justice: An annual review of research* (Vol 7), p. 189-250.
- Fearn, N.E., & Parker, K. (2004). Washington State's residential parenting program: An integrated public health, education, and social service resource for pregnant inmates and prison mothers. *Californian Journal of Health Promotion*, 2(4), 34-48.
- Finkelstein, N. (1993). The relational model. In Kronstadt, D., Green, P.F. and Marcus, C. (Eds.), *Pregnancy and exposure to alcohol and other drug use*. Washington, D.C.: U.S. Department of Health and Human Services, Substance Abuse and Mental Health Services Administration, Center for Substance Abuse Prevention, p. 126-163.
- Finkelstein, N., & Derman, L. (1991). Single-parent women: What a mother can do. In Roth, P. (Ed.), *Alcohol and drugs are women's issues*. New York: Scarecrow Press, p. 78-84.
- Fishman, S.H. (1983). The impact of incarceration on the children of offenders. In Frank, M. (Ed.), *Children of Exceptional Parents*. Journal of Children in Contemporary Society, p.16.
- Fletcher, B., Shaver, L., & Moon, D. (1993). *Women prisoners: A forgotten population*. Westport, CT: Praeger.
- Foa, E.B., Davidson, J.R.T., & Frances, A. (1999). The expert consensus guideline series: Treatment of posttraumatic stress disorder. *Journal of Clinical Psychiatry*, 60, 4-76.
- Fogel, C.I., & Martin, S.L. (1992). The mental health of incarcerated women. *Western Journal of Nursing Research*, 14, 30-46.
- Forehand, R.L., & McMahon, R.J. (1981). *Helping the noncompliant child: A clinician's guide to parent training*. New York: Guilford Press.
- Fowler, L. (2002). *Drugs, crime and the drug treatment and testing order* (ICCJ Monograph, No. 2). London: NAPO- Trade Union and Professional Association for Family Court and Probation Staff.
- Fritsch, T.A., & Burkhead, J.D. (1981). Behavioral reactions of children to parental absence due to imprisonment. *Family Relations*, 30(1), 83-88.
- Gabel, S. (1992). Children of incarcerated and criminal parents: Adjustment, behaviour and prognosis. *Bulletin of the American Academy of Psychiatry Law*, 20, 33-45.
- Gabel, K., & Girard, K. (1995). Long-term care nurseries in prisons: a descriptive study. In Gabel, K., & Johnston, D. (Eds.), *Children of Incarcerated Parents*. New York: Lexington Books, p. 237-254.
- Gabel, K., & Johnston, D. (Eds.). (1995). *Children of Incarcerated Parents*. New York: Lexington Books.
- Garbarino, J., & Gronginger, W. (1983). Child abuse, delinquency and crime: Working paper. National Committee for the Prevention of Child Abuse.
- George, S., & LaLonde, R. (2002). *Incarcerated mothers in Illinois state prisons: An analysis of administrative data*. Chicago: University of Chicago.
- Gilfus, M.E. (1992). The domestic violence movement and our sisters in prison. *Wisconsin Coalition Against Domestic Violence Newsletter*, 11(2), 3-7.
- Gilligan, C., Lyons, N.P., and Hanmer, T.J. (Eds.) (1990). *Making connections*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Glaze, L. & Maruschak, L.M. (2008). *Parents in Prison and Their Minor Children*. Bureau of Justice Statistics Special Report.
- Glueck, S., & Glueck, E. (1950). *Unravelling juvenile delinquency*. New York: Commonwealth Fund.

- Goldstein, J., Freud, A., and Solnit, J. (1973). *Beyond the best interest of the child*. New York: Free Press.
- Goshin, L.S., & Byrne, M.W. (2009). Converging streams of opportunity for prison nursery programs in the United States. *Journal of Offender Rehabilitation*, 48(4), 271-295.
- Grasmick, H.G., & Bursik, R.J. (1990). Conscience, significant others, and rational choice: Extending the deterrence model. *Law and Society Review*, 24, 837-861.
- Green, B., Miranda, J., Daroowalla, A., Siddique, J. (2005). Mental health and programming needs of incarcerated women with trauma. *Crime & Delinquency*, 51, 133-151.
- Green, M., & Scholes, M. (2004). *Attachment and Human Survival*. New York: Karnac.
- Greene, S., Haney, C., & Hurtado, A. (2000). Cycles of Pain: Risk Factors in the Lives of Incarcerated Mothers and Their Children. *The Prison Journal*, 80, 3-23.
- Greenfeld, L.A., & Snell, T.L. (1999). *Women offenders*. (Bulletin No. NCJ-175688). Washington, DC: Bureau of Justice Statistics.
- Greenwood, C.R., Dinwiddie, G., Terry, B., Wade, L., Stanley, S.O., Thibadeau, S., & Delquadri, J.C. (1984). Teacher- versus peer-mediated instruction: an ecobehavioral analysis of achievement outcomes. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 17, 521-38.
- Grossman, J.B., and Garry, E.M. (1997). *Juvenile Mentoring: A proven delinquency prevention strategy*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- Grych, J.H., & Fincham, F.D. (2001). *Inter-parental conflict and child development: theory, research, and applications*. New York: Cambridge University Press.
- Guernsey, B. (1964). Filial therapy: Description and rationale. *Journal of Consulting Psychology*, 28(4), 304-310.
- Hagan, J., & Palonni, A. (1990). The social reproduction of a criminal class of working class. London circa 1950-80. *American Journal of Sociology*, 96, 265-297.
- Hagen, K.A., & Myers, B. (2003). The effect of secret keeping and social support on behavioral problems in children of incarcerated women. *Journal of Child and Family Studies*, 12, 229-242.
- Hagen, K.A., Myers, B.J., & Mackintosh, V.H. (2005). Hope, social support and behavioral problems in at risk children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 75, 211-219.
- Hairston, C.F. (1988). Family ties during imprisonment: do they influence future criminal activity? *Federal Probation*, 52, 48-52.
- Hairston, C.F. (2007). Focus on children with incarcerated parents. An overview of the research literature. Retrieved May 2010, from: <http://www.fcnetwork.org/AECFOverview%20of%20the%20Research%20Literature.pdf>
- Hairston, C.F., & Lockett, D. (1985). Parents in Prison. *Child Abuse and Neglect*, 9, 471-477.
- Hanlon, T.E., Blatchley, R.J., Bennett-Sears, T., Rose, M., & Callaman, J.M. (2005). Vulnerability of children of incarcerated addict mothers: Implications for preventive intervention. *Children and Youth Services Review*, 27, 67-84.
- Hanlon, T.E., Carswell, S.B., & Rose, M. (2007). Research on the caretaking of children of incarcerated parents: findings and their service delivery implications. *Children and Youth Services Review*, 29(3), 384-362.
- Hanlon, T.E., O'Grady, K. E., Bennett-Sears, T., & Callaman, J. M. (2004). Incarcerated drug-abusing mothers: Their characteristics and vulnerability. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 30, 915-934.
- Harm, N.J., & Phillips, S.D. (2000). You can't go home again: Women and criminal recidivism. *Journal of Offender Rehabilitation*, 32, 3-21.

- Harrison, P.M., & Beck, A.J. (2005). *Prison and jail inmates at midyear, 2004*. Washington, DC: Bureau of Justice Statistics.
- Henriques, Z. (1982). *Imprisoned mothers and their children*. New York: University Press of America.
- Herman, J.L. (1992). *Trauma and recovery*. New York: Basic Books.
- Herschell, A., Calzada, E., Eyberg, S., & McNeil, C.B. (2002). Parent-child interaction therapy: New directions in research. *Cognitive and Behavioral Practice*, 9, 9-15.
- Hotelling, B. (2008). Perinatal needs of pregnant, incarcerated women. *The Journal of Perinatal Education*, 17(2), 37-44.
- Houck, K.D.F., and Loper, A.B. (2002). The relationship of parenting stress to adjustment among mothers in prison. *American Journal of Orthopsychiatry*, 72, 548-558.
- Hudson, W. (1982). *The clinical measurement package: A field manual*. Chicago, IL: Dorsey.
- Huizinga, D., Loeber, R., and Thornberry, T.P. (1995). *Urban delinquency and substance abuse: recent findings from the program of research on the causes and correlates of delinquency*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- Ingram, J., Patchin, J., Huebner, B., McCluskey, J., & Bynum, T. (2007). Parents, friends, and serious delinquency: an examination of direct and indirect effects among at-risk early adolescents. *Criminal Justice Review*, 32(4), 380-400.
- Johnsen, C. (2006). Course 30db: Women in prison [Electronic version]. *Nurse.com*. Retrieved from <http://www.nurse.com/ce/course.html?CCID=2833>.
- Johnson, E.I., & Waldfogel, J., (2002). Children of incarcerated parents: cumulative risk and children's living arrangements. Retrieved May 2010, from: http://www.northwestern.edu/ipr/jcpr/workingpapers/wpfiles/johnson_waldfogel.pdf
- Johnson, R.C. (2007). Ever-increasing levels of parental incarceration and the consequences for children. In Raphael, S. and Stoll, M. (Eds.), *The Increasing Prison Population in the United States: What has it done for us and what has it done to us?* . Retrieved from: http://gsppi.berkeley.edu/faculty/rjohnson/rsfbkchapter_parentalincarc_child_10-07.pdf
- Johnston, D. (1991). *Jailed Mothers*. Pasadena, CA: Center for Children of Incarcerated Parents.
- Johnston, D. (1992). *Children of offenders*. Pasadena, CA: Pacific Oaks Center for Children of Incarcerated Parents.
- Johnston, D. (1995). Effects of parental incarceration. In Gabel, K., & Johnston, D. (Eds.), *Children of Incarcerated Parents*. New York: Lexington Books, p. 59-88.
- Jordan, B.K., Schlenger, W., Fairbank, J., & Cadell, J. (1996). Prevalence of psychiatric disorders among incarcerated women, II: Convicted felons entering prison. *Archives of General Psychiatry*, 53, 513-519.
- Jordan, J.V., Kaplan, A.G., Miller, J.B., et al. (1991). *Women's growth in connection: Writings from the Stone Center*. New York: Guilford Press.
- Jose-Kampfner, C. (1991). Michigan program makes children's visits meaningful. *Corrections Today*, 53(6), 132-134.
- Jose-Kampfner, C. (1995). Post-traumatic stress reactions in children of imprisoned mothers. In Gabel, K., & Johnston, D. (Eds.), *Children of incarcerated parents*. New York: Lexington Books, p. 237-254.
- Kaminski, J.W., Valle, L.A., Filene, J.H., Boyle, C.L. (2008). A meta-analytic review of components associated with training program effectiveness. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 567-589.

- Kazura, K. (2001). Family programming for incarcerated parents: A needs assessment among inmates. *Journal of Offender Rehabilitation*, 32, 67-83.
- Kelly, J.A., Lawrence, J.S., Diaz-Yolanda, E., Stevenson, L.Y., Hauth, A.C., Brasfield, T.L., et al. (1991). HIV risk behaviour reduction following intervention with key opinion leaders of population: an experimental analysis. *American Journal of Public Health*, 81, 186-171.
- Kennon, S.S., Mackintosh, V.H., Myers, B.J. (2009). Parenting education for incarcerated mothers. *Journal of Correctional Education*, 60(1), 10-30.
- Kinner, S.A., Alati, R., Najman, J. M. and Williams, G.M. (2007). Do paternal arrest and imprisonment lead to child behaviour problems and substance use? A longitudinal analysis. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48, 1148–1156. doi: 10.1111/j.1469-7610.2007.01785.x
- Knapp, P., & Deluty, R. (1989). Relative effectiveness of two behavioral training programs. *Journal of Clinical Child Psychology*, 18, 314-322.
- Knight, B. (1992). Women in prison as litigants: Prospects for post prison futures. *Women & Criminal Justice*, 4, 91-116.
- Kobak, R. (1999). The emotional dynamics of disruptions in attachment relationships. In Cassidy, J., & Shaver, P.R. (Eds.) *Handbook of attachment*. New York: Guilford, p. 21-43.
- Kumpfer, K.L., & Alvarado, R. (1998). *Effective family strengthening interventions* (Juvenile Justice Bulletin, Family Strengthening Series). Rockville, MD: Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.
- Kumpfer, K.L., & Alvarado, R. (2003). Family-strengthening approaches for the prevention of youth problem behaviors. *American Psychologist*, 58(6/7), 457-465.
- Kwong, M., Bartholomew, K., Henderson, A.J.Z., & Trinke, S. (2003). The intergenerational transmission of relationship violence. *Journal of Family Psychology*, 17, 288-301.
- LaLonde R.J., & George S. M. (2002). *Incarcerated mothers: The Chicago project on female prisoners and their children*. Chicago: The University of Chicago Irving B. Harris Graduate School of Public Policy Studies.
- Landreth, G.L., & Lobaugh, A.F. (1998). Filial therapy with incarcerated fathers: Effects on parental acceptance of child, parental stress, and child adjustment. *Journal of Counseling and Development*, 76, 157–165.
- LaVigne, N.G., Davies, E., & Brazzell, D. (2008, February). Broken Bonds: understanding and addressing the Needs of Children with Incarcerated Parents. The Urban Institute Justice Policy Center.
- Lawrence-Wills, S. (2004). Incarcerated mothers reports of their daughters' antisocial behavior, maternal supervision and mother-daughter relationship. *Journal of Family Social Work*, 8(3), 55-73.
- Len, M.W. (1978). *A Phenomenological Study of Criminality and other Psychosocial Effects of Parental Punishment and Abuse* (Doctoral dissertation). Ohio: Union Graduate School, Yellow Springs.
- Linsey, B.J. (1997). Peer education: A view point and critique. *Journal of the American College of Health*, 45(4), 187-189.
- Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (1986). Family factors as correlates and predictors of juvenile conduct problems and delinquency. In Tonry, M.H., & Morris, N. (Eds.), *Crime and justice: An annual review of research*, Vol. 7. Chicago: University of Chicago Press, p. 29–149.
- Loper, A., & Tuerk, E. (2006). Parenting programs for incarcerated parents: current research

- and future directions. *Criminal Justice Policy Review*, 17(4), 407-427. Retrieved May 2010, from: <http://cjp.sagepub.com/cgi/content/abstract/17/4/407>
- Lowenstein, A. (1986). Temporary single parenthood—The case of prisoners' families. *Family Relations*, 35, 79–85.
- Marcos, A.C., Bahr, S.J., & Johnson, R.E. (1986). Test of a bonding/association theory of adolescent drug use. *Social Forces*, 65(1), 135-161.
- Matthews, J. (1983). *Forgotten victims: How prison affects the family*. London: National Association for the Care and Resettlement of Offenders.
- Meyer, D., & Moriarty, C. (1995). *Rebonding and rebuilding (A parenting curriculum)* (4th ed.). Los Angeles: Hacienda LaPuente.
- Miller, J.B. (1986). *What do we mean by relationships?* Work in Progress No. 22. Wellesley, MA: Stone Center, Working Paper Series.
- Miller, J.B. (1990). *Connections, disconnections, and violations*. Work in Progress No. 33. Wellesley, MA: Stone Center, Working Paper Series.
- Miller, K. (2006). The impact of parental incarceration on children: An emerging need for effective interventions. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 23(4).
- Milner, J.S. (1986). *The child abuse potential inventory: Manual* (2nd ed.). Webster, NC: Psytec.
- Moore, A.R. (1995). *An evaluation of a program for incarcerated mothers: parenting training and the enhancement of self-esteem*. Richmond, Virginia: Virginia Commonwealth University. Retrieved April 2010, from: http://digarchive.library.vcu.edu/bitstream/10156/2153/1/moorear_phd.pdf
- Mumola, C.J. (2000). *Incarcerated parents and their children*. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice.
- Munro, V. (2007). From mothering behind bars to parenting beyond barriers?—The right to family life and the politics of imprisonment. *Amicus Curiae*, 69, 6-9.
- Murray, J. (2005). The effects of imprisonment on families and children of prisoners. In A. Liebling, & S. Maruna (Eds.) *The effects of imprisonment*. Devon: Willan Publishing.
- Murray, J., & Farrington, D.P. (2005). Parental imprisonment: effects on boys' antisocial behaviour and delinquency through the life-course. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46, 1269-78.
- Murray, J., & Farrington, D.P. (2008). Parental imprisonment: long-lasting effects on boys' internalizing problems through the life course. *Development and Psychopathology*, 20, 273-290.
- Murray, J., Farrington, D.P., Sekol, I. & Olsen, R.F. (2009). *Effects of Parental Imprisonment on Child Antisocial Behaviour and Mental Health*. Campbell Systematic Reviews.
- Murray, J., Janson, C-G. & Farrington, D.P. (2007). Crime in adult offspring of prisoners: A cross-national comparison of two longitudinal samples. *Criminal Justice and Behaviour*, 34, 133-149.
- Murray, J., & Murray, L. (2010). Parental incarceration, attachment and child psychopathology. *Attachment and Human Development*, 12(4), 289-309.
- Muth, W.R. (2004, October). *Bridging two worlds: Findings from a mixed design study of literacy learners in federal prisons* (Dissertation of the year presentation). Delray Beach, FL: College Reading Association International Conference.
- Muth, W.R. (2006, May). Intergenerational literacy programs for incarcerated parents and their families: a review of the literature. *Exploring Adult Literacy*. Retrieved from: <http://literacy.kent.edu/cra/2006/wmuth/index.html>

- Myers, B. J., Smarsh, T. M., Amlund-Hagan, K., & Kennon, S. (1999). Children of incarcerated mothers. *Journal of Child and Family Studies*, 8(1), 11-25. Retrieved from: <http://www.springerlink.com/content/v2u8401x07213645/>
- Nixon, R., Sweeney, L., Erickson, D.B., & Touyz, S.W. (2003). Parent-child interaction therapy: A comparison of standard and abbreviated treatments for oppositional defiant preschoolers. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71, 251-260.
- O'Brien, P. (2001). *Making it in the "free world": Women in transition from prison*. New York: SUNY Press.
- O'Brien, P., & Young, D.S. (2006) Challenges for formerly incarcerated women: A holistic approach to assessment. *Families in Society*, 87, 359-366.
- OJ C 66, 20.03.2009. European Parliament's Resolution of 13 March 2008 on the particular situation of women in prison and the impact of the imprisonment of parents on social and family life (2007/2116(INI)).
- Owen, B. & Bloom, B. (1995). Profiling women prisoners: Findings from national survey and California sample. *The Prison Journal*, 75, 165-185.
- Palusci, V.J., Crum, P., Bliss, R., Bavolek, S.J. (2008). Changes in parenting attitudes and knowledge among inmates and other at-risk populations after a family nurturing program. *Children and Youth Services Review*, 30, 79-89.
- Parke, R.D., & Clarke-Stewart, K.A., (2002). *Effects of parental incarceration on young children*. Paper presented at the Conference on From Prison to Home: The Effect of Incarceration and Reentry on Children, Families and Communities. U.S. Department of Health and Human Services: The Urban Institute.
- Paton, J., Jenkins, R. (2002). *Mental health primary care in prison. A guide to mental ill health in adults and adolescents in prison and young offender institutions*. WHO: Collaborating Centre for Research & Training for Mental Health.
- Patterson, G.R., Dishion, T.J., & Chamberlain, P. (1993). Outcomes and methodological issues relating to treatment of antisocial children. In Giles, T.R. (Ed.), *Handbook of effective psychotherapy*. New York: Plenum, p. 43-88.
- Patterson, G.R., & Narrett, C.M. (1990). The development of a reliable and valid treatment program for aggressive young children. *International Journal of Mental Health*, 19(3), 19-26.
- Patterson, G.R., Reid, J.B., & Dishion, T.J. (1992). *A social learning approach. IV. Antisocial boys*. Eugene, OR: Castalia.
- Peers, I.S., Ledwith, F., & Johnston, M. (1993). *Community Youth Project HIV/AIDS*. Manchester, England: University of Manchester School of Education Report to the Health Education.
- Penal Reform International (2007). *Women in prison: incarcerated in a man's world*. London: Penal Reform International (Penal Reform Briefing No. 3).
- Petersilia, J. (2005). From cell to society: Who is returning home? In Travis, J., & Visher, C. (Eds.), *Prisoner reentry and crime in America*. Cambridge, England: Cambridge University Press, p. 15-49.
- Phillips, S., Burns, B., Wagner, H., Kramer, T., & Robbins, J. (2002). Parental incarceration among adolescents receiving mental health services. *Journal of Child and Family Studies*, 11(4), 385-399.
- Poehlmann, J. (2005). Representations of attachment relationships in children of incarcerated mothers. *Child Development*, 76, 679-696.
- Poehlmann, J., Park, J., Bouffiou, L., Abrahams, J., Schlafer, R., & Hahn, E. (2008). Representations of family relationships in children living with custodial grandparents. *Attachment and Human Development*, 10, 165-188.

- Pollack, J. (1998). *Counseling women in prison*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication.
- Pollock, J. (2002). Parenting programs in women's prisons: A national survey. *Women & Criminal Justice, 14*, 131-151.
- Pollock-Byrne, J. M. (1990). *Women, prison, and crime*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Pomeroy, E.C., Kiam, R., & Abel, E. (1998). Meeting the mental health needs of incarcerated women. *Health & Social Work, 23*, 71-76.
- Ports, J. (2003). Making connections: Using narrative and journal writing in a holistic literacy enhancement program for incarcerated mothers. In Lukes, M., and Ullman, C.M. (Eds.), *Perspectives on family literacy*. New York: Family Literacy Forum & Literacy Harvest, p. 12-18. Retrieved from: <http://www.lacnyc.org/resources/publications/harvest/harvest-Fall03.pdf>
- Posada, G., (2008). Attachment in infancy and early childhood. In Haith, M., & Benson, J. (Eds.), *Encyclopedia of infant and early childhood development* (Vol. 1). London: Elsevier, p. 96-106.
- Prison Reform Trust (2000). *Justice for Women: the need for reform, the Report of the Committee on Women's Imprisonment*. London: Prison Reform Trust.
- Quaker Council for European Affairs (2007). *Women in prison: a review of the conditions in Member States of the Council of Europe*. Brussels: Quaker Council for European Affairs.
- Rafter, N. (1985). *Partial justice: Women in state prisons, 1800-1935*. Boston: Northeastern University Press.
- Raikes, B. (2009). *Imprisoned mothers: 'out of sight, out of mind'. A missed opportunity for rebuilding mother-child relationships*. Centre for Applied Childhood Studies, University of Huddersfield. Retrieved from: <http://www.cavehill.uwi.edu/salises/conferences/2009/documents/RaikesBen-ImprisonedMothers-OutofSightOutofMind.pdf>
- Reisig, M.D., Holtfreter, K., & Morash, M. (2006). Assessing recidivism risk across female pathways to crime. *Justice Quarterly, 23*, 384-405.
- Rheingold, A.A., Acierno, R., Resnick, H.S. (2004). Trauma, posttraumatic stress disorder, and health risk behaviors. In Schnurr, P.P., & Green, B.L. (Eds.), *Trauma and health: Physical health consequences of exposure to extreme stress*. Washington, D.C: American Psychological Association, p. 217-243.
- Robertson, O. (2007). *The impact of parental imprisonment on children*. Geneva: Quaker United Nations Office. Retrieved from: <http://www.quono.org/geneva/pdf/humanrights/women-inprison/ImpactParentalImprisonment-200704-English.pdf>
- Rohner, R.P. (1999). Handbook for the study of parental acceptance and rejection. Unpublished manuscript, University of Connecticut: Center for the Study of Parental Acceptance and Rejection.
- Rosenberg, M. (1967). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Rosenkrantz, L., & Joshua, V. (1982). Children of incarcerated parents: a hidden population. *Children Today, 11*(1), 2-6.
- Sack, W.H. (1977). Children of imprisoned fathers. *Psychiatry, 40*, 163-174.
- Sack, W.H., & Seidler, J. (1978). Should children visit their parents in prison? *Law and Human Behavior, 2*(3), 261-266.
- Sack, W.H., Seidler, T., & Thomas, S. (1976). The children of imprisoned parents: A psychosocial exploration. *American Journal of Orthopsychiatry, 46*(4), 618-628.
- Sampson, R.J., and Laub, J.H. (1993). *Crime in the making: pathways and turning points through life*. Cambridge: Harvard University Press.

- Sandifer, J.L. (2008). Evaluating the efficacy of a parenting program for incarcerated mothers. *The Prison Journal*, 88(3), 423-445. Retrieved from: <http://tpj.sagepub.com/content/88/3/423.full.pdf+html>
- Schaefer, E., Edgerton, M., and Hunter S. (1984). Background of the Self-Evaluation Inventory. Unpublished manuscript.
- Schwartz, M.C., and Weintraub, J.F. (1974). The prisoner's wife: A study in crisis. *Federal Probation*, 38, 20-27.
- Seymour, C. (1998). Children with parents in prison: Child welfare policy, program and practice issues. *Child Welfare*, 77(5), 469-493.
- Shaw, R. (1987). *Children of Imprisoned Fathers*. Bungay, Suffolk: Richard Clay Publishing.
- Shaw, R. (1992). Imprisoned fathers and the orphans of justice. In Shaw, R. (Ed.), *Prisoners' children: What are the issues?* London: Routledge.
- Siefert, K., & Pimlott, S. (2001). Improving pregnancy outcomes during imprisonment: a model residential care program. *Social Work*, 46(2), 125-134.
- Simmons, C. (2000). Children of incarcerated parents. *California Research Bureau*, 7(2), 1-11.
- Sipe, C.L. (1996). *Mentoring: A synthesis of private/public ventures' research: 1988-1995*. Philadelphia: Public/Private Ventures.
- Sherman, L.W., Strang, H., and Barnes, G.C. (1997). *The RISE working papers: the Canberra reintegrative shaming experiments*. Canberra, Australia: Law Program, Research School for Social Sciences, Australian National University.
- Shlafer, R.J., & Poehlmann, J. (2010). Attachment and caregiving relationships in families affected by parental incarceration. In press, *Attachment and Human Development*.
- Smith, A., Krisman, K., Strozier, A., Marley, M. (2004). Breaking through the bars: Exploring the experience of addicted incarcerated parents whose children are cared for by relatives. *Families in Society*, 85, 187-195.
- Smith, N.R. (2000). *A comparative analysis of intensive filial therapy with intensive individual play therapy and intensive sibling group play therapy with child witnesses of domestic violence*. (Doctoral Dissertation, University of North Texas, 2000). Retrieved from: http://www.library.unt.edu/theses/open/20003/smith_nancy_renfer/Dissertation.pdf
- Snyder-Joy, Z.K., & Carlo, T.A. (1998). Parenting through prison walls: Incarcerated mothers and children's visitation programs. In Miller, S.L. (Eds.), *Crime Control and Women: Feminist Implication of Criminal Justice Policy*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, p. 130-150.
- Springer, D.W., Lynch, C., & Rubin, A. (2000). Effects of a solution-focused mutual aid group for Hispanic children of incarcerated parents. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 17(6), 431-442.
- Stanton, A. (1980). *When mothers go to jail*. Lexington, MA: D.C. Heath.
- Stănișor, E. (Coord.)(2002). *Penologie*, București, Ed. Oscar Print, 155
- Sternberg K.J., Lamb, M.E., Guterman, E., Abbott, C.B., Dawud-Noursi, S., (2005). Adolescents' perceptions of attachments to their mothers and fathers in families with histories of domestic violence: a longitudinal perspective. *Child Abuse & Neglect*, 29, 853-869.
- Suchman N.E., Mayes, L., Conti, J., Slade, A., Rounsaville, B. (2004). Rethinking parenting interventions for drug-dependent mothers: from behavior management to fostering emotional bonds. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 27, 179-185.
- Taylor, R. (2004). *Women in prison and children of imprisoned mothers: preliminary research paper*. Geneva: Quaker United Nations Office.

- Tennessee Department of Corrections (1995). *The children and families of incarcerated felons: a status report and demographic inquiry*. Tennessee Department of Corrections, Planning and Research Section. Retrieved from: <http://www.tn.gov/correction/pdf/famchild.pdf>
- Teplin, L.A. (1990). Detecting Disorder: The treatment of mental illness among jail detainees. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 58, 233-236.
- Teplin, L.A., Abram, K.M., and McClelland, G.M. (1996). The prevalence of psychiatric disorder among incarcerated women I: Pretrial detainees. *Archives of General Psychiatry*, 53, 505-512.
- Trice, A.D. (1997). Risk and protective factors for school and community problems for children of incarcerated women. Paper presented at the biennial meetings of the Society for Research in Child Development on April 19. Indianapolis, Indiana.
- Turner, G., & Shephard, J. (1999). A method in search of theory: peer education and health promotion. *Health Education Research*, 14(2), 235-247.
- Understanding prison health care: Women's health* (2002). Funded by Stanford University School of Medicine, Arts and Humanities Medical Scholars Program.
- UNODC-United Nations Office on Drugs and Crime (2008). *Handbook for prison managers and policy makers on women and imprisonment*. New York: United Nations. Retrieved April, 2010 from: <http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/women-and-imprisonment.pdf>
- U.S. Department of Health and Human Services (1999). *Mental health: A report of the Surgeon General*. Rockville, MD: U.S. Department of Health and Human Services, Substance Abuse and Mental Health Services Administration, Center for Mental Health Services, National Institutes of Health, National Institute of Mental Health.
- USJ-U.S. Department of Justice (1994). *Women in prison*. Washington, DC: Government Printing Office.
- USJ-U.S. Department of Justice (1998). *Women in the criminal justice system - a twenty year update*. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs.
- USJ-U.S. Department of Justice (1999). *Women offenders*. Washington, DC: Government Printing Office.
- USJ-U.S. Department of Justice (2000). *Incarcerated parents and their children* (NCJ 182335). Washington DC: Bureau of Justice Statistics.
- Van Voorhis, P., Salisbury, E., Wright, E., & Bauman, A. (2008, January). *Achieving accurate pictures of risk and identifying gender-responsive needs: Two new assessments for women offenders*. Washington DC: U.S. Department of Justice, National Institute of Corrections.
- Velimesis, M.L. (1975). The female offender. *Crime and Delinquency Literature*, 7(1), 94-112.
- Warner, A. (1998, March). *Implementing choices at regional facilities: program proposals for women offenders with special needs*. Women Offender Sector Correctional Service of Canada Ottawa, Ontario.
- Wagner, L. (1982). *Peer Teaching: Historical Perspectives*. Westport, CT: Greenwood.
- Warr, M. (1993). Parents, peers and delinquency. *Social Forces*, 72(1), p. 247-264.
- Webber, J.M., Mascari, J.B., Dubi, M., & Gentry, J.E. (2006). Moving forward: Issues in trauma response and treatment. In Walz, G.R., Bleuer, J. & Yep, R.K. (Eds.), *VISTAS: Compelling perspectives on counselling*. Alexandria, VA: American Counseling Association, p. 17-21.
- Weissman, M., & LaRue, C.M. (1998). Earning trust from youths with none to spare. *Child Welfare*, 77(5), 579-594.
- Wilsnack, S., Wilsnack, R., and Klassen, A. (1986). Epidemiological research on women's drinking, 1978-1984. In National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism, *Women and*

- alcohol: Health-related issues*. NIAAA Research Monograph No. 16; DHHS Publication No. ADM 86-1139. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, p. 1-68.
- Wintfeld, J.R. (2008, April). Children of incarcerated mothers: the effect of maternal incarceration on child cognitive, behavioral and educational outcomes. Washington, DC: Georgetown University. Retrieved April 2010, from: http://aladinrc.wrlc.org/bitstream/1961/7000/1/60_etd_jrw53.pdf
- WHO Regional Office for Europe (2007). *Health in prisons: a WHO guide to the essentials in prison health*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.
- WHO Regional Office for Europe (2009). *Women's Health in prison. Correcting gender inequity in prison health*. Denmark: Publications WHO Regional Office for Europe. Retrieved May 2010, from http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0004/76513/E92347.pdf
- Wrenn, C. (1962). The culturally encapsulated counsellor. *Harvard Educational Review*, 32, 444-449.
- Young, D.S., & Smith, C.J. (2000). When moms are incarcerated: the needs of children, mothers, and caregivers. *Families in Society*, 81, 130-141.
- Zlotnick, C., Najavits, L., Rohsenow, D., & Johnson, D. (2003). A cognitive-behavioral treatment for incarcerated women with substance abuse disorder and posttraumatic stress disorder: findings from a pilot study. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 25, 99-105.

Anexa I

Proiecte de intervenție care au inclus intervenții de parenting pentru persoanele private de libertate

1. INTERVENTION'S IDENTITY				
Denumirea proiectului	"Ajută-ți copilul să aibă succes" (HYCS)			
Acces (link &/sau referință)	Palusci, V.J., Crum, P., Bliss R., și Bavolek S.J. (2008). Changes in parenting attitudes and knowledge among inmates and other at-risk populations after a family nurturing program. Children and Youth Services Review, 30, 79-89. Link: http://www.nurturingparenting.com/research_validation/prison_population.pdf			
Responsabil (organizație &/sau persoană)	Nu este menționat			
IMPLEMENTARE				
Unde? Când? Durata	Într-o închisoare districtuală din SUA (numele nu este menționat) 2000-2005 20 ore = (10 sesiuni * 2h fiecare)			
Pentru cine? (dacă sunt adulți)	Sex	Identitatea participantului	Relația cu închisoarea	Câți participanți?
	☒ Femeie ☒ Bărbat	☐ Femei însărcinate ☒ Mamă ☒ Tată ☐ Alt îngrijitor femeie ☐ Alt îngrijitor bărbat Altele: Singurii participanți eligibili fără copii au fost deținuții înregistrați într-un program de recuperare a consumatorilor de droguri din închisoare	☒ Deținut* ☐ Fost deținut	N =836** din care 533 deținuți Femei =169 Bărbați =364
* Criteriile de eligibilitate pentru participanți au fost diferite în funcție de locul în care s-a desfășurat programul (program de reabilitare pentru consumatorii de substanțe din închisori districtuale, program de intervenții pentru agresori în închisori districtuale, tratament pentru consumatorii de substanțe din unități rezidențiale, trimitere comunitate generală & tabără cu program de parenting) ** Fiecare grupă a fost formată din 5 – 30 participanți de același sex sau de ambele sexe, în funcție de locație				

Activitățile incluse	Cursuri, discuții și învățare de experiență. Cursurile au fost ținute de consilieri instruiți pentru părinți și asistenți sociale care au urmat un curriculum cu teme secvențiale și rezumate individualizate. Consiliere individuală și de grup și sprijin.
-----------------------------	--

EVALUARE

Evaluat?	<p>Schimbările în cunoștințele și abilitățile de parenting au fost măsurate prin efectuarea unui Inventar de Parenting Adult – Adolescent revizuit (AAPI-2) (Bavolek & Keene, 2001) înainte și după implementarea programului de intervenție.</p> <p>Pentru a controla orice efecte confuze din cauza gradului diferit de „risc de a abuza copii” la participanți, Inventarul pentru un Potențial Abuz asupra Copiilor (CAPI) (Milner, 1986) a fost distribuit înainte de intervenție pentru a evalua și grupa de participanți în funcție de potențialul lor de a maltrata copiii.</p> <p>Orice efect de confuzie pe care îl poate avea vârsta, sexul, rasa precum și participarea diferențiată la cursuri (numărul de cursuri la care au participat) asupra scorurilor AAPI a fost de asemenea controlat statistic.</p> <p>Participanții au fost invitați să completeze un formular de evaluare deschisă în care aceștia pot face observații referitor la program, furnizori și locație. Observațiile sunt adunate și grupate pentru o analiză și raportare globală.</p>
Rezultatele evaluării	<ul style="list-style-type: none"> • Participanții deținuți au avut scoruri CAPI mai mari decât părinții din alte locații, inclusiv din locații comunitare și pentru recuperarea consumatorilor de substanțe. • Toți participanții au demonstrat că au acumulat cunoștințe privind așteptările potrivite, empatie, utilizarea potrivită a pedepsei corporale și acceptarea rolurilor potrivite a copiilor în familie. • Bărbații au arătat o îmbunătățire mai mare a scorurilor AAPI-2, însă scoruri pre-testare și post-testare mai mici decât femeile. • Toate grupurile și-au îmbunătățit scorul total pe scara AAPI-2 cu 6 – 16 puncte, iar persoanele cu risc mai mare de abuz asupra copiilor au avut mai mult de câștigat. • Schimbările de scor pe scara AAPI-2 la grupurile din închisoare au fost statistic similare cu cele din grupurile de agresori și comunitare • Nu s-au constatat diferențe semnificative în atitudinile de parenting în funcție de vârstă, rasă sau locația de intervenție.

MATERIAL AJUTĂTOR

Teme incluse

1. Atenție / laudă pozitivă
2. Așteptări realiste și potrivite din punctul de vedere al dezvoltării
3. Reguli de familie / stabilirea limitei
4. Putere personală / control negativ
5. Managementul furiei
6. Pedepse corporale și alternative
7. Alegeri: consecințe naturale și logice
8. Ascultare, comunicare și confruntare
9. Comunicare și confruntare
10. Evaluarea / finalizarea învățării

Bavolek, S.J. (1999). *Nurturing Parenting: Teaching Empathy, Self-Worth and Discipline to School-age Children* (4th ed.). Park City UT: Family Development Resources, Inc.

2. INTERVENTION'S IDENTITY

Denumirea proiectului	Nu se menționează
Acces (link &/sau referință)	Kennon, S.S., Mackintosh, V.H., and Myers, B.J. (2009). Parenting education for incarcerated mothers. <i>Journal of Correctional Education</i> , 60(1), 10-30 Link: http://www.thefreelibrary.com/Parenting education for incarcerated mothers.-a0198414721
Responsabil (organizație &/sau persoană)	Departamentul pentru Educație Corecțională și Departamentul de Corecție, Commonwealth Virginia

IMPLEMENTARE

Unde?	În două închisori de femei din SUA (o închisoare de maximă securitate și o unitate de minimă siguranță)			
Când?	Nu se menționează			
Durata	48 ore = (12 sesiuni * 2h fiecare)			
Pentru cine? (dacă sunt adulți)	Sex	Identitatea participanților	Relația cu închisoarea	Câți participanți?
	☒ Femei ☐ Bărbați	☐ Femei însărcinate ☒ Mamă ☐ Tată ☐ Alt îngrijitor femeie ☐ Alt îngrijitor bărbat	☒ Deținut ☐ Fost deținut Alta:	N = 66 (fiecare curs a avut 12-26 participanți)
Activitățile incluse	Lecțiile au fost structurate pe discuții de grup, sprijin din partea colegilor și încurajare. Film, exerciții experiențiale (ex. înregistrarea unei casete audio cu un mesaj pentru fiecare copil, scrierea de scrisori și vederi), vizite din partea experților comunitari (ex. avocați) și o culegere de exerciții pe care să o citească în timpul liber. De asemenea, s-a asigurat consiliere individuală pentru rezolvarea problemelor practice, cum ar fi contactarea școlilor copiilor.			

EVALUARE

Evaluat?	<p>Studiul a fost un proiect de un grup cvasi experimental cu 3 măsurători repetate. Prima măsurătoare s-a realizat în timpul unei pre-sesiuni (înainte de implementarea intervenției de 12 sesiuni), a doua măsurătoare s-a realizat în sesiunea finală și a treia măsurătoare s-a realizat la opt săptămâni după finalizarea intervenției de 12 sesiuni.</p> <p>Schimbările în atitudinile și cunoștințele de parenting au fost măsurate prin administrarea (în cele 3 intervale descrise mai sus):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Versiunea mamei pentru chestionarul acceptarea – respingerea parentală (Mother PARQ) (Rohner, 1999) • Scala stimei de sine a lui Rosenberg (SES) (Rosenberg, 1967) • Chestionarul legal al părinților privați de libertate creat pentru acest studiu pentru a măsura cunoștințele privind problemele legale relevante pentru drepturile și responsabilitățile părinților în timpul privării de libertate, cum ar fi custodia, vizita, responsabilitatea de a plăti pensia alimentară pentru copil în timp ce se află la închisoare, încetarea drepturilor părintești etc. • Chestionarul de comunicare creat pentru acest studiu pentru a măsura frecvența comunicării cu copiii și îngrijitorii acestora prin vizite, scrisori și convorbiri telefonice.
-----------------	--

- A Un chestionar cu patru întrebări calitative deschise a fost de asemenea distribuit în post-test, deținuții fiind rugați să se gândească la ce au învățat la cursuri.

Rezultatele evaluării

Contrastele celor trei momente au arătat scoruri mai mari (mai bune) post-testare decât pre-testare în atitudinile de parenting (MPARQ), adică căldură părintească și acceptarea copilului, în chestionarul privind stima de sine (SES) și chestionarul legal însă nu și pentru cele trei variabile de comunicare (vizite, convorbiri telefonice, scrisori). Scorurile de monitorizare a stimei de sine (SES) au fost mai mari decât scorurile post-testare și scorurile de monitorizare pentru atitudinile de parenting (MPARQ) au fost puțin mai mari decât scorurile post-testare.

Scorurile la Chestionarele legale pentru părinți privați de libertate s-au îmbunătățit (au crescut) de la pre-testare la post-testare, însă s-au înrăutățit (au scăzut) de la post-testare la măsurătoare de monitorizare. Totuși, scorurile de monitorizare au rămas mai bune (mai mari) decât scorurile pre-testare.

Analiza calitativă a arătat patru teme despre ceea ce copiii lor aveau nevoie de la ei: (1) dragoste, înțelegere și sprijin, (2) asigurare constantă că le pasă, (3) comunicare – scrisori și convorbiri telefonice și (4) să știe că nu este vina lor.

Intervenția a dus la îmbunătățiri semnificative în ceea ce privește căldura părintească și stima de sine a mamei, în timp ce temele identificate din declarațiile mamelor au arătat că mamele înțelegeau că copiii au nevoie de dragoste, scrisori și consecvență și că ei trebuie să arate respect, recunoștință și sprijin îngrijitorilor lor.

MATERIAL AJUTĂTOR

Nu este inclus

3. INTERVENTION'S IDENTITY

Denumirea proiectului	„Proiect pentru educarea părinților”
Acces (link &/sau referință)	Browne, D.C.H. (1989). Incarcerated mothers and parenting. Journal of Family Violence, 4, 211-220.
Responsabil (organizație &/sau persoană)	PROGRAM for Female Offenders Inc. în Pennsylvania (NGO)

IMPLEMENTARE

Unde? Când? Durata	O închisoare districtuală din SUA 1984 96 ore = (48 sesiuni * 2h), 2 sesiuni pe săptămână (24-săptămâni)			
Pentru cine? (dacă sunt adulți)	Sex	Identitatea participanților	Relația cu închisoarea	Câți participanți?
	☒ Femei ☐ Bărbați	☐ Femei însărcinate ☒ Mamă ☐ Tată ☐ Alt îngrijitor femeie ☐ Alt îngrijitor bărbat Alta:	☒ Deținut ☐ Fost deținut Alta:	N= 20
Activități incluse	<p>Curriculumul intervenției a fost dezvoltat și testat de Centrul Comunitar pentru Sănătate Mentală / Retard Mental al Spitalului St. Francis; denumit „Curriculum pentru educarea părinților” și acoperă următoarele patru secțiuni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nevoi: această secțiune prezintă nevoile copiilor ca motivatori de comportament și explică modul în care nevoile afectează zi de zi interacțiunea părinte – copil • Implicare emoțională: prezintă fazele de dezvoltare emoțională ale lui Erickson (1950), subliniind nevoile emoționale ale copilului în fiecare fază de dezvoltare și diferitele tipuri de comportament matern care încurajează dezvoltarea sănătoasă a copilului. • Dezvoltarea personalităților individuale în familie: în această secțiune, este de asemenea inclus efectul interacțiunilor familiale asupra ideii de sine a indivizilor. • Respectul de sine: acesta implică consolidarea respectului de sine al participanților prin învățarea de abilități pozitive de comunicare. Se menționează rolul stimei față de sine în dezvoltarea unui copil sănătos emoțional. <p>Un psiholog instruit a condus cursurile în care s-a folosit acest curriculum</p>			

EVALUARE

Evaluat?	<ul style="list-style-type: none"> • Inventarul propriei evaluări / Self-Evaluation Inventory (SEI) (Schaefer et al., 1984) măsoară evaluările proprii ale participanților privind caracteristicile lor și constă din cinci imagini - locul de control, eficiență, stimă de sine, auto control și auto critică. • Inventarul de parenting adult – adolescent / Adult Adolescent Parenting Inventory (AAPI), care măsoară atitudinile și cunoștințele de parenting au fost distribuite în pre-testare și post-testare (imediat după finalizarea programului). În ceea ce privește post-măsurarea AAPI, instrumentul folosit a fost puțin modificat ca formulare.
----------	--

Rezultatele evaluării

Analizele în pereche t-test au arătat diferențe semnificative în măsurarea stimei față de sine a participanților (într-o direcție pozitivă), încrederea în pedeapsa corporală și așteptări necorespunzătoare (într-o direcție negativă).

În mod ciudat, mamele păreau să regreseze în aceste atitudini de parenting ca încrederea în pedeapsa corporală ca mod de disciplină sau aveau așteptări scăzute legate de abilitățile copiilor lor după programul de intervenție. Browne (1989), în efortul de a explica aceste rezultate, are pot fi considerate ca o indicație de ineficiență a cursurilor de parenting, atribuie aceste constatări faptului că doar 3 din 48 de sesiuni au fost dedicate problemelor de metode disciplină și de asemenea, ea susține că poate fi nerealist să așteptăm schimbări în atitudinile de parenting după astfel de intervenții scurte (6 ore).

MATERIAL AJUTĂTOR

Nu este inclus

4. INTERVENTION'S IDENTITY

Denumirea proiect	Nu se menționează
Acces (link &/sau referință)	Sandifer, J.L. (2008). Evaluating the efficacy of a parenting program for Incarcerated mothers. <i>The Prison Journal</i> , 88(3), 423-445.
Responsabil (organizație &/sau persoană)	Nu se menționează

IMPLEMENTARE

Unde? Când? Durata	O instituție de corecție pentru femei din sudul Statelor Unite Septembrie 2001 – Decembrie 2002 72 ore = (24 sesiuni * 3h fiecare), 2 sesiuni pe săptămână			
Pentru cine? (dacă sunt adulți)	Sex	Identitatea participanților	Relația cu închiisoarea	Câți participanți?
	☒ Femei ☐ Bărbați	☐ Femei însărcinate ☒ Mamă ☐ Tată ☐ Alt îngrijitor femeie ☐ Alt îngrijitor bărbat Alta:	☒ Deținut ☐ Fost deținut Alta:	N= 161* Grup de tratament (n=119) * fiecare curs a avut 15-25 participanți
Activități incluse	<p>Instrucțiuni de curs și o componentă interactivă denumită „Reluarea legăturii și reconstruire (Un curriculum pentru parenting” (Meyer și Moriarty, 1995), organizate în șase secțiuni principale: „dezvoltarea familiei și a copilului”, „disciplină”, „probleme dificile”, „dezvoltare personală”, „abuz asupra copilului” și „probleme speciale pentru părinți privați de libertate”, sugerând mai multe metode practice cum ar fi practicarea noilor abilități învățate prin scrierea de scrisori sau implementarea unor exerciții scrise care promovează auto-evaluarea meditativă.</p> <p>Metodele de instrucție sugerate au cuprins citirea cărților pentru copii, lectura și folosirea ciornelor și a exercițiilor scrise pentru a promova auto-evaluarea meditativă, practicarea noilor abilități învățate prin scrierea de scrisori și în timpul vizitelor și prin aplicarea ideilor învățate în clasă în situații de viață descrise în filme.</p> <p>Componenta interactivă a constat în prelungirea orelor de vizită cu un program de activități moderat structurat (ex. meșteșug și recreare) și program nestructurat, în care mamele private de libertate pot practica abilitățile și experiența de parenting împreună cu copiii lor. Programul de vizite cuprinde „vizite de bonding” pentru mame și bebeluși, o dată pe lună, „zile de joacă” pentru copiii între 3 și 12 ani și programe ocazionale pentru mamele cu copiii adolescenți.</p>			

EVALUARE

Evaluat	<p>A fost ales un grup de comparație pre- și post-testare non-echivalent cvasi experimental</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inventarul relației părinte – copil / Parent-Child Relationship Inventory (PCRI), planificat pentru a măsura șapte abilități și atitudini care duc la dezvoltarea unor relații puternice părinte – copil și • Inventarul de parenting adult – adolescent / Adult-Adolescent Parenting Inventory (AAPI-2) <p>s-au folosit pentru a evalua schimbarea de la timpul 1 la timpul 2 de testare a cursului de parenting și compararea participanților grupului. Opt din cele 12 măsuri care au format cele două inventare de parenting au fost alese pentru a evalua programul</p> <p>Post-testările au fost distribuite din a doua până în ultima zi a programului de parenting pentru grupul de tratament și după 12 săptămâni pentru grupul de comparație.</p>
Rezultatele evaluării	<p>Testele t probă în pereche ale participanților la cursurile de parenting (scorurile la timpul 1 și timpul 2 la două inventare de parenting au arătat o îmbunătățire a cunoștințelor și abilităților mamelor încarcerate. Mai specific, scorurile au indicat cunoștințe îmbunătățite privind dezvoltarea copilului, schimbare pozitivă de opinii privind pedeapsa corporală, atitudini schimbate privind schimbarea rolului părinte – copil și conștientizare empatică crescută față de nevoile copiilor lor. Nu a existat o creștere a sentimentelor de sprijin emoțional și social, de satisfacție și plăcere derivate din parenting și nici o schimbare semnificativă din punct de vedere statistic în cunoașterea abilităților de comunicare părinte – copil.</p> <p>Nu s-a indicat nicio schimbare semnificativă în grupul de comparație de mame private de libertate.</p>

MATERIAL AJUTĂTOR

Nu este inclus

5. INTERVENTION'S IDENTITY

Denumirea proiect	M.I.L.K. (Mothers Inside Loving Kids)
Acces (link &/sau referință)	Moore, A.R. (1995). An evaluation of a program for incarcerated mothers: parenting training and the enhancement of self-esteem. Link: http://digarchive.library.vcu.edu/dspace/bitstream/10156/2153/1/moorear_phd.pdf
Responsabil (organizație &/sau persoană)	Centrul de Corecție din Virginia

IMPLEMENTARE

Unde?	Centrul de corecție pentru femei din Virginia			
Când?	Nu se menționează			
Durata	Cursurile de parenting au durat 18 ore = (9 sesiuni * 2h fiecare)			
Pentru cine? (dacă sunt adulți)	Sex	Identitatea participanților	Relația cu închisoarea	Câți participanți?
	☒ Femei ☐ Bărbați	☐ Femei însărcinate ☒ Mamă ☐ Tată ☐ Alt îngrijitor femeie ☐ Alt îngrijitor bărbat Alta:	☒ Deținut ☐ Fost deținut Alta:	N= 40 20 în grupul de control & 20 în grupul experimental
Activități incluse	<p><i>Faza 1</i></p> <p>I. Educarea părintelui (10h)</p> <p>a) Disciplină: Tehnicile îi învață pe părinți rezolvări eficiente a problemelor cu copiii lor și încurajează folosirea consecințelor naturale / logice atunci când răspund la comportamentele copiilor</p> <p>b) Comunicare: trei forme diferite: verbală, non-verbală & simbolică. Punctul central este acela de a dezvolta abilități corespunzătoare de comunicare cu copiii</p> <p>II. Educarea dezvoltării copilului (8h):</p> <ul style="list-style-type: none"> • curs în copilăria timpurie (0-5 ani) • dezvoltarea copilului între 6 – 12 ani (copii școlari) • adolescență (13 – 16 ani) <p><i>Faza 2</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • O zi specială – o vizită mamă – copil • Grup de sprijin pentru mame: (maxim 15 participanți), două întâlniri pe lună. Un facilitator de grup instruit conduce procesul. Obiectivul primar este puterea • Cursuri de abilități de a trăi: (8 sesiuni *2h). Scopul este de a furniza cunoștințe și abilități specifice care vor permite maxim de autosuficiență la eliberare la reintegrarea în familie și comunitate <p><i>Când participanta MILK este eliberată, Virginians for Children Abuse Prevention (VCAP) încearcă să o pună în legătură cu un grup anonim de părinți sau un sistem de sprijin pentru a o ajuta în procesul de reacomodare</i></p>			

EVALUARE

Evaluat?	<p>Un grup de control cvasi-experimental și non-echivalent a fost selectat pentru acest studiu. Proiectul a implicat un grup de control și un grup de comparație cărora li s-au distribuit un pre-test și post-test. Instrumentele de cercetare au fost:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. „Indexul stimei de sine” (ISE) (Hudson, 1982), proiectat pentru a măsura gradul, severitatea sau proporția problemei pe care interviuatul o are privind stima de sine 2. „Chestionarul de educare” (Bavolek, 1986), proiectat pentru a evalua cunoștințele părinților privind tehnicile specifice de management a comportamentului 3. „Inventarul de parenting adult – adolescent” (AAPI) (Bavolek, 1990), proiectat pentru a accesa atitudinile de parenting și creștere a copilului a adulților și adolescenților 4. Informațiile demografice și istoricul infracțional folosind „Formularul demografic și istoricul participanților” proiectat de autor 5. „Formularul pentru programul M.I.L.L.K.” proiectat pentru a măsura gradul de satisfacție al implementării programului. <p>„Formularul pentru programul M.I.L.L.K.” a fost distribuit doar grupului de tratament și doar post-testare, în timp ce restul chestionarelor au fost distribuite ambelor grupuri pentru pre-testare și post-testare.</p>
Rezultatele evaluării	<p>Analizele lui Bivariate nu au arătat nicio diferență între scorurile privind tratamentul vs. control. Totuși, schimbarea de scoruri a fost în direcția dorită în „nurturing quiz” și cu trei scoruri mai jos la Inventarul de parenting adult – adolescent: (1) lipsa de empatie pentru copil, (2) încrederea în pedeapsa corporală, (3) inversarea rolurilor în familie.</p> <p>Programul a prezentat efecte pozitive în ceea ce privește acumularea de cunoștințe și tehnici corespunzătoare de parenting, însă nu a avut un impact asupra atitudinilor de parenting sau a problemelor de stimă de sine.</p>

MATERIAL AJUTĂTOR

Nu este inclus

ALTE OBSERVAȚII

Obiectivul acestui proiect, așa cum este descris de către autor, a fost consolidarea relațiilor de familie, prin restrângerea distanței dintre părinții privați de libertate, copiii lor și îngrijitorii copiilor, în timp ce copiii sunt separați de mama lor și să contribuie la prevenirea abuzului și neglijenței față de copii și să scadă rata recidivismului în rândul participanților care finalizează programul.

În acest sens, obiectivele acestui proiect au fost cel mai apropiate de cele ale proiectului DAPHNE.

6. INTERVENTION'S IDENTITY

Denumirea proiect	The Living Interactive Family Education (LIFE) program
Acces (link &/sau referință)	Dunn, E., and Arbuckle, J.G. (2002). Children of incarcerated parents and enhanced visitation programs: impacts of the living interactive family education (life) program. Retrieved June 7, 2010 from: http://extension.missouri.edu/4hlife/guide/4HLIFE_guide_appendix_09.pdf
Responsabil (organizație &/sau persoană)	The University Outreach and Extension of the University of Missouri.

IMPLEMENTĂLÁS

Unde?	O închisoare de maximă securitate din SUA (Missouri).			
Când?	2001-2003			
Durata	Nu se menționează			
Pentru cine? (dacă sunt adulți)	Sex	Identitatea participanților	Relația cu închisoarea	Câți participanți?
	☒ Femei ☐ Bărbați	☐ Femei însărcinate ☐ Mamă ☒ Tată ☐ Alt îngrijitor femeie ☒ Alt îngrijitor bărbat Alta: bunici, tați vitregi, alți bărbați îngrijitori, care au copii și alte rude apropiate între 4 și 19 ani	☒ Deținut ☐ Fost deținut Alta:	N= 7
Pentru cine? (dacă sunt copii)	Sex	Identitatea participanților	Relația cu închisoarea	Câți participanți?
	☐ Femei ☒ Bărbați	☐ Copii cu mame private de libertate ☒ Copii cu tați privați de libertate Alta: nepoți de bunici, alți membri ai familiei (ex. nepoți, nepoate de unchi)	6 - 14 ani	N= 7
Activități incluse	<ul style="list-style-type: none"> Există două elemente principale ale programului LIFE: Activitățile 4-H (adică, mă angajez: să am MINTEA mai limpede, SUFLETUL mai credincios, MĂINILE să muncească mai mult și SĂNĂTATEA pentru o viață mai bună alături de grupul meu, în comunitatea mea, țara mea și lumea mea): La întâlnirile lunare, copiii și tații / rudele lor au lucrat împreună la activități tradiționale cum ar fi proiecte de artă și meșteșugărie și activități bazate pe curricula care se concentrează pe subiecte cum ar fi rezolvarea conflictelor, rezistența la abuzul de substanțe, lucrul în echipă și dezvoltarea caracterului.* Instruire de parenting: cursuri de parenting care se referă doar la tați / rude încarcerate și se concentrează asupra domeniilor cum ar fi comunicarea, managementul furiei, munca în echipă și disciplina pozitivă. Deținuții au jucat un rol major în proiectarea formatului programului, au participat la o întâlnire suplimentară în fiecare lună pentru a planifica activitățile programului următor și au ajutat la determinarea politicilor cum ar fi cerințele de apartenență la grup. 			

EVALUARE

Evaluat?	<p>I) După finalizarea programului, un interviu de grup a fost realizat pentru tații / rudele încarcerate. Grupul de focus a discutat despre impactul participării taților la programul privind calitatea relației părinte – copil și la bunăstarea copilului lor acasă, la școală și în comunitate.</p> <p>II) Un chestionar adaptat din trei instrumente diferite (scala stimei de sine a lui Rosenberg, modelul 4-H patru fold planificat pentru evaluarea acestui program particular și instrumentul, cuprins în scale cum ar fi notele și învățatul, rezolvarea problemelor, competențe sociale, luarea deciziilor, stabilirea obiectivelor și realizarea obiectivelor) a fost distribuit în două runde de evaluare acestor copii care au participat la program pentru cel puțin trei luni (intervalul de timp între două evaluări a fost de 6 luni).</p>
Rezultatele evaluării	<p>I) Tații / rudele au raportat că cursurile i-au ajutat să învețe mai multe abilități eficiente de comunicare, strategii mai bune de disciplină și alte abilități care au avut efecte pozitive asupra relațiilor cu copiii lor. În ceea ce privește activitățile interactive cu copiii lor, aceștia le-au evaluat ca fiind pozitive, adică să le furnizeze noi abilități și instrumente de parenting, precum și o mai bună înțelegere a rolului lor.</p> <p>II) Corelarea rezultatelor a sugerat îmbunătățiri în competențele sociale ale copiilor, abilitățile de comunicare și abilitățile de luare a deciziilor.</p>

MATERIAL AJUTĂTOR

* Activitățile de interacțiune constructivă (activități 4-H) au cuprins următoarele domenii tematice:

1. **each other Încredere:** participanții au jucat pin the tail on the donkey cu copiii și tații care se dirijau unii pe ceilalți.
2. **Diversitate și toleranță:** Participanții au citit pasaje din discursul lui Martin Luther King „Am un vis” și au discutat ce a însemnat discursul pentru ei și cât de importante sunt diversitatea și toleranța în societate.
3. **Dragoste și apreciere:** Participanții au făcut vederi pentru ziua Sf. Valentin pentru a-și exprima aprecierea unul pentru celălalt și pentru ceilalți membri ai familiei.
4. **Creativitate:** Participanții au pregătit ouăle de Paște împreună

7. INTERVENTION'S IDENTITY

Denumirea proiect	Prisoners & their Families Project
Acces (link &/sau referință)	Link: http://www.goodbeginnings.net.au/files/prisoners_families_14.PDF
Responsabil (organizație &/sau persoană)	Good Beginnings, Australia

IMPLEMENTĂLÁS

Unde?	În 13 închisori din Australia: Tasmania, South Australia, Queensland, Northern Territory, Western Australia, Victoria, New South Wales			
Când?	1998 (proiect pilot) 2000-2004 (implementare)			
Durata	Program de parenting: 14 – 24 ore (7 - 8 săptămâni * 2-3h pe săptămână)			
Pentru cine? (dacă sunt adulți)	Sex	Identitatea participanților	Relația cu închisoarea	Câți participanți?
	☒ Femei ☒ Bărbați	☐ Femei însărcinate ☒ Mamă ☒ Tată ☐ Alt îngrijitor femeie ☐ Alt îngrijitor bărbat	☒ Deținut ☐ Fost deținut Alta:	223 deținuți 112 bărbați 88 femei 23 nespecificat
Activitățile incluse	<ul style="list-style-type: none"> Instruire pentru părinte pentru mamele / tații din închisoare privind rolurile și responsabilitățile lor ca părinți (Program parenting de educare) Facilitarea contactului între copii și părinții lor din închisoare (ziua părintelui, accesul la telefon, vizite supravegheate, transport pentru copiii vizitatori, jucării / cărți pentru vizite) Asistență pentru deținuți privind problemele cu copiii / familia, prin consiliere, informare, mediere, sprijinire, trimitere (sprijin post-eliberare, cum ar fi vizitele la domiciliul deținuților după eliberare și al familiilor, pentru a-i ajuta cu adaptarea, sprijin unu la unu, adică consilierea individuală a deținuților) Consiliere, informare și sprijin pentru familiile afectate de detenția unui părinte (sprijin pentru familie) [găsirea membrilor familiei, programe pentru îngrijitori externi, sprijinul instanței pentru familie] <p>Programe parenting de educare inclusiv o serie de sesiuni educaționale care acoperă următoarele teme:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. relații și responsabilități 2. parenting și închisoare 3. vârstele și fazele de dezvoltare ale copiilor 4. jocul și bucuria de a fi părinte 5. conflictul și rezistența la vremuri grele, inclusiv dificultăți de comunicare și abuz 6. întoarcerea acasă – ce să aștepte <p>Alte câteva programe de parenting au fost îndreptate spre a ajuta participanții să înțeleagă ce s-a întâmplat cu ei când erau copii pentru a nu repeta modelele greșite de răspuns pentru noua generație</p>			

EVALUARE

Evaluat?	<p>Evaluat de un birou de consultanță din Melbourne, <i>Success Works</i>, prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • revizuirea bibliografiei relevante • dezvoltarea unei evaluări cadru • dezvoltarea unor instrumente pentru colectarea datelor și o hartă de evaluare pentru proiect • colectarea datelor de profil pentru deținuții care participă la program • urmărirea unui subset de deținuți care participă la program pentru a determina impactul programului în timp • trei runde de vizite la fiecare locație pilor și interviuri cu coordonatorii programului, personalul programului, personalul închisorii, administratorii închisorii, organizațiile gazdă și membrii agențiilor locale de referință • validarea atelierelor cu coordonatorii programului și personalul Good Beginnings în momentele cheie ale proiectului • dezvoltarea unui raport de evaluare intermediar, în noiembrie 2003, bazat pe constatările despre procesul de implementare
Rezultatele evaluării	<p>Au fost publicate doar rezultate ale procesului de evaluare:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Faptul că există o diversitate între programe, înseamnă că nu este posibil să se determine dacă conținutul programului este mai mult sau mai puțin de succes în obținerea rezultatelor dorite. Ceea ce pare să facă diferența este faptul că există o concentrare pe deținuții părinți și deținuții au acces la sprijin parental. Astfel, rezultatele unei astfel de intervenții sunt pozitive. • Sexul deținuților pare să nu fie un determinant major al tipurilor de activități desfășurate; totuși, coordonatorii închisorilor de femei raportează că petrec mai mult timp negociind vizite pentru copii care se află în plasament sau în instituții și că se ocupă de cereri pentru sprijin de criză prin convorbiri telefonice, trimiteri urgente și material ajutător. • Deținuții indigeni reprezintă o parte semnificativă a deținuților implicați în activitățile programului în general, însă o parte mai mică a participat la programele de parenting

MATERIAL AJUTĂTOR

Nu este inclus

8. INTERVENTION'S IDENTITY

Denumirea proiect	Nu este menționat
Acces (link &/sau referință)	Eddy, B. A., Powell, M. J., Szubka, M. H., McCool, M. L., Kuntz, S. (2001). Challenges in Research with Incarcerated Parents and Importance in Violence Prevention. <i>American Journal of Preventive Medicine</i> , 20 (1S), 56–62.
Responsabil (organizație &/sau persoană)	Proiectul a fost finanțat de Centrele pentru Controlul și Prevenția Bolilor, Divizia pentru Prevenirea Violenței la Tineri (număr grant: U81/CCU713461-03)

IMPLEMENTÁLÁS

Unde?	SUA (închisoare locală)			
Când?	2001			
Durata	4 sesiuni de 1-oră cu timp pentru discuție după fiecare sesiune			
Pentru cine? (dacă sunt adulți)	Sex	Identitatea participanților	Relația cu închisoarea	Câți participanți?
	☒ Femei ☒ Bărbați	☐ Femei însărcinate ☒ Mamă ☒ Tată ☐ Alt îngrijitor femeie ☐ Alt îngrijitor bărbat Notă: Deținuții aleși au fost părinți cu cel puțin un copil, între 3 și 10 ani, consumatori de droguri și alcool sau cu probleme de sănătate mentală & aveau contact cu copilul / copiii lor cel puțin o dată pe lună	☒ Deținut ☐ Fost deținut Alta:	90% din grupul de deținuți au fost bărbați Nu sunt disponibile alte date privind participanții
Pentru cine? (dacă sunt copii)	Sex	Identitatea participanților	Relația cu închisoarea	Câți participanți?
	☒ Femei ☒ Bărbați	☒ copii cu mame private de libertate ☒ copii cu tați privați de libertate Alta:	3 - 10 ani	Nu se menționează
Activitățile incluse	Sesiunile privind abilitățile de parenting, comunicare, rezolvarea problemelor și dezvoltarea copilului și un curriculum pentru instruirea părintelui dezvoltat pentru părinți privați de libertate a subliniat suportul pozitiv, rezolvarea problemelor și alternativele la pedeapsa corporală ca moduri de prevenire a abuzului asupra copilului.			

EVALUARE

Evaluat?	Prin chestionare standardizate completate și interviuri de monitorizare cu părintele încarcerat, copilul și principalul îngrijitor la 12 luni după intervenție
Rezultatele evaluării	Rezultatele nu sunt raportate deoarece, conform autorilor, evaluarea a indicat rezultate contradictorii din cauza schimbărilor radicale în rolurile de familie și au întrerupt relațiile pe care părinții privați de libertate le aveau cu copilul / copiii și familiile lor. De asemenea, participarea limitată a părinților privați de libertate la cursurile de parenting a limitat concluziile generale.

MATERIAL AJUTĂTOR

Nu este inclus

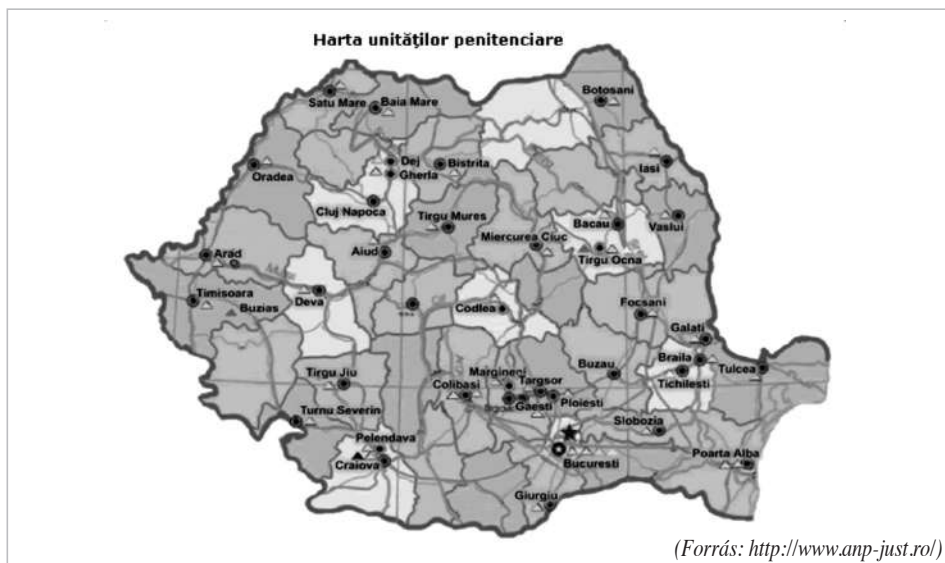

Anexa II.

Femeile din penitenciarele din România

În România, funcționează un număr total de 36 de penitenciare, 6 spitale și 3 centre reeducare pentru minori. Graficul de mai jos prezintă amplasarea lor în țară:

Graficul nr. 1: Harta închisorilor românești:

Din care:

- ➔ Doar două penitenciare sunt rezervate pentru infractorii tineri (Tichilești și Craiova),
- ➔ 6 spitale penitenciare (București-Jilava, București-Rahova, Colibaș, Dej, Poarta Alba și Targu-Ocna)
- ➔ 3 centre reeducaționale (Buziaș, Găești și Târgu Ocna)
- ➔ 1 penitenciar de femei (Târgșor).

Se poate observa că în țară funcționează doar o singură închisoare pentru femei, dar dar în celelalte penitenciare există secțiuni separate pentru femeile private de

libertate (de exemplu, secția externă din Cluj care aparține de Gherla, închisoarea de maximă securitate cu acces restricționat).

Conform statisticilor oferite de ANP la data de **31.01.2012**, exista un efectiv total **30.912** persoane custodiate, dintre care **1373 femei (152 arestate preventiv sau condamnate în prima instanță, restul condamnate definitiv)**.

Proporția de infractori de sex feminin este în cauză, la sfârșitul lunii mai 2010, acest procent a fost de 4,6% în populația privată de libertate. Dacă vom examina modul în care Europa crima a fost cauzată de femei, putem vedea că în România ea este de 4,6% , fapt ce o situează pe locul 31. Locul de amplasare pe o scară valorică în care valoarea minimă a fost de 1,6% înregistrată în Muntenegru, în timp ce cea mai mare, 16,4% Andorra (ICPS).

În ceea ce privește sistemul penal, femeile sunt în mare cu aceleași drepturi și obligații cu bărbații singura diferență este că femeile nu sunt folosite pentru munca grea, iar pentru gravide și mamele cu copii mai mici de 1 an nu li se permite să lucreze mai mult de o zi la opt de ore.

În închisoare în cazul în care persoanele private de libertate sunt femei, penitenciarele , sunt obligate să recurgă la personalul feminin. Acest lucru nu împiedică, pentru motive profesionale ca și angajații să fie bărbați, de exemplu ca medici să își desfășoare activitatea în secțiuni rezervate pentru femei. Personalul feminin, fie laic sau religios, în măsura posibilului, ar trebui să aibă aceleași calificări ca și personalul închisorii de sex masculin.

În realizarea de activități socio-culturale pentru femeile private de libertate se ține cont de: un termenul de eliberare din închisoare, tipul crimelor comise și potențialul de recidivă, structura psiho-socială a persoanei reținute, de vârstă și, de locația penitenciarului precum și de materialele de instruire utilizate în activități. Ținând cont de toate acestea se aleg metodele și posibilitățile de intervenție cele mai potrivite, în scopul de a obține pentru programele de re-socializare o eficiență maximă (Stănișor, E., 2002).

Felurile regimurilor de executare a pedepselor privative de libertate conform articolelor 19, 20, 21, 22, 23 și 24 din Legea nr. 275/2006 publicată în: MONITORUL OFICIAL NR. 627 din 20 iulie 2006¹ și Legea nr. 83/2010. Acestea se diferențiază în raport cu gradul de limitare a libertății de mișcare a persoanelor condamnate, modul de desfășurare a activităților și condițiile de detenție în:

- a) regimul de maximă siguranță;
- b) regimul închis;
- c) regimul semideschis;
- d) regimul deschis.

¹ <http://www.anp-just.ro/interna/LEGE%20Nr.%20275%20din%204%20iulie%202006.pdf>

Regimul de maximă siguranță se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa detențiunii pe viață și persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de 15 ani. În mod excepțional, natura și modul de săvârșire a infracțiunii, precum și persoana condamnatului pot determina includerea persoanei condamnate în regimul de executare imediat inferior ca grad de severitate. Persoanele condamnate care execută pedeapsa în regim de maximă siguranță sunt supuse unor măsuri stricte de pază, supraveghere și escortare, sunt cazate, de regulă, individual, prestează muncă și desfășoară activitățile educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială în grupuri mici, în spații anume stabilite în interiorul penitenciarului, sub supraveghere continuă. Categoriile de persoane cărora nu li se aplică regimul de maximă siguranță:

- a) bărbații care au împlinit vârsta de 60 de ani și femeile care au împlinit vârsta de 55 de ani;
- b) femeile însărcinate sau care au în îngrijire un copil în vârstă de până la un an;
- c) minorii;
- d) persoanele încadrate în gradul I de invaliditate, precum și cele cu afecțiuni locomotorii grave.

Regimul închis se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 15 ani. În mod excepțional, natura și modul de săvârșire a infracțiunii, precum și persoana condamnatului pot determina includerea persoanei condamnate în regimul de executare imediat inferior ca grad de severitate. Persoanele condamnate care execută pedeapsa în regim închis sunt cazate, de regulă, în comun, prestează muncă și desfășoară activități educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială în grupuri, în interiorul penitenciarului, sub pază și supraveghere. Persoanele condamnate care execută pedeapsa în regim închis pot presta munca și în afara penitenciarului, sub pază și supraveghere continuă, cu aprobarea directorului penitenciarului.

Regimul semideschis se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de un an, dar care nu depășește 5 ani. În mod excepțional, natura și modul de săvârșire a infracțiunii, precum și persoana condamnatului pot determina includerea persoanei condamnate în regimul de executare imediat inferior ca grad de severitate. Persoanele condamnate care execută pedeapsa în regim semideschis sunt cazate în comun, se pot deplasa neînsoțite în interiorul penitenciarului, prestează munca și desfășoară activitățile educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială sub supraveghere, în grupuri, în spații din interiorul penitenciarului care rămân deschise în timpul zilei. Persoanele condamnate care execută pedeapsa în regim semideschis pot presta munca și în afara penitenciarului, sub supraveghere.

Regimul deschis se aplică inițial persoanelor condamnate la pedeapsa închisorii de cel mult un an, sunt cazate în comun, se pot deplasa neînsoțite în interiorul penitenciarului, pot presta munca și pot desfășura activitățile educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială în afara penitenciarului, fără supraveghere.

Dreptul la plimbare zilnică și dreptul de a primi vizite (Art.48): fiecărei persoane condamnate i se asigură zilnic, atunci când condițiile climaterice permit, plimbarea în aer liber timp de minimum o oră. Dacă condițiile climaterice nu permit plimbarea în aer liber, aceasta se asigură într-un alt spațiu corespunzător. Persoanele aflate în executarea pedepselor privative de libertate au dreptul de a primi vizite, în spații special amenajate, sub supravegherea vizuală a personalului administrației penitenciarului. Persoanele aflate în vizită sunt supuse controlului specific. Durata și periodicitatea vizitelor se stabilesc prin ordin al Ministrului Justiției, care se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I. Persoanele aflate în executarea pedepselor privative de libertate au dreptul de a primi oricând, în condiții de confidențialitate, vizite ale apărătorului. Persoanele aflate în executarea pedepselor privative de libertate pot comunica în limba maternă atât între ele, cât și cu persoanele care le vizitează

Dreptul de a primi bunuri (Art 49). Persoanele aflate în executarea pedepselor privative de libertate au dreptul de a primi bunuri. privative de libertate, precum și bunurile care pot fi permise, păstrate și folosite de aceste persoane. Persoanele aflate în executarea pedepselor privative de libertate pot primi sume de bani, care se consemnează în fișa contabilă nominală. Cotele din sumele de bani cuvenite persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate pentru munca prestată, sumele primite de la persoane fizice sau juridice în timpul executării pedepsei și sumele aflate asupra lor la primirea în penitenciar pot fi folosite pentru exercitarea dreptului de petiționare, a dreptului la corespondență și a dreptului la convorbiri telefonice, pentru efectuarea examenului medical prevăzut în art. 51 alin. (4), pentru cumpărarea de bunuri, sprijinirea familiei sau alte asemenea scopuri, pentru repararea pagubelor cauzate bunurilor puse la dispoziție de administrația penitenciarului și pentru plata transportului până la domiciliu, la punerea în libertate. În situația în care persoanele aflate în executarea pedepselor privative de libertate nu dispun de mijloace bănești la punerea în libertate, Administrația Națională a Penitenciarelor va asigura acestora contravaloarea transportului până la domiciliu, la nivelul tarifelor practicate de Societatea Națională a Căilor Ferate Române. Bunurile interzise și sumele de bani găsite asupra persoanelor private de libertate, cu prilejul perchezițiilor, se confiscă. Bunurile confiscate se valorifică sau se distrug potrivit legii, iar sumele de bani se păstrează și se folosesc în condițiile prevăzute în alin. (4).

Asistența medicală în cazuri speciale (ART. 5): femeile condamnate la pedepse privative de libertate, care sunt însărcinate, beneficiază de asistență medicală prenatală și postnatală, luându-se măsuri pentru ca nașterea să aibă loc în afara penitenciarului. Administrația penitenciarului ia măsuri pentru ca persoana condamnată, la solicitarea acesteia, să își poată îngriji copilul până la vârsta de un an. La împlinirea vârstei de un an sau anterior, copilul poate fi dat în îngrijire, cu acordul mamei, familiei sau persoanei indicate de aceasta. În cazul în care copilul nu poate fi dat în îngrijirea familiei sau persoanei indicate de mamă, acesta poate fi încredințat pe toată durata de detenție a mamei, cu acordul acesteia, unei instituții specializate, cu înștiințarea autorităților competente pentru protecția copilului.

În conformitate cu datele furnizate de Penitenciarul maximă securanță Gherla, în secția externă Cluj- s-au înregistrat între 01/01/2010 și 02/15/2011, un total de 159 de femei din care 135 mame. Din cel 135 de mame 9 au fost condamnate la închisoare pentru că au comis o crimă împotriva copiilor. La grupurile de suport pentru mame la Cluj au participat în total de 90 de mame. La Penitenciarul de femei Târgșor statisticile ANP arată că la data de 06.25.2010 au fost custodiate un număr 591 de femei, dintre care 315 mame. la activitățile grupului de suport pentru mame au participat un număr de 30 de mame.

Anexa III.

Reglementările legale din România în ceea ce privește protecția copilului împotriva abuzului sau neglijenței

Legea 272/2004 publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 557 din 23 iunie 2004² reglementează cadrul legal privind respectarea, promovarea și garantarea drepturilor copilului. Prin adoptarea acestei legi, autoritățile publice, organismele private autorizate, precum și/sau persoanele fizice/persoanele juridice responsabile de protecția **copilului** sunt obligate să respecte, să promoveze și să garanteze drepturile copilului stabilite prin Constituție și lege, în concordanță cu prevederile Convenției Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, ratificată prin Legea nr. 18/1990, republicată, și ale celorlalte acte internaționale în materie la care România este parte.

În această lege există câteva principii de bază și anume:

- principiul interesului superior al copilului este impus inclusiv în legătură cu drepturile și obligațiile ce revin părinților copilului, altor reprezentanți legali ai săi, precum și oricăror persoane cărora acesta le-a fost plasat în mod legal.
- principiul interesului superior al copilului va prevala în toate demersurile și deciziile care privesc copiii, întreprinse de autoritățile publice și de organismele private autorizate, precum și în cauzele soluționate de instanțele judecătorești.
- persoanele prevazute responsabile de copil sunt obligate să implice familia în toate deciziile, acțiunile și măsurile privitoare la copil și să sprijine îngrijirea, creșterea și formarea, dezvoltarea și educarea acestuia în cadrul familiei.

Ce înțelegem prin termenii de abuz și neglijare (Art. 89):

prin abuz asupra copilului se înțelege orice acțiune voluntară a unei persoane care se află într-o relație de răspundere, încredere sau de autoritate față de acesta, prin care este periclitate viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a copilului.

² http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_protectiei_copilului.php

prin neglijarea copilului se înțelege omisiunea, voluntară sau involuntară, a unei persoane care are responsabilitatea creșterii, îngrijirii sau educării copilului de alua orice măsură subordonată acestei responsabilități, fapt care pune în pericol viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a copilului.

De asemenea în Art.90 se fac referiri la următoarele elemente: sunt interzise aplicarea pedepselor fizice sub orice formă, precum și privarea copilului de drepturile sale de natura să pună în pericol viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a copilului, atât în familie cât și în orice instituție care asigură protecția, îngrijirea și educarea copiilor.

Despre responsabilitatea semnalării cazurilor de abuz și neglijare, sunt indicate în Art.91, următoarele aspecte, astfel: orice persoană care, prin natura profesiei sau ocupației sale, lucrează direct cu un copil și are suspiciuni în legătură cu existența unei situații de abuz sau de neglijare a acestuia este obligată să sesizeze serviciul public de asistență socială sau direcția generală de asistență socială și protecția copilului în a cărei rază teritorială a fost identificat cazul respectiv.

La Art. 92 în vederea asigurării protecției speciale a copilului abuzat sau neglijat, direcția generală de asistență socială și protecția copilului este obligată: a) să verifice și să soluționeze toate sesizările privind cazurile de abuz și neglijare, inclusiv cele venite din partea asistenților familiari; b) să asigure prestarea serviciilor prevăzute la art. 107, specializate pentru nevoile copiilor victime ale abuzului sau neglijării și ale familiilor acestora.

În Art. 93 este prevăzut faptul că pentru verificarea sesizărilor privind cazurile de abuz și neglijare a copilului, reprezentanții direcției generale de asistență socială și protecția copilului au drept de acces, în condițiile legii, în sediile persoanelor juridice, precum și la domiciliul persoanelor fizice care au în îngrijire sau asigură protecția unui copil. Pentru efectuarea acestor verificări, organele de poliție au obligația să sprijine reprezentanții direcției generale de asistență socială și protecția copilului.

În continuare în Art. 94 se prevede cum reprezentanții persoanelor juridice, precum și persoanele fizice care au în îngrijire sau asigură protecția unui copil sunt obligați să colaboreze cu reprezentanții direcției generale de asistență socială și protecția copilului și să ofere toate informațiile necesare pentru soluționarea sesizărilor. În situația în care, în urma verificărilor efectuate, stabilesc că există motive temeinice care să susțină existența unei situații de pericol iminent pentru copil, datorată abuzului și neglijării, și nu întâmpină opoziție din partea persoanelor prevăzute la alin. (1), directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului instituie măsura plasamentului în regim de urgență. În situația în care persoanele prevăzute la alin. (1) refuză sau împiedică în orice mod efectuarea verificărilor de către reprezentanții direcției generale de asistență socială și protecția copilului, iar aceștia stabilesc că există motive temeinice care să susțină existența unei situații de pericol iminent pentru copil, datorată abuzului și neglijării, se sesizează instanța ju-

decatorească, solicitând emiterea unei ordonanțe președințiale de plasare a copilului în regim de urgență la o persoană, la o familie, la un asistent maternal sau într-un serviciu de tip rezidențial, licențiat în condițiile legii. În termen de 48 de ore de la data executării ordonanței președințiale prin care s-a dispus plasamentul în regim de urgență, direcția generală de asistență socială și protecția copilului sesizează instanța judecătorească pentru a decide cu privire la: înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu măsura plasamentului, decăderea totală sau parțială din exercițiul drepturilor părintești, precum și cu privire la exercitarea drepturilor părintești.

La Art. 95 se arată că în: cadrul procesului prevăzut la art. 94 se poate administra, din oficiu, ca probă, declarația scrisă a copilului referitoare la abuzul sau neglijarea la care a fost supus. Declarația copilului poate fi înregistrată, potrivit legii, prin mijloace tehnice audio-video. Înregistrările se realizează în mod obligatoriu cu asistența unui psiholog. Acordul copilului este obligatoriu pentru realizarea înregistrării declarației sale. Dacă instanța judecătorească apreciază necesar, aceasta îl poate chema pe copil în fața ei, pentru a-l audia. Audierea are loc numai în camera de consiliu, în prezența unui psiholog și numai după o prealabilă pregătire a copilului în acest sens.

La Art. 96 se arată că în cazul în care abuzul sau neglijarea a fost săvârșită de către persoane care, în baza unui raport juridic de muncă sau de alta natură, asigurau protecția, creșterea, îngrijirea sau educația copilului, angajatorii au obligația să sesizeze de îndată organele de urmărire penală și să dispună îndepartarea persoanei respective de copiii aflați în grija sa.

Pentru Art. 97 se stipulează că: în instituțiile publice sau private, precum și în serviciile de tip rezidențial, publice sau private, care asigură protecția, creșterea, îngrijirea sau educarea copiilor, este interzisă angajarea persoanei împotriva căreia a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă pentru săvârșirea, cu intenție, a unei infracțiuni.

În ceea ce privesc măsurile de protecție a copilului împotriva răpirii sau oricăror forme de traficare se arată în Art. 98, că Ministerul Administrației și Internelor și Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării, vor efectua demersurile necesare pentru adoptarea tuturor măsurilor legislative, administrative și educative destinate asigurării protecției efective împotriva oricăror forme de trafic intern sau internațional al copiilor, în orice scop sau sub orice formă, inclusiv de către propriii părinți.

Instituții la nivel central răspunzătoare de drepturile copilului sunt prevăzute în Art. 100 unde se arată că monitorizarea respectării principiilor și drepturilor stabilite de prezenta lege și de Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, ratificată prin Legea nr. 18/1990, republicată, precum și coordonarea și controlul activității de protecție și promovare a drepturilor copilului se realizează de către Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, aflat în subordinea Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei.

De asemenea este important de menționat că în Art. 101 pentru apărarea drepturilor și libertăților copilului în raporturile acestuia cu autoritățile publice cu scopul de a promova și de a îmbunătăți condiția copilului se realizează și prin instituția Avocatul Poporului.

Prezenta anexă a prezentat metodologia prevăzută de lege în vederea măsurilor de prevenire și de intervenție în cazul în care sunt identificați cazuri de copii care se înscriu în această situație (de abuz și neglijare).

Este important să contactați:

- ➔ Autoritatea Națională pentru copii Proprietate: <http://www.copii.ro>
- ➔ “Telefonul copilului”: 116111

Coordonatorul Proiectului

Institutul pentru Sănătatea Copilului

Departamentul pentru Sănătate Mintală și Ajutor Social

Centrul pentru Studiul și Prevenirea Abuzului și Neglijenței Copilului (ICH-MHSW)

Grecia

Parteneri

Universitatea Babeș-Bolyai

Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Departamentul de Asistență Socială (BBU)

România

Universitatea de Sud Vest "Neofit Rilsky" (SWU)

Bulgaria

Rețeaua Europeană Anti-Violență (EAVN)

Grecia

Evaluare Externă

SURT, Asociația Femeilor pentru Ocuparea Forței de Muncă

Spania

ISBN: 978-960-9766-01-2

